

॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे प्रथमः प्रश्नः॥

इ॒षे त्वो॒र्जे त्वा॑ वा॒यवः॑ स्थोपा॒यवः॑ स्थ दे॒वो वः॑ सवि॒ता
 प्रा॒रप॑यतु श्रेष्ठ॑तमा॒य क॑र्मण॒ आ प्या॑यध्वम॒घ्निया दे॒वभा॒गमूर्ज॑स्वतीः
 पय॑स्वतीः प्र॒जाव॑तीरनमी॒वा अ॑य॒क्ष्मा मा वः॑ स्तेन ई॒शत॑ मा॒
 ऽघ॑श॒सो रु॒द्रस्य॑ हे॒तिः परि॑ वो वृणक्तु ध्रु॒वा अ॒स्मिन्गोप॑तौ स्यात
 ब॒ह्वीर्य॑ज॒मान॑स्य प॒शून्पा॑हि॥ (१)

इ॒षे त्रि॑च॒त्वारि॑शत॥ _____ [१]

य॒ज्ञस्य॑ घो॒षद॑सि प्रत्यु॑ष्टः॒ रक्षः॑ प्रत्यु॑ष्टा अरा॑तयः
 प्रेय॑म॒ंगाद्वि॑षणां ब॒र्हिर॑च्छ॒ मनु॑ना कृ॒ता स्व॒धया॑ वि॒त॑ष्टा त
 आ॒व॑हन्ति क॒वयः॑ पु॒रस्ता॑द्वे॒वेभ्यो॑ जुष्ट॑मिह ब॒र्हिरा॑सदे॒ दे॒वाना॑
 परि॑षूतम॒सि व॒र्षवृ॑द्धम॒सि दे॒व॑ब॒र्हिर्मा त्वा॒ऽन्व॒ङ्गा ति॒र्यक्प॑र्व
 ते रा॒ध्यास॑माच्छे॒त्ता ते मा रि॑षं दे॒व॑ब॒र्हिः श॒तव॑ल्शं वि रो॒ह
 स॒हस्र॑वल्शा (२)

वि व॒यः रु॑हेम पृथि॒व्याः स॒म्पृचः॑ पा॒हि सु॒स॒म्भृता॑ त्वा
 स॒म्भ॑रा॒म्यदि॑त्यै रा॒स्नाऽसी॑न्द्रा॒ण्यै स॒न्नह॑नं पू॒षा ते॑ ग्र॒न्थिं ग्र॑न्थातु
 स ते॒ माऽऽस्था॑दिन्द्र॒स्य त्वा बा॒हुभ्या॑मुद्य॑च्छे बृह॒स्पते॑र्मूर्धा
 ह॑रा॒म्युर्व॑न्तरि॒क्षम॑न्वि॒हि दे॒व॒ङ्गम॑म॒सि॥ (३)

सहस्रं वल्शा अष्टात्रिंशच्च॥ [२]

शुन्धध्वं दैव्याय कर्मणे देवयज्यायै मातरिश्वनो घर्मो-
ऽसि द्यौरसि पृथिव्यसि विश्वधाया असि परमेण धाम्ना
दृ॥हंस्व मा ह्यार्वसूनां पवित्रमसि शतधारं वसूनां पवित्रमसि
सहस्रधारं हुतः स्तोको हुतो द्रप्सोऽग्नये बृहते नाकाय स्वाहा
द्यावापृथिवीभ्यां सा विश्वायुः सा विश्वव्यचाः सा विश्वकर्मा
सम्पृच्यध्वमृतावरीरूर्मिणीर्मधुमत्तमा मन्द्रा धनस्य सातये सोमेन
त्वाऽऽतनन्चीन्द्राय दधि विष्णो हव्यं रक्षस्व॥ (४)

सोमेनाद्यौ च॥ [३]

कर्मणे वां देवेभ्यः शकेयं वेषाय त्वा प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टा
अरातयो धूरसि धूर्व धूर्वन्तं धूर्व तं योऽस्मान्धूर्वति तं धूर्व यं
वयं धूर्वामस्त्वं देवानामसि सस्त्रितं पप्रितं जुष्टं वहितं
देवहूतं महूतमसि हविर्धानं दृ॥हंस्व मा ह्यार्वसूनां त्वा चक्षुषा
प्रेक्षे मा भेर्मा सं विक्था मा त्वा (५)

हिंसिषमुरु वाताय देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां
पूष्णो हस्ताभ्यामग्नये जुष्टं निर्वपाम्यग्नीषोमाभ्यामिदं देवानामिदं
नः सह स्फात्यै त्वा नारात्यै सुवरभि वि ख्येषं वैश्वानरं
ज्योतिर्दृ॥हन्तान्दुर्या द्यावापृथिव्योरुर्वन्तरिक्षमन्विह्यदित्यास्त्वो-
पस्थे सादयाम्यग्ने हव्यं रक्षस्व॥ (६)

मा त्वा षट्त्वारिंशच्च॥ [४]

दे॒वो वः॑ स॒वि॒तोत्पु॑ना॒त्वच्छि॑द्रेण प॒वि॒त्रेण॑ व॒सोः॑ सू॒र्यस्य॑
र॒श्मिभि॑रापो॑ दे॒वीर॑ग्रेपुवो॑ अ॒ग्रेगु॑वोऽग्रं॑ इ॒मं य॒ज्ञं न॑य॒ताग्रे॑
य॒ज्ञप॑तिं धत्त युष्म॒निन्द्रो॑ऽवृणीत वृ॒त्रतू॑र्ये यू॒यमिन्द्र॑मवृणीध्वं
वृ॒त्रतू॑र्ये प्रोक्षि॑ताः स्था॒ग्नये॑ वो जुष्टं प्रोक्षा॑म्य॒ग्नीषो॑मा॒भ्यां
शु॒न्धध्वं॑ दै॒व्याय॑ कर्मणे दे॒वय॑ज्याया॒ अव॑धूतः॑ रक्षोऽव॑धूता
अ॒रा॒तयो॑ऽदि॒त्यास्त्व॑गंसि॒ प्रति॑ त्वा (७)

पृ॒थि॒वी वै॑त्त्वधि॒षव॑णमसि॒ वान॑स्प॒त्यं प्रति॑ त्वा-
ऽदि॒त्यास्त्व॑ग्वै॒त्वग्ने॑स्त॒नूर॑सि वा॒चो वि॑स॒र्जनं॑ दे॒ववी॑तये॒ त्वा
गृ॒ह्णाम्य॑द्रि॒रसि॑ वानस्प॒त्यः स इ॒दं दे॒वेभ्यो॑ ह॒व्यं सु॑शमिं
शमि॑ष्वेष॒मा व॑दोर्ज॒मा व॑द द्युमद्व॑दत व॒यं स॑ङ्घा॒तं जै॑ष्म
व॒रुष॑वृद्धमसि॒ प्रति॑ त्वा व॒रुष॑वृद्धं वेत्तु॒ परा॑पूतः॑ रक्षः॒ परा॑पूता
अ॒रा॒तयो॑ रक्ष॑सां भा॒गोऽसि॑ वा॒युर्वो॑ वि॒वि॒नक्तु॑ दे॒वो वः॑ स॒वि॒ता
हि॒र॒ण्यपा॑णिः॒ प्रति॑ गृह्णातु॥ (८)

त्वा भाग एकादश च॥ [५]

अव॑धूतः॑ रक्षोऽव॑धूता अ॒रा॒तयो॑ऽदि॒त्यास्त्व॑गंसि॒ प्रति॑ त्वा
पृ॒थि॒वी वै॑त्तु दि॒वः स्क्व॑म्भ॒नि॒र॑सि॒ प्रति॑ त्वाऽदि॒त्यास्त्व॑ग्वै॒त्तु धि॑षणा॒-
ऽसि॑ पर्व॒त्या प्रति॑ त्वा दि॒वः स्क्व॑म्भ॒निर्वै॑त्तु धि॒षणा॑ऽसि पा॒र्वते॒यी
प्रति॑ त्वा पर्व॒तिर्वै॑त्तु दे॒वस्य॑ त्वा स॒वि॒तुः प्र॑स॒वेऽश्वि॑नो॒र्बा॒हुभ्यां॑ पू॒ष्णो

हस्ताभ्यामधि॒वपामि॑ धान्य॑मसि धि॒नुहि॑ दे॒वान्प्रा॒णाय॑ त्वाऽपा॒नाय॑
त्वा व्या॒नाय॑ त्वा दी॒र्घाम॑नु प्र॒सि॒ति॒मायु॑षे धां दे॒वो वः॑ सवि॒ता
हि॒र॒ण्यपा॑णिः प्र॒ति गृ॑ह्णातु॥ (९)

प्रा॒णाय॑ त्वा पञ्च॑दश च॥ _____ [६]

धृ॒ष्टि॒रसि॑ ब्र॒ह्म य॒च्छापा॑ऽग्नेऽग्नि॒मामा॑दं जहि॒ निष्क्र॒व्याद॑
से॒धा दे॒वय॑जं वह॒ निर्द॑ग्धं र॒क्षो निर्द॑ग्धा अ॒रा॒तयो॑ ध्रु॒वम॑सि
पृथि॑वीं दृ॒हाऽऽयु॑र्दृ॒ह प्र॒जां दृ॒ह स॒जा॒तान॒स्मै यज॑मानाय
पर्य॑ह ध॒त्रम॑स्यन्त॒रिक्षं॑ दृ॒ह प्रा॒णं दृ॒हापा॑नं दृ॒ह स॒जा॒तान॒स्मै
यज॑मानाय पर्य॑ह ध॒रुण॑मसि दि॒वं दृ॒ह चक्षु॑र् (१०)

दृ॒ह श्रो॑त्रं दृ॒ह स॒जा॒तान॒स्मै यज॑मानाय पर्य॑ह ध॒र्माऽसि॑
दि॒शो दृ॒ह योनिं॑ दृ॒ह प्र॒जां दृ॒ह स॒जा॒तान॒स्मै यज॑मानाय पर्य॑ह
चि॒तः स्थ॑ प्र॒जाम॒स्मै र॒यिम॒स्मै स॒जा॒तान॒स्मै यज॑मानाय पर्य॑ह
भृ॒गूणा॑मङ्गि॒रसां॑ तप॑सा तप्य॒ध्वं या॒नि घ॒र्मे क॒पाला॑न्युपचि॒न्वन्ति॑
वे॒धसः॑। पू॒ष्णस्ता॒न्यपि॑ व्र॒त इन्द्र॑वा॒यू वि मु॑ञ्चताम्॥ (११)

चक्षु॑रु॒ष्टाच॑त्वारि॒ंशच्च॑॥ _____ [७]

सं व॑पामि॒ समा॑पो अ॒द्वि॒र॒ग॒म॒त॒ समो॑ष॒धयो॑ र॒सेन॑ स॒
रे॒वती॑र्ज॒गती॑भिर्म॒धुम॑तीर्म॒धुम॑तीभिः सृ॒ज्यध्व॑म॒द्भ्यः परि॑ प्र॒जा॒ताः
स्थ॒ सम॑द्भिः पृ॒च्यध्वं॑ ज॒नय॑त्यै त्वा सं यौ॒म्य॒ग्रयै॑ त्वाऽग्नी॒षोमा॑भ्यां

म॒खस्य॑ शिरो॑ऽसि घ॒र्मो॑ऽसि वि॒श्वायु॑रुरु प्र॒थस्वो॑रु ते य॒ज्ञप॑तिः
 प्रथतां॑ त्वचं॑ गृ॒ह्णीष्वा॑ऽन्तरि॑तुं र॒क्षो॑ऽन्तरि॑ता अरा॑तयो दे॒वस्त्वा॑
 सवि॑ता श्र॒पय॑तु व॒र्षि॑ष्ठे अधि॑ नाके॑ऽग्निस्ते॑ त॒नुवं॑ माऽति॑ धा॒गग्रे॑
 ह॒व्यं र॑क्षस्व॒ सं ब्र॑ह्म॒णा पृ॑च्यस्वैक॒ताय॑ स्वाहा॑ द्वि॒ताय॑ स्वाहा॑
 त्रि॒ताय॑ स्वाहा॑॥ (१२)

स॒विता॑ द्वावि॑ंशतिश्च॥ ————— [८]

आद॑द् इन्द्र॑स्य बा॒हुर॑सि दक्षि॑णः स॒हस्र॑भृष्टिः श॒तते॑जा
 वा॒युर॑सि ति॒ग्मते॑जाः पृथि॑वि दे॒वय॑ज॒न्योष॑ध्यास्ते मूलं॑ मा
 हि॑ं॒सिष॑मप॒हतो॑ऽरुः पृथि॑व्यै व्र॒जं ग॑च्छ गो॒स्थानं॑ व॒र्षतु॑ ते
 द्यौर्ब॑धान दे॒व स॑वितः पर॒मस्यां॑ परा॒वति॑ श॒तेन॑ पाशै॒र्यो॑ऽस्मान्द्वेष्टि॑
 यं च॑ व॒यं द्वि॑ष्मस्तमतो॒ मा मौ॑गप॒हतो॑ऽरुः पृथि॑व्यै दे॒वय॑ज॒न्यै
 व्र॒जं (१३)

ग॑च्छ गो॒स्थानं॑ व॒र्षतु॑ ते द्यौर्ब॑धान दे॒व स॑वितः पर॒मस्यां॑
 परा॒वति॑ श॒तेन॑ पाशै॒र्यो॑ऽस्मान्द्वेष्टि॑ यं च॑ व॒यं द्वि॑ष्मस्तमतो॒ मा
 मौ॑गप॒हतो॑ऽरुः पृथि॑व्या अदे॒वय॑जनो व्र॒जं ग॑च्छ गो॒स्थानं॑ व॒र्षतु॑
 ते द्यौर्ब॑धान दे॒व स॑वितः पर॒मस्यां॑ परा॒वति॑ श॒तेन॑ पाशै॒र्यो॑ऽस्मान्द्वेष्टि॑
 यं च॑ व॒यं द्वि॑ष्मस्तमतो॒ मा (१४)

मौ॒ग॒रु॒स्ते दि॒वं मा॒ स्कान्॑ वस॑वस्त्वा परि॑गृह्णन्तु गाय॒त्रेण॑
 छ॒न्द॑सा रु॒द्रास्त्वा॑ परि॑गृह्णन्तु त्रैष्टु॑भेन॒ छ॒न्द॑साऽऽदि॒त्यास्त्वा॑

परिगृह्णन्तु जागतेन छन्दसा देवस्य सवितुः सवे कर्म कृण्वन्ति
 वेधसं ऋतमस्यृतसदनमस्यृतश्रीरसि धा असि स्वधा अस्युर्वी
 चासि वस्वी चासि पुरा क्रूरस्य विसृपो विरप्शिन्नुदादाय
 पृथिवीं जीरदानुर्यामैरयं चन्द्रमसि स्वधाभिस्तान्धीरासो अनुदृश्य
 यजन्ते॥ (१५)

देवयजन्ये व्रजन्तमतो मा विरप्शिन्नेकादश च॥ [१]

प्रत्युष्टं रक्षः प्रत्युष्टा अरांतयोऽग्नेर्वस्तेजिष्ठेन तेजसा
 निष्टपामि गोष्ठं मा निर्मृक्षं वाजिनं त्वा सपत्नसाहं सम्माज्मि
 वाचं प्राणं चक्षुः श्रोत्रं प्रजां योनिं मा निर्मृक्षं वाजिनीं त्वा
 सपत्नसाहीं सम्माज्म्याशासाना सौमनसं प्रजां सौभाग्यं
 तनूम्। अग्नेरनुव्रता भूत्वा सन्नह्ये सुकृताय कम्। सुप्रजसंस्त्वा
 वयं सुपत्नीरुपं (१६)

सेदिम। अग्नें सपत्नदम्भनमदब्धासो अदाभ्यम्। इमं विष्यामि
 वरुणस्य पाशं यमबन्धीत सविता सुशेवः। धातुश्च योनौ सुकृतस्य
 लोके स्योनं मे सह पत्यां करोमि। समायुषा सम्प्रजया समग्ने
 वर्चसा पुनः। सम्पत्नी पत्याऽहं गच्छे समात्मा तनुवा मम। महीनां
 पयोऽस्योषधीनां रसस्तस्य तेऽक्षीयमाणस्य निर्- (१७)

वंपामि महीनां पयोऽस्योषधीनां रसोऽदब्धेन त्वा चक्षुषा-
 ऽवेक्षे सुप्रजास्त्वाय तेजोऽसि तेजोऽनु प्रेह्यग्निस्ते तेजो मा वि

नै॒दग्नेर्जि॒ह्वाऽसि॑ सु॒भूर्दे॒वानां॑ धाम्ने॒धाम्ने॑ दे॒वेभ्यो॑ यजु॑षेयजुषे भव
 शु॒क्रम॑सि॒ ज्योति॑रसि॒ तेजो॑ऽसि दे॒वो वः॑ सवि॒तोत्पु॑ना॒त्वच्छि॑द्रेण
 प॒वित्रे॑ण॒ वसोः॑ सूर्य॑स्य र॒श्मिभिः॑ शु॒क्रं त्वा॑ शु॒क्रायां॑ धाम्ने॒धाम्ने॑
 दे॒वेभ्यो॑ यजु॑षेयजुषे गृह्णामि॒ ज्योति॑स्त्वा॒ ज्योति॑ष्य॒र्चिस्त्वा॒ऽर्चिषि॑
 धाम्ने॒धाम्ने॑ दे॒वेभ्यो॑ यजु॑षेयजुषे गृह्णामि॥ (१८)

उप॒ नी र॒श्मिभिः॑ शु॒क्रं षोड॑शं च॥ ————— [१०]

कृ॒ष्णो॑ऽस्याखरे॒ष्ठोऽग्नये॑ त्वा॒ स्वाहा॑ वेदि॑रसि ब॒र्हिषे॑ त्वा॒
 स्वाहा॑ ब॒र्हिर॑सि स्रु॒ग्न्यस्त्वा॒ स्वाहा॑ दि॒वे त्वा॒ऽन्तरि॑क्षाय त्वा
 पृथि॒व्यै त्वा॑ स्व॒धा पि॒तृभ्य॑ ऊ॒र्ध्वं ब॒र्हिष॑द्भ्य॒ ऊर्जा॑ पृथि॒वीं
 ग॑च्छ॒तु वि॒ष्णोः॑ स्तूपो॑ऽस्यूर्णा॑म्रदसं त्वा स्तृणामि॒ स्वास॑स्थं दे॒वेभ्यो॑
 गन्ध॒र्वोऽसि॑ वि॒श्वाव॑सुर्वि॒श्वस्मा॑दीष॒तो यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड
 ई॒डित॑ इन्द्र॑स्य बा॒हुर॑सि॒ (१९)

दक्षि॑णो॒ यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड ई॒डितो॑ मि॒त्रावरु॑णौ
 त्वोत्त॑रतः परि॒धत्तां॑ ध्रु॒वेण॑ धर्म॑णा॒ यज॑मानस्य परि॒धिरि॒ड ई॒डितः॑
 सूर्य॑स्त्वा पु॒रस्ता॑त्पातु॒ कस्या॑श्चिद॒भिष॑स्त्या वी॒तिहो॑त्रं त्वा कवे
 द्यु॒मन्त॑ः॒ समि॑धीम॒ह्यग्रे॑ बृ॒हन्त॑मध्व॒रे वि॒शो य॒त्रे स्थो॑ वसू॒नां
 रु॒द्राणा॑मादित्या॒नां स॑दसि सीद जु॒हूरु॑प॒भृद्भु॒वाऽसि॑ घृ॒ताची॑ नाम्ना॒
 प्रि॒येण॑ नाम्ना॒ प्रि॒ये स॑दसि सीदे॒ता अ॑सदन्ध॒सुकृ॑तस्य॒ लोके॑ ता

विष्णो पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिं पाहि मां यज्ञनियम्॥ (२०)

बाहुरसि प्रिये सदैसि पञ्चदश च॥ [११]

भुवनमसि वि प्रथस्वाग्ने यष्टरिदं नमः। जुह्वेह्यग्निस्त्वा ह्वयति
देवयज्याया उपभृदेहि देवस्त्वा सविता ह्वयति देवयज्याया
अग्नाविष्णू मा वामव क्रमिषं वि जिहाथां मा मा सन्ताप्तं लोकं
मे लोककृतौ कृणुतं विष्णोः स्थानमसीत इन्द्रो अकृणोद्वीर्याणि
समारभ्योर्ध्वो अध्वरो दिविस्पृशमहुतो यज्ञो यज्ञपतेरिन्द्रा-
वान्थस्वाहा बृहद्वाः पाहि मां ऽग्ने दुश्चरितादा मा सुचरिते भज
मुखस्य शिरोऽसि सं ज्योतिषा ज्योतिरङ्गाम्॥ (२१)

अहुत एकविंशतिश्च॥ [१२]

वाजस्य मा प्रसवेनोद्वाभेणोदग्रभीत्। अथा सपत्नाः इन्द्रो मे
निग्राभेणार्धराः अकः। उद्वाभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा अवीवृधन्।
अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यताम्। वसुभ्यस्त्वा
रुद्रेभ्यस्त्वाऽऽदित्येभ्यस्त्वाऽक्तः रिहाणा वियन्तु वयः। प्रजां
योनिं मा निर्मृक्षमा प्यायन्तामाप ओषधयो मरुतां पृषतयः स्थ
दिवं (२२)

गच्छ ततो नो वृष्टिमेरय। आयुष्पा अग्नेऽस्यायुर्मे पाहि चक्षुष्पा
अग्नेऽसि चक्षुर्मे पाहि ध्रुवाऽसि यं परिधिं पर्यधत्था अग्ने देव
पणिभिर्वीयमाणः। तन्त एतमनु जोषं भरामि नेदेष त्वदपचेतयातै

य॒ज्ञस्य॒ पाथ॒ उप॒ समि॑तः स॒ऽस्राव॑भा॒गाः स्थे॒षा बृ॑हन्तः प्र॒स्तरे॒ष्ठा
ब॒र्हिष॑दश्च (२३)

दे॒वा इ॒मां वाच॑म॒भि विश्वे॑ गृ॒णन्त॑ आ॒सद्या॑स्मिन्ब॒र्हिषि॑
मादय॑ध्वम॒ग्नेर्वा॒मप॑न्नगृहस्य॒ सद॑सि सा॒दयामि॑ सु॒म्नाय॑ सु॒म्निनी॑ सु॒म्ने
मां धत्तं॑ धुरि॒ धुर्यो॑ पा॒तम॒ग्नेऽद॒व्यायोऽशी॑ततनो पा॒हि मा॒ऽद्य दि॒वः
पा॒हि प्र॑सि॒त्यै पा॒हि दुरि॑ष्ठ्यै पा॒हि दुर॑द्भ॒न्यै पा॒हि दु॒श्चरि॑ता॒दवि॑षन्नः
पि॒तुं कृ॑णु सु॒षदा॒ योनि॑ः स्वाहा दे॒वा गा॑तुविदो गा॒तुं वि॒त्वा
गा॒तुमि॑त॒ मन॑सस्पत इ॒मं नो॑ देव दे॒वेषु॑ य॒ज्ञः स्वाहा॑ वा॒चि स्वाहा॑
वाते॑ धाः॥ (२४)

दिवश्च वि॒त्वा गा॒तुत्रयो॑दश च॥ [१३]

उ॒भा वा॑मिन्द्रा॒ग्नी आ॑हुव॒ध्या उ॒भा राध॑सः स॒ह मा॑दय॒ध्वै उ॒भा
दा॒तारा॑वि॒षा र॑यी॒णामु॒भा वाज॑स्य सा॒तयै॑ हुवे वाम्। अश्र॑वः
हि भूरि॒दाव॑त्तरा वां वि जा॑मातुरु॒त वां घा॑ स्या॒लात् अथा॑
सोम॑स्य प्रय॑ती यु॒वभ्या॑मिन्द्रा॒ग्नी स्तोमं॑ जनयामि नव्य॑म्। इन्द्रा॒ग्नी
नव॑तिं पुरो दा॒सप॑त्नीरधूनुतम्। सा॒कमे॑केन॒ कर्म॑णा। शुचिं॑ नु स्तोमं
नव॑जातम॒द्येन्द्रा॒ग्नी वृ॒त्रह॑णा जुषेथा॑म्॥ (२५)

उ॒भा हि वा॑ स॒हवा॒ जोह॑वीमि ता वाजः स॒द्य उ॑शते
धेष्ठा॑। व॒यमु॑ त्वा पथस्पते॒ रथं॑ न वाज॑सातये। धि॒ये पू॑षन्नयुज्महि।
प॒थस्प॑थः परि॑पतिं वच॒स्या कामे॑न कृ॒तो अ॒भ्या॒नङ्क॑म्। स नो॑

रासच्छुरुधंश्चन्द्राग्रा धियं धियं सीषधाति प्र पूषा। क्षेत्रस्य पतिना
वयं हितेनेव जयामसि। गामश्च पोषयित्वा स नो (२६)

मृडातीदृशे। क्षेत्रस्य पते मधुमन्तमूर्मि धेनुरिव पयो
अस्मासु धुक्वा मधुश्रुतं घृतमिव सुपूतमृतस्य नः पतयो
मृडयन्तु। अग्रे नयं सुपथा राये अस्मान् विश्वानि देव वयुनानि
विद्वान्। युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनो भूयिष्ठान्ते नम उक्तिं विधेम।
आ देवानामपि पन्थामगन् यच्छक्रवाम तदनु प्रवौढुम्।
अग्निर्विद्वान्स यंजात् (२७)

सेदु होता सो अध्वरान्स ऋतून्कल्पयाति। यद्वाहिष्ठं तदग्नये
बृहदर्चं विभावसो। महिषीव त्वद्रयिस्त्वद्वाजा उदीरते। अग्रे त्वं
पारया नव्यो अस्मान्स्वस्तिभिरति दुर्गाणि विश्वा। पूश्च पृथ्वी
बहुला न उर्वी भवा तोकाय तनयाय शं योः। त्वमग्रे व्रतपा
असि देव आ मर्त्येष्व। त्वं यज्ञेष्विड्यः। यद्वो वयं प्रमिनाम
व्रतानि विदुषा देवा अविदुष्टरासः। अग्निष्टद्विधमा पृणाति विद्वान्
येभिर्देवां ऋतुभिः कल्पयाति॥ (२८)

जुषेथामा स नो यजादा त्रयोविंशतिश्च॥ [१४]

[इषे त्वा यज्ञस्य शुन्यध्वं कर्मणे देवोऽवधूतन्यष्टिः सं वपाम्या ददे प्रत्युष्टं कृष्णोऽसि भुवनमसि

वाजंस्योभा वां चतुर्दश॥१४॥ इषे दृह भुवनमष्टाविंशतिः॥२८॥ इषे त्वां कल्पयाति॥]

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

आपं उ॒न्दन्तु जी॒वसे॑ दी॒र्घायु॑त्वाय॒ वर्च॑स॒ ओष॑धे॒ त्राय॑स्वैन॒ऽ
 स्वधि॑ते॒ मेन॑ः॒ हि॒ऽसी॑र्देव॒श्रूरे॑तानि॒ प्र व॑पे स्व॒स्त्युत्तरा॑ण्यशी॒याऽऽ॒-
 पो॑ अ॒स्मान्मा॒तरः॑ शु॒न्धन्तु॑ घृ॒तेन॑ नो घृ॒तपु॑वः पुनन्तु॒ विश्व॑म॒स्मत्प्र
 व॑हन्तु रि॒प्रमुदा॑भ्यः शुचि॒रा पू॒त ए॑मि॒ सोम॑स्य त॒नूर॑सि त॒नुवं॑ मे
 पाहि॑ मही॒नां पयो॑ऽसि वर्चो॒धा अ॑सि॒ वर्चो॑ (१)

मयि॑ धेहि वृ॒त्रस्य॑ क॒नीनि॑काऽसि चक्षु॒ष्पा अ॑सि॒ चक्षु॑र्मे
 पाहि॑ चि॒त्पति॑स्त्वा पुनातु वा॒क्पति॑स्त्वा पुनातु दे॒वस्त्वा॑ सवि॒ता
 पु॑ना॒त्वच्छि॑द्रेण प॒वित्रे॑ण॒ वसोः॑ सूर्य॑स्य र॒श्मिभि॑स्तस्य॒ ते प॒वित्र॑पते
 प॒वित्रे॑ण॒ यस्मै॑ कं पु॒ने तच्छ॑केय॒मा वो॑ दे॒वास ई॑महे सत्य॑धर्माणो
 अध्व॑रे यद्वो॑ दे॒वास आ॒गुरे य॒ज्ञिया॑सो॒ हवाम॑ह॒ इन्द्रा॑ग्नी॒ द्यावा॑पृथि॒वी
 आपं॑ ओषधी॒स्त्वं दी॒क्षाणा॑मधि॒पति॑रसी॒ह मा॒ सन्तं॑ पाहि॥ (२)

वर्च॑ ओषधीर॒ष्टौ च॑॥ _____ [१]

आकू॑त्यै प्र॒युजे॑ऽग्नये॒ स्वाहा॑ मे॒धायै॑ मन॑से॒ऽग्नये॒ स्वाहा॑
 दी॒क्षायै॑ तप॑से॒ऽग्नये॒ स्वाहा॑ सर॑स्वत्यै पू॒ष्णे॑ऽग्नये॒ स्वाहा॑ऽऽपो॑
 दे॒वीर्बृ॑हतीर्वि॒श्वश॑म्भुवो॒ द्यावा॑पृथि॒वी उ॒र्वन्तरि॑क्षं बृह॒स्पति॑र्नो ह॒विषा॑
 वृ॒धातु॑ स्वाहा॒ विश्वे॑ दे॒वस्य॑ ने॒तुर्म॑र्तो॒ऽवृणी॑त स॒ख्यं विश्वे॑ रा॒य

इषुध्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहंरुर्सामयोः शिल्पे स्थस्ते वामा
रभे ते मां (३)

पातमाऽस्य यज्ञस्योदृचं इमां धियं शिक्षमाणस्य देव क्रतुं
दक्षं वरुणं सः शिंशाधि ययाऽति विश्वा दुरिता तरेम सुतर्माणमधि
नावः रुहेमोर्गस्याङ्गिरस्यूर्णम्रदा ऊर्जं मे यच्छ पाहि मा मा मां
हिः सीर्विष्णोः शर्मासि शर्म यजमानस्य शर्म मे यच्छ नक्षत्राणां
माऽतीकाशात् पाहीन्द्रस्य योनिंरसि (४)

मा मां हिः सीः कृष्यै त्वां सुसस्यायै सुपिप्पलाभ्युस्त्वौष-
धीभ्यः सूपस्था देवो वनस्पतिरूर्ध्वो मां पाह्योदृचः स्वाहा यज्ञं
मनसा स्वाहा द्यावापृथिवीभ्याः स्वाहोरोरन्तरिक्षाः स्वाहा यज्ञं
वातादा रभे॥ (५)

मा योनिंरसि त्रिंशच्च॥ [२]

दैवीं धियं मनामहे सुमृडीकामभिष्टये वर्चोधां यज्ञवाहसं
सुपारा नो असद्वशैः। ये देवा मनोजाता मनोयुजः सुदक्षा
दक्षपितारस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहाऽग्ने
त्वः सु जागृहि वयं सु मन्दिषीमहि गोपाय नः स्वस्तये प्रबुधै
नः पुनर्ददः। त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्व। त्वं (६)

यज्ञेष्वीड्यः॥ विश्वे देवा अभि मा माऽववृत्रन् पूषा सन्या
सोमो राधसा देवः संविता वसोर्वसुदावा रास्वेयं सोमाऽऽभूयो

भ॒र॒ मा॒ पृ॒ण॒न्पृ॒त्या॒ वि॒ रा॒धि॒ मा॒ऽह॒मायु॑षा च॒न्द्रम॑सि॒ मम॑ भो॒गाय॑
 भव॑ व॒स्त्रम॑सि॒ मम॑ भो॒गाय॑ भवो॒स्त्राऽसि॑ मम॑ भो॒गाय॑ भव॑ ह॒योऽसि॑
 मम॑ भो॒गाय॑ भव॑ (७)

छा॒गोऽसि॑ मम॑ भो॒गाय॑ भव॑ मे॒षोऽसि॑ मम॑ भो॒गाय॑ भव॑ वा॒यवे॑
 त्वा॒ वरु॑णाय॒ त्वा॒ नि॒र॒ऋ॒त्यै॒ त्वा॒ रु॒द्राय॑ त्वा॒ दे॒वी॒रापो॑ अ॒पां न॑पाद्य
 ऊ॒र्मि॒र॒ह॒वि॒ष्य॑ इन्द्रि॒यावा॑न्म॒दि॒न्त॑म॒स्तं वो॒ मा॒ऽव॑क्रमिष॒मच्छे॑न्नं
 तन्तु॑ पृ॒थि॒व्या अ॒नु॒ गे॒षं भ॒द्राद॑भि॒ श्रेयः॑ प्रेहि॒ बृ॒ह॒स्पतिः॑ पु॒र॒ए॒ता
 ते॒ अ॒स्त्वथे॑म॒व॑ स्य॒ वर॑ आ॒ पृ॒थि॒व्या आ॒रे शत्रू॑न् कृ॒णुहि॑
 सर्व॑वी॒र ए॒दम॑गन्म॒ दे॒व॒य॒ज॒नं पृ॒थि॒व्या वि॒श्वे दे॒वा यद॑जु॒षन्त॑ पूर्॒व
 ऋ॒क्स॒माभ्यां॑ यजु॒षा स॒न्त॒र॒न्तो रा॒य॒स्पोषे॑ण॒ समि॑षा म॒देम॑॥ (८)

आ त्व९ हयोऽसि मम भोगाय भव स्य पञ्चविंशतिश्च॥ [३]

इ॒यं ते॑ शु॒क्र त॒नू॒रि॒दं वर्च॑स्तया॒ सं भ॑व॒ भ्राजं॑ गच्छ॒ जूर॑सि
 धृ॒ता म॑न॒सा जु॒ष्टा वि॒ष्णवे॑ तस्या॒स्ते स॒त्यस॑वसः प्र॒स॒वे वा॒चो
 य॒न्नम॑शीय॒ स्वाहा॑ शु॒क्रम॑स्य॒मृत॑मसि॒ वैश्व॑दे॒व९ ह॒विः सूर्य॑स्य
 चक्षु॑राऽरु॒हम॑ग्रे॒रक्ष॑णः क॒नी॒निकां॑ यदे॒त॑शेभि॒रीय॑से॒ भ्राज॑मानो
 वि॒प॒श्चिता॒ चि॒द॑सि॒ म॒नाऽसि॑ धी॒र॑सि॒ दक्षि॑णा- (९)

ऽसि॒ य॒ज्ञि॒याऽसि॑ क्ष॒त्रि॒याऽस्य॑दि॒तिर॑स्यु॒भय॑तः॒शीर्ष्णी॑ सा
 नः॒ सु॒प्रा॑ची॒ सु॒प्र॑तीची॒ सं भ॑व॒ मि॒त्र॒स्त्वा प॒दि ब॑ध्नातु॒ पू॒षाऽध्व॑नः
 पा॒त्वि॒न्द्रा॒याध्य॑क्षा॒यानु॑ त्वा मा॒ता म॑न्यता॒मनु॑ पि॒ताऽनु॑ भ्रा॒ता

सग॒र्भ्योऽनु॒ सखा॒ सयू॑थ्यः सा दै॒वि दे॒वम॑च्छेहीन्द्रा॒य सोम॑ः
रु॒द्रस्त्वाऽऽव॑र्तयतु मि॒त्रस्य॑ प॒था स्व॒स्ति सोम॑सखा पुन॒रेहि॑ सह
र॒य्या॥ (१०)

दक्षिणा सोमसखा पञ्च च॥ [४]

व॒स्यसि॑ रु॒द्राऽस्य॑दि॒तिर॑स्यादि॒त्याऽसि॑ शु॒क्राऽसि॑ च॒न्द्राऽसि॑
बृ॒हस्प॑ति॒स्त्वा सु॒मे र॑ण्वतु रु॒द्रो वसु॑भिरा चि॒केतु॑ पृथि॒व्यास्त्वा
मूर्ध॑न्ना जि॒घर्षि॑ दे॒वय॑जन् इडा॒याः प॒दे घृ॑तव॒ति स्वाहा॑
परि॑लिखित॒ः रक्षः॑ परि॑लिखिता अरा॑तय इ॒दम॑ह॒ः रक्ष॑सो
ग्री॒वा अपि॑ कृ॒न्तामि॒ योऽस्मान् द्वेष्टि॑ यं च व॒यं द्विष्म॑ इ॒दम॑स्य
ग्री॒वा (११)

अपि॑ कृ॒न्ताम्य॒स्मे रा॒यस्त्वे रा॒यस्तो॑ते रा॒यः सं दै॒वि दे॒व्योर्व॑श्या
पश्य॑स्व त्वष्टी॑मती ते सपे॒य सुरे॑ता॒ रेतो॑ दधा॒ना वी॒रं वि॑दे॒य तव॑
स॒न्दशि॑ माऽह॒ः रा॒यस्पोषे॑ण॒ वि योष॑म्॥ (१२)

अस्य ग्रीवा एकात्रिंशच्च॥ [५]

अ॒ःशु॒ना ते अ॒ःशुः पृ॑च्यतां परु॑षा परु॑र्गन्ध॒स्ते का॒मम॑वतु
मदा॑य॒ रसो॒ अच्यु॑तोऽमा॒त्योऽसि॑ शु॒क्रस्ते॒ ग्रहो॑ऽभि त्यं दे॒वः
स॒वि॒तार॑मू॒ण्योः क॒विक्र॑तुम॒र्चामि॑ स॒त्यस॑वस॒ः रत्न॑धा॒मभि॑ प्रि॒यं
म॒तिमूर्ध्वा॑ यस्या॒मति॑र्भा अदि॑द्युत॒त्सवी॑मनि॒ हिर॑ण्यपा॒णिर॑मिमीत
सु॒क्रतुः॑ कृ॒पा सु॒वः। प्र॒जाभ्य॑स्त्वा प्रा॒णाय॑ त्वा व्या॒नाय॑ त्वा

प्रजास्त्वमनु प्राणिहि प्रजास्त्वामनु प्राणन्तु॥ (१३)

अनु सप्त च॥ _____ [६]

सोमं ते क्रीणाम्यूर्जस्वन्तं पयस्वन्तं वीर्यावन्तमभिमाति-
षाह॑ शुक्रं ते शुक्लेण॑ क्रीणामि चन्द्रं चन्द्रेणामृतममृतेन॑
सम्यत्ते गोरस्मे चन्द्राणि तपसस्तनूरसि प्रजापतेर्वर्णस्तस्यास्ते
सहस्रपोषं पुष्यन्त्याश्चरमेणं पशुना॑ क्रीणाम्यस्मे ते बन्धुर्मयि
ते रायः श्रयन्तामस्मे ज्योतिः सोमविक्रयिणि तमो मित्रो न
एहि सुमित्रधा इन्द्रस्योरु मा विश दक्षिणमुशन्नुशन्तं॑ स्योनः
स्योनं॑ स्वान् भ्राजाङ्घारे बम्भारे हस्त सुहस्त कृशानवेते वः
सोमक्रयणास्तात्रक्षध्वं मा वो दमन्न॥ (१४)

ऊरुं द्वाविंशतिश्च॥ _____ [७]

उदायुषा स्वायुषोदोषधीनां॑ रसेनोत्पर्जन्यस्य शुष्मेणोदस्था-
ममृता॑ अनु। उर्वन्तरिक्षमन्विह्यदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद
आसीदास्तभ्राद्यामृषभो अन्तरिक्षममिमीत वरिमाणं पृथिव्या
आसीदद्विश्वा भुवनानि सम्राड्विश्वेत्तानि वरुणस्य व्रतानि वनेषु
व्यन्तरिक्षं ततान् वाजमर्वथ्सु पयो अघ्नियासु हृथ्सु (१५)

ऋतुं वरुणो विक्ष्वग्निं दिवि सूर्यमदधात्सोममद्रावुदुत्यं
जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वाय सूर्यम्॥ उस्त्रावेतं
धूर्षाहावनश्रू अवीरहणौ ब्रह्मचोदनौ वरुणस्य स्कम्भनमसि

वरुणस्य स्कम्भसर्जनमसि प्रत्यस्तो वरुणस्य पाशः॥ (१६)

हृत्सु पञ्चत्रिंशच्च॥ [८]

प्रच्यवस्व भुवस्पते विश्वान्यभि धामानि मा त्वा परिपरी
विदन्मा त्वा परिपन्थिनो विदन्मा त्वा वृका अघायवो मा गन्धर्वो
विश्वावसुरा दधच्छेनो भूत्वा परा पत यजमानस्य नो गृहे
देवैः सङ्स्कृतं यजमानस्य स्वस्त्ययन्यस्यपि पन्थामगस्महि
स्वस्तिगामनेहसं येन विश्वाः परि द्विषो वृणक्ति विन्दते वसु नमो
मित्रस्य वरुणस्य चक्षसे महो देवाय तदृतः संपर्यत दूरेदृशे देव-
जाताय केतवे दिवस्पुत्राय सूर्याय शंसत वरुणस्य स्कम्भनमसि
वरुणस्य स्कम्भसर्जनमस्युन्मुक्तो वरुणस्य पाशः॥ (१७)

मित्रस्य त्रयोविंशतिश्च॥ [९]

अग्नेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वा सोमस्याऽऽतिथ्यमसि विष्णवे
त्वाऽतिथेरातिथ्यमसि विष्णवे त्वाऽग्नये त्वा रायस्पोषदाञ्जे विष्णवे
त्वा श्येनाय त्वा सोमभृते विष्णवे त्वा या ते धामानि हविषा
यजन्ति ता ते विश्वा परिभूरस्तु यज्ञं गयस्फार्नः प्रतरणः सुवीरो-
ऽवीरहा प्र चरा सोम दुर्यानदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद आ (१८)

सीद वरुणोऽसि धृतव्रतो वारुणमसि शंयोर्देवानां सख्यान्मा
देवानामपसंश्छिथ्स्मह्यापतये त्वा गृह्णामि परिपतये त्वा गृह्णामि
तनूनत्रै त्वा गृह्णामि शाक्वराय त्वा गृह्णामि शक्वन्नोजिष्ठाय त्वा

गृह्णाम्यनाधृष्टमस्यनाधृष्यं देवानामोजोऽभिशस्तिपा अनभिशस्ते-
 ऽन्यमनु मे दीक्षां दीक्षार्पतिर्मन्यतामनु तपस्तपस्पतिरञ्जसा
 सत्यमुपं गेषः सुविते मां धाः॥ (१९)

आ मैकं च॥ [१०]

अ॒शुर॑शुस्ते देव सोमाऽऽप्यायतामिन्द्रायैकधनविद
 आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामा त्वमिन्द्राय प्यायस्वाऽऽप्यायय
 सखीन्त्स॒न्या मे॒धया॑ स्व॒स्ति ते॑ देव सोम सुत्यामशीयेष्टा रायः
 प्रेषे भगाय॑र्तमृतवादिभ्यो नमो दिवे नमः पृथिव्या अग्ने॑ व्रतपते
 त्वं व्रतानां॑ व्रतपतिरसि या मम तनूरेषा सा त्वयि (२०)

या तव तनूरियः॑ सा मयि सह नौ व्रतपते व्रतिनो॑व्रतानि या
 ते अग्ने रुद्रिया तनूस्तया॑ नः पाहि तस्यास्ते स्वाहा या ते अग्ने-
 ऽयाशया॑ रजाशया हराशया तनूर्वर्षिष्ठा गह्वरेष्ठोग्रं वचो अपावधीं
 त्वेषं वचो॑ अपावधीः॑ स्वाहा॥ (२१)

त्वयि चत्वारि॑शच्च॥ [११]

वित्ताय॑नी मेऽसि तित्ताय॑नी मेऽस्यव॑तान्मा नाथितमव॑तान्मा
 व्यथितं विदेर॑ग्निर्नभो नामाग्ने अङ्गिरो योऽस्यां पृथिव्यामस्याऽऽ-
 युषा॑ नाम्नेहि यत्तेऽनाधृष्टं नाम यज्ञियं तेन त्वाऽऽदधे॑ अङ्गिरो
 यो द्वितीय॑स्यां तृतीय॑स्यां पृथिव्यामस्याऽऽयुषा॑ नाम्नेहि यत्तेऽनाधृष्टं
 नाम (२२)

यज्ञियं तेन त्वाऽऽदधे॑ सि॒हीर॑सि महिषीर॑स्युरु प्रथस्वोरु

ते यज्ञपतिः प्रथतां ध्रुवाऽसिं देवेभ्यः शुन्धस्व देवेभ्यः
 शुम्भस्वेन्द्रघोषस्त्वा वसुभिः पुरस्तात्पातु मनोजवास्त्वा
 पितृभिर्दक्षिणतः पातु प्रचेतास्त्वा रुद्रैः पश्चात्पातु विश्वकर्मा त्वा-
 ऽऽदित्यैरुत्तरतः पातु सि॒॒॒हीर॑सि सपत्नसाही स्वाहा सि॒॒॒हीर॑सि
 सुप्रजावनिः स्वाहा सि॒॒॒ही- (२३)

-र॑सि रायस्पोषवनिः स्वाहा सि॒॒॒हीर॑स्यादित्यवनिः स्वाहा
 सि॒॒॒हीर॑स्या वह देवान्देवयते यजमानाय स्वाहा भूतेभ्यस्त्वा
 विश्वायुरसि पृथिवीं द॒॒॒ह ध्रुव॑क्षिदस्यन्तरिक्षं द॒॒॒हाच्युत॑क्षिदसि
 दिवं द॒॒॒हाग्नेर्भस्मा॑स्यग्नेः पुरीषमसि॥ (२४)

नामं सुप्रजावनिः स्वाहा सि॒॒॒हीः पञ्चत्रिंशच्च॥ [१२]

युञ्जते मनं उ॒त यु॑ञ्जते धियो॒ विप्रा॒ विप्र॑स्य बृ॒हतो वि॑पश्चितः।
 वि हो॒त्रा दधे॑ वयुना॒विदेक॑ इन्म॒ही दे॒वस्य॑ सवि॒तुः परि॑ष्टुतिः॥
 सु॒वाग्दे॒व दुर्या॒॑ आ व॑द दे॒वश्रु॑तौ दे॒वेष्वा घो॑षेथा॒मा नो॑ वी॒रो
 जा॒यतां क॑र्म॒ण्यो य॒॑ सर्वे॑ऽनुजी॒वाम् यो ब॑हूनामसद्व॒शी। इ॒दं
 विष्णु॑र्वि च॒क्रमे॑ त्रे॒धा नि द॑धे प॒दम्। समू॑ढमस्य (२५)

पा॒॒॑सुर इ॒राव॑ती धेनुमती॒ हि भू॒त॒॑सूय॑व॒सिनी॒ मन॑वे यश॒स्यै।
 व्य॑स्क॒भ्राद्रो॑द॒सी वि॑ष्णुरे॒ते दा॑धार॒ पृथि॑वीम॒भितो॑ म॒यूखैः॑॥ प्राची॑
 प्रे॒तम॑ध्व॒रं क॑ल्पय॒न्ती ऊ॒र्ध्वं य॑ज्ञं न॒यत॑ मा जी॒ह्वर॑त॒मत्र॑ रमेथां
 वर्ष्म॑नृथि॒व्या दि॒वो वा वि॑ष्णवु॒त वा पृथि॑व्या म॒हो वा वि॑ष्णवु॒त

वाऽन्तरिक्षाद्धस्तौ पृणस्व बहुभिर्वसव्यैरा प्र यच्छ (२६)

दक्षिणादोत सव्यात्। विष्णोर्नुकं वीर्याणि प्र वोचं यः
पार्थिवानि विममे रजांसि यो अस्कंभायदुत्तरं सधस्थं
विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायो विष्णो रराटमसि विष्णोः पृष्ठमसि विष्णोः
शजत्रे स्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णोर्ध्रुवमसि वैष्णवमसि विष्णावे
त्वा॥ (२७)

अस्य यच्छैकाग्रचत्वारिंशच्च॥ [१३]

कृणुष्व पाजुः प्रसितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामवा इमेन।
तृष्णीमनु प्रसितिं द्रूणानोऽस्तासि विध्यं रक्षसस्तपिष्ठैः॥ तवं
भ्रमासं आशुया पतन्त्यनु स्पृश धृषता शोशुचानः। तपूष्प्यग्रे
जुह्वा पतङ्गानसन्दितो वि सृज विष्वगुल्काः॥ प्रति स्पशो वि
सृज तूर्णितमो भवा पायुर्विशो अस्या अदब्धः। यो नो दूरे
अघशंसो (२८)

यो अन्त्यग्रे मार्किष्टे व्यथिरा दधर्षीत्। उदग्रे तिष्ठ
प्रत्याऽऽतनुष्व न्यमित्रा ओषतात्तिग्महेते। यो नो अरातिं
समिधान चक्रे नीचा तं धक्ष्यतसं न शुष्कम्॥ ऊर्ध्वो भव प्रति
विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्यग्रे। अव स्थिरा तनुहि यातुजूनां
जामिमजामिं प्र मृणीहि शत्रून्॥ स ते (२९)

जानाति सुमतिं यविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत्। विश्वान्यस्मै

सुदिनानि रा॒यो द्यु॒म॒न्य॒र्यो वि दुरो॑ अ॒भि द्यौ॑त् ॥ सेद॑ग्रे अस्तु सु॒भगः॑
 सु॒दानुर्य॑स्त्वा॒ नित्ये॑न ह॒विषा॒ य उ॒क्थैः । पि॒प्री॑षति॒ स्व आ॒युषि॑ दुरो॒णे
 वि॒श्वेद॑स्मै सु॒दिना॒ साऽसं॑दि॒ष्टिः ॥ अर्चा॑मि ते सु॒म॒तिं घोष्य॑र्वा॒ख्यं
 ते वा॒वाता॑ जरता- (३०)

मि॒यङ्गीः । स्व॒श्वो॑स्त्वा सु॒रथा॑ म॒र्जये॑मा॒स्मे क्ष॒त्राणि॑ धा॒रये॑रन्
 द्यून् ॥ इ॒ह त्वा॒ भूर्या॑ च॒रेदु॑प॒ त्म॒न्दोषा॑वस्त॒र्दीदि॒वाऽस॒मनु॑ द्यून् ।
 की॒डन्त॑स्त्वा सु॒मन॑सः स॒पेमा॑भि द्यु॒म॒ना त॑स्थि॒वाऽसो॑ जना॒नाम् ॥
 यस्त्वा॒ स्व॒श्वः सु॒हिर॑ण्यो अ॒ग्न उ॑प॒याति॒ वसु॑म॒ता रथे॑न । तस्य॑
 त्रा॒ता भ॑वसि॒ तस्य॑ स॒खा यस्त॑ आ॒तिथ्य॑मा॒नुष॑ग्जुजोषत् ॥ म॒हो
 रु॒जामि॑ (३१)

ब॒न्धुता॒ वचो॑भिस्त॒न्मा पि॒तुर्गो॑त॒माद॑न्वियाय ॥ त्वं नो॑ अस्य
 वच॑सश्चि॒किद्धि॒ होत॑र्यवि॒ष्ट सु॒क्रतो॑ द॒मूनाः॑ ॥ अ॒स्वंप्र॑जस्त॒रणे॑यः
 सु॒शेवा॒ अत॑न्द्रासोऽवृ॒का अश्र॑मि॒ष्टाः । ते पा॒यवः॑ स॒ध्रिय॑श्चो नि॒षद्या॑
 ऽग्रे॑ तव॑ नः पान्त्वमूर ॥ ये पा॒यवो॑ मा॒मते॑यं ते॒ अग्रे॑ पश्य॑न्तो अ॒न्धं
 दु॒रि॒ताद॑रक्षन् । र॒रक्ष॑ ता॒न्सु॒कृतो॑ वि॒श्ववे॑दा दि॒प्सन्त॑ इ॒द्रि॒पवो॑ ना
 ह (३२)

दे॒भुः ॥ त्वया॑ व॒यः स॑ध॒न्यस्त्वो॒तास्त॒व प्र॒णीत्य॑श्याम॒ वाजा॑न् ।
 उ॒भा श॑ऽसा॒ सूद॑य सत्यतातेऽनु॒ष्ठुया॑ कृ॒णु॒ह्य॒हया॑ण ॥ अ॒या ते॑ अ॒ग्रे
 स॒मिधा॑ वि॒धेम॒ प्रति॒ स्तोम॑ः श॒स्यमा॑नं गृ॒भाया॑ । द॒हाश॑सो॒ रक्ष॑सः

पा॒ह्य॑स्मान्द्रु॒हो नि॒दोऽमि॑त्रम॒हो अव॑द्यात्॥ र॒क्षो॒हणं॑ वा॒जिन॑माऽऽ-
जि॑घर्मि मि॒त्रं प्रथि॑ष्ठमुपं॒ यामि॑ शर्म॑। शिशा॑नो अ॒ग्निः क्रतु॑भिः
समि॑द्धः स नो॒ दिवा॒ (३३)

स रि॒षः पा॑तु नक्तम्॥ वि ज्योति॑षा बृ॒हता भा॑त्य॒ग्निरा॒विर्वि॑श्वानि
कृ॒णुते॑ महि॒त्वा। प्रादे॑वीर्मा॒याः स॑हते दुरे॒वाः शिशी॑ते शृ॒ङ्गे रक्ष॑से
वि॒निक्षे॑॥ उ॒त स्वा॑नासो॑ दि॒विष॑न्त्व॒ग्नेस्ति॒ग्मायु॑धा रक्ष॑से हन्त॒वा उ॑।
मदे॑ चिदस्य॒ प्ररु॑जन्ति॒ भामा॑ न वर॑न्ते परि॒बाधो॑ अदे॑वीः॥ (३४)

अ॒घश॑सुः स ते॑ जरता॒ रुजामि॑ ह॒ दिवैक॑चत्वारि॒शच्च॥ [१४]

आपं॑ उ॒न्दन्वाकू॑त्यै॒ देवी॑मियं ते॒ वस्य॑स्य॒शुनां॑ ते॒ सोम॑तु॒ उदायु॑षा प्र च्य॑वस्वा॒ग्नेरा॑ति॒थ्यम्॒शुर॑
शुर्वि॑त्ताय॒नी मे॑सि यु॒जते॑ कृ॒णुष्व॑ पा॒जश्च॑तुर्दश॥१४॥ आपो॑ वस्य॑सि॒ या तवे॑यंगीश्चतु॑स्त्रि॒शत्॥३४॥ आपं॑
उ॒न्दन्वदे॑वीः॥

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवैऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामाददेऽन्निरसि नारिरसि परिरलिखितुः रक्षः परिरलिखिता अरांतय इदमहं रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा अपि कृन्तामि दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा शुन्यतां लोकः पितृपदने यवोऽसि यवयास्मद्वेषो (१)

यवयारातीः पितृणां सदनमस्यद्विवं स्तभानाऽन्तरिक्षं पूष्ण पृथिवीं दह द्यूतानस्त्वां मारुतो मिनोतु मित्रावरुणयोर्ध्रुवेण धर्मणा ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं सुप्रजावनिं रायस्पोषवनिं पर्युहामि ब्रह्मं दह क्षत्रं दह प्रजां दह रायस्पोषं दह घृतेन द्यावापृथिवी आ पूंश्यामिन्द्रस्य सदोऽसि विश्वजनस्य छाया परिं त्वा गिर्वणो गिरं इमा भवन्तु विश्वतो वृद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा भवन्तु जुष्टय इन्द्रस्य स्यूरसीन्द्रस्य ध्रुवमस्येन्द्रमसीन्द्राय त्वा॥ (२)

द्वेषं इमा अष्टादश च॥ [१]

रक्षोहणौ वलगह्नौ वैष्णवान्खनामीदमहं तं वलगमुद्वपामि यं नः समानो यमसमानो निचखानेदमेनमधरं करोमि यो नः समानो योऽसमानोऽरातीयति गायत्रेण छन्दसाऽवबाढो वलगः किमत्र भद्रं तत्रौ सह विराडसि सपत्नहा सम्राडसि भ्रातृवृहा स्वराडस्यभिमातिहा विश्वाराडसि विश्वासां नाष्टाणां हन्ता (३)

रक्षोहणौ वलगह्नः प्रोक्षामि वैष्णवान् रक्षोहणौ वलगहनोऽवं नयामि वैष्णवान् यवोऽसि यवयास्मद्वेषो यवयाराती रक्षोहणौ वलगहनोऽवं स्तृणामि वैष्णवान् रक्षोहणौ वलगहनोऽभि जुहोमि वैष्णवान् रक्षोहणौ वलगहनावुपं दधामि वैष्णवी रक्षोहणौ वलगहनौ पर्युहामि वैष्णवी रक्षोहणौ वलगहनौ परिं स्तृणामि वैष्णवी रक्षोहणौ वलगहनौ वैष्णवी बृहन्नसि बृहद्वावा बृहतीमिन्द्राय वाचं वद॥ (४)

हन्तेन्द्राय द्वे च॥ [२]

विभूरसि प्रवाहणे वह्निरसि हव्यवाहनः श्वात्रोऽसि प्रचेतास्तुथोऽसि विश्ववेदा उशिगंसि कविरङ्गारिरसि बभ्भारिरवस्युरसि दुवंस्वाञ्छुभ्यूरसि मार्जालीयः सम्राडसि कृशानुः परिषद्योऽसि पवमानः प्रतक्वाऽसि नभस्वानसम्मृष्टोऽसि हव्यसूद ऋतधामाऽसि सुवंज्योतिर्ब्रह्मज्योतिरसि सुवंधामाऽजोऽस्येकपादहिरसि बुध्नियो रौद्रेणानीकेन पाहि माँऽग्ने पिपृहि मा मा मां हिंसीः॥ (५)

अनीकेनाष्टौ च॥ [३]

त्वं सौम तनूकृद्धो द्वेषोभ्योऽन्यकृतेभ्य उरु यन्तासि वरूथः स्वाहा जुषाणो अमुराज्यस्य वेतु स्वाहाऽयं नो अग्निर्वरिवः कृणोत्वयं मृषः पुर एतु प्रभिन्दन्। अयं शत्रूञ्जयतु जरहपाणोऽयं वाजं जयतु वाजंसातो॥ उरु विष्णो वि क्रमस्वोरु क्षयाय नः कृधि। घृतं घृतयोने पिब प्रप्रं यज्ञपतिं तिर॥ सोमो जिगाति गातुविद् (६)

देवानामेति निष्कृतमृतस्य योनिमासदमर्दित्याः सदोऽस्यर्दित्याः सद आ सीदैष वो देव सवितुः

सोमस्त९ रक्षध्वं मा वो दमदेतत् त्व९ सोम देवो देवानुपांगा इदमहं मनुष्यो मनुष्यान्स्सह प्रजयां सह रायस्पोषेण नमो देवेभ्यः स्वधा पितृभ्य इदमहं निर्वरुणस्य पाशात्सुवरंभि (७)

वि ख्येपं वैश्वानरं ज्योतिरग्नें व्रतपते त्वं व्रतानां व्रतपतिरसि या मम तनूस्त्वय्यभूदिय९ सा मयि या तवं तनूर्मय्यभूदेपा सा त्वयि यथायथं नो व्रतपते व्रतिनां व्रतानि॥ (८)

गातुविदभ्येकं त्रि९ शच्च॥ _____ [४]

अत्यन्यानां नान्यानुपांगामर्वाक्का परैरविदं पुरोऽवरैस्तं त्वां जुषे वैष्णवं देवयज्यायै देवस्त्वां सविता मध्वाऽनक्तोपधे त्रायस्वेन३ स्वधिते मेन९ हि९सीर्दिवमग्रेण मा लैखीरन्तरिक्षं मध्येन मा हि९सीः पृथिव्या सं भवं वनस्पते शतवल्शो वि रोह सहस्रवल्शा वि वय९ रुहेम यं त्वाऽय३ स्वधितिस्तेतिजानः प्रणिनायं महते सौभगायाऽच्छिन्नो रायः सुवीरः॥ (९)

यं दशं च॥ _____ [५]

पृथिव्यै त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा दिवे त्वा शुन्यतां लोकः पितृपदंनो यवोऽसि यवयास्मद् द्वेपो यवयारांतीः पितृणा९ सदनमसि स्वावेशोऽस्यग्रेणा नैतृणां वनस्पतिरधि त्वा स्थास्यति तस्यं वित्ताद्देवस्त्वां सविता मध्वाऽनक्तु सुपिप्पलाभ्यस्त्वौपधीभ्य उदिव३ स्तभानान्तरिक्षं पृण पृथिवीमुपरेण द९ह ते ते धामान्युश्मसी (१०)

गमध्वे गावो यत्र भूरिशृङ्गा अयासः। अत्राह तदुरुगायस्य विष्णोः परमं पदमवं भाति भूरैः॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत यतो व्रतानि पस्पशे। इन्द्रस्य युज्यः सखा॥ तद्विष्णोः परमं पद९ सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुराततम्॥ ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनि९ सुप्रजावनि९ रायस्पोषवनिं पर्युहामि ब्रह्मं द९ह क्षत्रं द९ह प्रजां द९ह रायस्पोषं द९ह परिवीरसि परि त्वा दैवीर्विशो व्ययन्तां परीम९ रायस्पोषो यजमानं मनुष्या अन्तरिक्षस्य त्वा सानाववं गूहामि॥ (११)

उश्मसी पोषमेकात्रवि९ शतिश्च॥ _____ [६]

इषे त्वोपवीरस्युपो देवान्दैवीर्विशः प्रागुर्वह्नीरुशिजो बृहस्पते धारया वसूनि हव्या तै स्वदन्तां देवं त्वष्टर्वसुं रण्व रेवंती रमध्वमग्नेर्जनित्रमसि वृषणौ स्थ उर्वश्यस्यायुरंसि पुरूरवां घृतेनाक्ते वृषणं दधाथां गायत्रं छन्दोऽनु प्र जायस्व त्रैष्टुभं जागृतं छन्दोऽनु प्रजायस्व भवंतं (१२)

नः समनसौ समोकसावरेपसौ। मा यज्ञ९ हि९सिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवंतमद्य नः॥ अग्नावग्निश्चरति प्रविष्ट ऋषीणां पुत्रो अधिराज एषः। स्वाहाकृत्य ब्रह्मणा ते जुहोमि मा देवानां मिथुयाकर्भागधेयम्॥ (१३)

भवंतमेकं त्रि९ शच्च॥ _____ [७]

आ दंद ऋतस्यं त्वा देवहविः पाशेनाऽऽरंभे धर्षा मानुषान्द्वस्त्वौपधीभ्यः प्रोक्षाम्यपां पेरुरंसि स्वातं चिथ्सदैव९ हव्यमापो देवीः स्वदैतेन९ सं तै प्राणो वायुना गच्छता९ सं यजत्रैरङ्गानि सं यज्ञपतिरुशिपां घृतेनाक्तो पशुं त्रायेथा९ रेवंतीर्यज्ञपतिं प्रियथाऽऽर्विशतोरो अन्तरिक्ष सजृद्वेन (१४)

वातेनाऽस्य हविषस्मना यज्ञं समस्य तनुवां भव वरपीयो वरपीयसि यज्ञे यज्ञपतिं धाः पृथिव्याः
सम्पृचः पाहि नमस्त आतानाऽनृवं प्रेहि घृतस्य कुल्यामनुं सह प्रजयां सह रायस्पोषणाऽऽपो देवीः
शुद्धायुवः शुद्धा यूयं देवाः ॐ ३ शुद्धा वयं परिविष्टाः परिवेष्टारौ वो भूयास्म ॥ (१५)

देवेन चतुश्चत्वारिंशच्च ॥ [८]

वाक् आ प्यायतां प्राणस्त आ प्यायतां चक्षुस्त आ प्यायतां श्रोत्रं त आ प्यायतां या तै
प्राणाञ्छुग्जगाम या चक्षुर्या श्रोत्रं यत् तै कूरं यदास्थितं तत् त आ प्यायतां तत् त एतेन शुन्धतां
नार्भिस्त आ प्यायतां पायुस्त आ प्यायतां शुद्धाश्चरित्राः शमन्धः (१६)

शमोपधीभ्यः शं पृथिव्यै शमहोभ्यामोपधे त्रायस्वैनः स्वर्धिते मेनः हिंसी रक्षसां भागोऽसीदमहः
रक्षोऽधुमं तमो नयामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमेनमधुमं तमो नयामीषे त्वा घृतेन
द्यावापृथिवी प्रोणवाधामच्छिन्नो रायः सुवीर उर्वन्तरिक्षमन्विहि वायो वीहिं स्तोकांनाः स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं
गच्छतम् ॥ (१७)

अञ्चो वीहि पञ्चं च ॥ [९]

सं ते मनसा मनः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यो हव्यं घृतवध्स्वाहैन्द्रः प्राणो अङ्गेअङ्गे नि
दध्यदेन्द्रोऽपानो अङ्गेअङ्गे वि बौभुवदेवं त्वष्टर्भूरिं ते सः संमेतु विपुरुषा यथ्सलक्ष्माणो भवंथ देवत्रा
यन्तमवंसे सखायोऽनु त्वा माता पितरौ मदन्तु श्रीरस्यग्निस्त्वा श्रीणात्वापः समरिणन्वातस्य (१८)

त्वा ध्रज्यै पूष्णो रङ्हा अपामोपधीनाः रोहिष्ये घृतं घृतपावानः पिबत वसां वसापावानः
पिबतान्तरिक्षस्य हविरसि स्वाहा त्वान्तरिक्षाय दिशः प्रदिशं अदिशो विदिशं उद्दिशः स्वाहा दिग्भ्यो
नमो दिग्भ्यः ॥ (१९)

वातस्याष्टाविंशतिश्च ॥ [१०]

समुद्रं गच्छ स्वाहान्तरिक्षं गच्छ स्वाहा देवः संवितारं गच्छ स्वाहाऽहोरात्रे गच्छ स्वाहा
मित्रावरुणो गच्छ स्वाहा सोमं गच्छ स्वाहा यज्ञं गच्छ स्वाहा छन्दांसि गच्छ स्वाहा द्यावापृथिवी
गच्छ स्वाहा नमो दिव्यं गच्छ स्वाहाऽग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहाऽज्यस्त्वौपधीभ्यो मनो मे हार्दि यच्छ
तनुं त्वचं पुत्रं नसारमशाय शुगंसि तमभि शौचं योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्मो धाम्नोधाम्नो राजन्नितो
वरुण नो मुञ्च यदापो अग्निं वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुञ्च ॥ (२०)

असि षड्विंशतिश्च ॥ [११]

हविष्मतीरिमा आपो हविष्मान् देवो अध्वरो हविष्माः आ विवासति हविष्माः अस्तु सूर्यः ॥
अग्नेवोऽपन्नगृहस्य सदसि सादयामि सुम्नाय सुम्निनीः सुम्ने मा धत्तेन्द्राग्निर्भोग्धेयैः स्थ मित्रावरुणयोर्भाग्धेयैः
स्थ विश्वेपां देवानां भाग्धेयैः स्थ यज्ञे जांगत ॥ (२१)

हविष्मतीश्चतुस्त्रिंशत् ॥ [१२]

हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वोर्ध्वमिममध्वरं कृधि दिवि देवेषु होत्रां यच्छु सोमं
राजन्नेह्यव रोह मा भेर्मा सं विक्था मा त्वा हिंसिषं प्रजास्त्वमुपावरोह प्रजास्त्वामुपाव रोहन्तु शृणोत्वग्निः
समिधा हवं मे शृण्वन्त्वापो धिषणांश्च देवीः। शृणोतं ग्रावाणो विदुषो नु (२२)

यज्ञं शृणोतु देवः संविता हवं मे। देवीरापो अपां नपाद्य ऊर्मिर्हविष्यं इन्द्रियावांन्मदिन्तंमस्तं
देवभ्यो देवत्रा धत्त शुक्रं शुक्रेभ्यो येषां भागः स्थ स्वाहा कार्ष्णिर्हविष्यं मृधं संमुद्रस्य वोक्षित्या
उन्नये। यमं ग्रे पृथ्मु मर्त्यमावो वाजेषु यं जुनाः। स यन्ता शश्वतीरिषः॥ (२३)

नु सप्तचत्वारिंशच्च॥ [१३]

त्वमग्ने रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वं शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि शङ्खयस्त्वं
पूषा विधत्तः पांसि नु त्मनां॥ आ वो राजानमध्वरस्यं रुद्रं होतारं सत्ययज्ञं रोदस्योः। अग्निं पुरा
तनयितोर्चित्ताद्विरण्यरूपमवसे कृणुध्वम्॥ अग्निरहोता निषसादा यजीयानुपस्थं मातुः सुरभावुं लोके। युवां
कविः पुरुनिष्ठ - (२४)

ऋतावां धर्ता कृष्टीनामुत मध्यं इद्धः॥ साध्वीमकदेववीतिं नो अद्य यज्ञस्य जिह्वामविदाम् गुह्याम्।
स आयुरागांश्चसुरभिर्वसानो भद्रामकदेवहृतिं नो अद्य॥ अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्वीरुषः
समञ्जत्र। सद्यो जज्ञानो विहामिद्धो अख्यदा रोदसी भानुनां भात्यन्तः॥ त्वे वसूनि पूर्वेणीक (२५)

होतर्दोषा वस्तोरैरि यज्ञियांसः। क्षामेव विश्वा भुवनानि यस्मिन्त्सं सौभंगानि दधिरे पांवके॥
तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम् विश्वाः सुक्षितयः पृथक्। अग्ने कामाय येमिरे॥ अश्याम् तं काममग्ने तवोत्पश्यामं
रयिं रयिवः सुवीरम्। अश्याम् वाजंमभि वाजयन्तोऽश्याम् द्युममंजरार्जं ते॥ श्रेष्ठं यविष्ठ भारताग्ने
द्युमन्ताभरं। (२६)

वसो पुरुस्पृहं रयिम्॥ स श्वितानस्तन्यतू रौचनस्था अजरैर्भिर्नानदद्विर्यविष्ठः। यः पांवकः पुरुतमः
पुरुणि पृथून्यग्निरनुयाति भवन्त्रं॥ आयुष्टे विश्वतो दधद्यमग्निर्विरण्यः। पुनस्ते प्राण आयति परा यक्षं
सुवामि ते॥ आयुर्दा अग्ने हविषो जुषाणो घृतप्रतीको घृतयोनिरिधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेव
पुत्रमभि (२७)

रक्षतादिमम्॥ तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचरषणे। अग्ने जनामि सुष्टुतिम्॥ दिवस्परिं प्रथमं
जज्ञे अग्निरस्मद् द्वितीयं परिं जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजंस्रमिन्धान एनं जरते स्वाधीः॥ शर्विः
पावक वन्द्योऽग्ने बृहद्वि रौचसे। त्वं घृतेभिराहुतः॥ दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौद दुर्मर्षमायुः श्रिये रूचानः।
अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्- (२८)

यदेनं द्यौरजनयधुरेताः॥ आ यदिषे नृपतिं तेज आनद्धुचि रेतो निषितं द्यौरभौकं। अग्निः
शर्धमनवद्यं युवानं स्वाधियं जनयध्मदयच॥ स तेजीयसा मनसा त्वोत उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः।
अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतो भूयामं ते सुष्टुतयश्च वस्वः॥ अग्ने सहन्तुमा भर द्युमस्यं प्रासहां रयिम्।
विश्वा यश- (२९)

चरुणीरभ्यांसा वाजेषु सासहत्॥ तमग्ने पृतनासहं रयिं संहस्व आ भर। त्वं हि सत्यो
अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः॥ उक्षान्नाय वृशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसं। स्तोमैर्विधेमाग्नये॥ वद्वा हि सूनो
अस्यद्वासद्वां चक्रे अग्निर्जनुषाज्मानम॥ स त्वं न ऊर्जसन् ऊर्जं धा राजेव जेरवृके क्षेप्यन्तः॥ अग्न
आयूरपि (३०)

पवस् आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥ अग्ने पवस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्।
दधत्पोषं रयिं मयि॥ अग्ने पावक रोचिषां मन्द्रयां देव जिह्वया। आ देवान् वक्षि यक्षि च॥ स नः
पावक दीदिवोऽग्ने देवा इहा वंह। उप यज्ञं हविशं नः॥ अग्निः शुचिं व्रततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः।
शुचीं रोचत आहुतः॥ उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव ज्योतीर्ष्यर्चयः॥ (३१)

पुरुनिष्ठः पुर्वणीक भराऽभि वयोभिर्य आयूरपि विप्रः शुचिश्चतुर्दश च॥ [१४]

[देवस्य रक्षोहणो विभूस्त्वं सोमात्यन्यानगां पृथिव्या इषे त्वाऽऽददे वाक्ते सं ते समुद्रं
हविष्मतीरहृदे त्वमग्ने रुद्रश्चतुर्दश॥१४॥ देवस्य गमर्ध्वं हविष्मतीः पवस् एकत्रिंशत्॥३१॥ देवस्यार्चयः॥]

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

आ ददे॑ ग्रावा॑स्यध्व॑रकृद् दे॒वेभ्यो॑ गम्भी॑रमिमं॒ध्वरं कृ॑ध्युत्तमेन॑ प॒विनेन्द्रा॑य सोम॑ꣳ सु॒पुतं॑ मधु॑मन्तं
पर्य॑स्वन्तं वृष्टि॑वनिमिन्द्रा॑य त्वा वृ॒त्रघ्न इन्द्रा॑य त्वा वृ॒त्रतु॑र इन्द्रा॑य त्वाऽभि॑मातिघ्न इन्द्रा॑य त्वाऽऽदित्य॑वन्तं
इन्द्रा॑य त्वा विश्व॑दे॒व्यावते॑ श्वा॒त्राः स्थं॑ वृ॒त्रतु॑रो राधो॑गूर्ता अ॒मृत॑स्य॒ पत्नी॑स्ता दे॒वीदे॒वत्रे॑मं य॒ज्ञं धृ॑तोप॑हृताः
सोम॑स्य पिब॑तोप॑हृतो युष्माक॑ꣳ (१)

सोमः॑ पिबतु॑ यत्तै॑ सोम दि॒वि ज्योति॑र्यत् पृथि॒व्यां यदुरा॑वन्तरि॒क्षे तेना॑स्मै यज॑मानायोरु॒ राया
कृ॒ध्यधि॑ दा॒त्रे वो॑चो॒ पिप॑णे वी॒डू स॒ती वी॑डयेथामूर्जं॑ दधा॒थामूर्जं॑ मे धत्तं॑ मा वाꣳ हिꣳसिपुं॑ मा मां
हिꣳसिष्टुं॑ प्रागपा॑गुद॒गध॑राक्तास्त्वा दि॒श आ धा॑वन्त्वम्ब॒ नि ष्व॑र। यत्तै॑ सोमादा॑भ्यं॒ नाम॑ जागृ॑वि तस्मै॑ ते
सोम॑ सोमा॑य स्वाहा॑॥ (२)

युष्माकꣳ॑ स्वर॒ यत्ते न॑वं च॥_____ [१]

वा॒चस्प॑तये पव॑स्व वाजि॑न् वृषा॑ वृ॒ष्णो अꣳशु॒भ्यां गर्भ॑स्तिपूतो दे॒वो दे॒वानां॑ प॒वित्र॑मसि॒ येषां॑ भा॒गोऽसि॑
तेभ्य॑स्त्वा स्वां कृ॑तोऽसि॒ मधु॑मतीर्न॒ इषं॑स्कृधि॒ विश्वे॑भ्यस्त्वेन्द्रि॒येभ्यो॑ दि॒व्येभ्यः॑ पा॒र्यि॒वेभ्यो॑ मन॑स्त्वाष्टृ॒वन्तरि॑क्षमन्वि॒हि
स्वाहा॑ त्वा सु॒भवः॑ सूर्या॑य दे॒वेभ्य॑स्त्वा मरीचि॑पेभ्यं एष ते॒ योनिः॑ प्रा॒णाय॑ त्वा॥ (३)

वा॒चः स॑प्तच॒त्वारिꣳशत्॥_____ [२]

उ॒प॒याम॑गृहीतोऽस्य॒न्तर्य॑च्छ मघवन् पा॒हि सोम॑मुरु॒ष्य रायः॑ समिषो॑ यज॑स्वान्तस्ते॑ दधामि॒ द्यावा॑पृथि॒वी
अ॒न्तरु॑र्वन्तरि॒क्षꣳ स॒जोषां॑ दे॒वैरव॑रैः परै॑श्चान्तर्या॒मि म॑घवन् मादय॑स्व स्वां कृ॑तोऽसि॒ मधु॑मतीर्न॒ इषं॑स्कृधि॒
विश्वे॑भ्यस्त्वेन्द्रि॒येभ्यो॑ दि॒व्येभ्यः॑ पा॒र्यि॒वेभ्यो॑ मन॑स्त्वाष्टृ॒वन्तरि॑क्षमन्वि॒हि स्वाहा॑ त्वा सु॒भवः॑ सूर्या॑य दे॒वेभ्य॑स्त्वा
मरीचि॑पेभ्यं एष ते॒ योनि॑रपा॒नाय॑ त्वा॥ (४)

दे॒वेभ्यः॑ स॑प्त च॑॥_____ [३]

आ वा॑यो भूष॒ शुचि॑पा उ॒प नः॑ सुह॑स्रं ते न्यि॒युतो॑ विश्व॒वारा॑। उ॒पो ते॑ अ॒न्यो म॑द्यमयामि॒ यस्य॑
दे॒व दधि॑षे पू॒र्वपे॑यम्॥ उ॒प॒याम॑गृहीतोऽसि वा॒यवे॑ त्वेन्द्र॒वायू॑ इमे सु॒ताः। उ॒प प्र॑योभिरा॒ गंत॑मिन्द्र॒वो वा॑मुश॒न्ति
हि॥ उ॒प॒याम॑गृहीतोऽसीन्द्र॒वायु॑भ्यां त्वैष ते॒ योनिः॑ स॒जोषा॑भ्यां त्वा॥ (५)

आ वा॑यो त्रि॒चत्वारिꣳशत्॥_____ [४]

अ॒यं वा॑ मि॒त्रावरु॑णा सु॒तः सोम॑ ऋ॒तावृ॑धा। ममेदि॒ह श्रु॑तꣳ हव॑म्। उ॒प॒याम॑गृहीतोऽसि मि॒त्रावरु॑णाभ्यां
त्वैष ते॒ योनि॑र् ऋ॒तायु॑भ्यां त्वा॥ (६)

अ॒यं वा॑ विꣳश॒तिः॥_____ [५]

या वां कशा मधुमत्यश्विना सूनृतावती। तया यज्ञं मिमिक्षतम्। उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वेष ते योनिर्माध्वीभ्यां त्वा॥ (७)

या वामृष्टादंशः॥ [६]

प्रातर्युजौ वि मुच्येथामश्विनावेह गच्छतम्। अस्य सोमस्य पीतयै॥ उपयामगृहीतोऽस्यश्विभ्यां त्वेष ते योनिर्श्विभ्यां त्वा॥ (८)

प्रातर्युजावेकान्नविंशतिः॥ [७]

अयं वेनश्चोदयत् पृश्निगर्भा ज्योतिर्जरायू रजसो विमानै। इममुपां संङ्गमे सूर्यस्य शिशुं न विप्रां मतिर्भीं रिहन्ति॥ उपयामगृहीतोऽसि शण्डाय त्वेष ते योनिर्वीरतां पाहि॥ (९)

अयं वेनः पञ्चविंशतिः॥ [८]

तं प्रनथां पूर्वथां विश्वेथेमथां ज्येष्ठतांति बर्हिपदं सुवर्दिदं प्रतीचीनं वृजनं दोहसे गिराऽऽशं जयन्तमनु यासु वर्धसे। उपयामगृहीतोऽसि मर्काय त्वेष ते योनिः प्रजाः पाहि॥ (१०)

तं षड्विंशतिः॥ [९]

ये देवा दिव्येकादश स्थ पृथिव्यामध्येकादश स्थाऽप्सुषदो महिनैकादश स्थ ते देवा यज्ञमिमं जुषध्वमुपयामगृहीतोऽस्याग्रयोऽसि स्वाग्रयो जिन्वं यज्ञं जिन्वं यज्ञपतिमभि सर्वना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेणेष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (११)

ये देवास्त्रिचत्वारिंशत्॥ [१०]

त्रिंशत्रयंश्च गृणिनो रुजन्तो दिवं रुद्राः पृथिवीं च सचन्ते। एकादशासो अप्सुषदः सुतं सोमं जुषन्तां सर्वनाय विश्वै॥ उपयामगृहीतोऽस्याग्रयोऽसि स्वाग्रयो जिन्वं यज्ञं जिन्वं यज्ञपतिमभि सर्वना पाहि विष्णुस्त्वां पातु विशं त्वं पाहीन्द्रियेणेष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (१२)

त्रिंशद् द्विचत्वारिंशत्॥ [११]

उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा बृहदंते वयस्वत उक्थायुवे यत् तं इन्द्र बृहद्वयस्तस्मै त्वा विष्णवे त्वेष ते योनिर्निन्द्राय त्वोक्थायुवै॥ (१३)

उपयामगृहीतो द्वाविंशतिः॥ [१२]

मूर्धानं दिवो अरतिं पृथिव्या वैश्वानरमुतायं जातमग्निम्। कविं सम्राजमतिथिं जनानामासन्ना पात्रं जनयन्त देवाः॥ उपयामगृहीतोऽस्यग्रयं त्वा वैश्वानरायं ध्रुवोऽसि ध्रुवक्षितिर्ध्रुवाणां ध्रुवतमोऽच्युतानामच्युतक्षित्तम एष ते योनिर्ग्रयं त्वा वैश्वानरायं॥ (१४)

मूर्धानं पञ्चत्रिंशत्॥ [१३]

मधुश्च माधवश्च शुकश्च शुचिश्च नभश्च नभस्यंश्चेषश्चोर्जश्च सहश्च सहस्यश्च तपश्च तपस्यंश्चोपयामगृहीतोऽसि
सुसर्पोऽस्य हस्पायाय त्वा॥ (१५)

मधुस्त्रिंशत्॥ [१४]

इन्द्राग्नी आ गंतं सुतं गीर्भिर्नभो वरेण्यम्। अस्य पातं धियेषिता॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राग्निभ्यां
त्वेष ते योनिरिन्द्राग्निभ्यां त्वा॥ (१६)

इन्द्राग्नी विंशतिः॥ [१५]

ओमांसश्चरणधृतो विश्वं देवासु आ गंत। दाश्वांसौ दाशुषः सुतम्॥ उपयामगृहीतोऽसि विश्वेभ्यस्त्वा
देवेभ्यं एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (१७)

इन्द्राग्नी ओमांसो विंशतिर्विंशतिः॥ [१६]

मरुत्वन्तं वृषभं बावृधानमकवारिं दिव्यं शासमिन्द्रम्। विश्वासाहुमवसे नूतनायोग्रं संहोदामिह तं
हुवेम॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वन्तं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वन्ते॥ (१८)

मरुत्वन्तं षड्विंशतिः॥ [१७]

इन्द्रं मरुत्व इह पाहि सोमं यथा शार्याति अपिबः सुतस्य। तव प्रणीती तवं शूर शर्मन्ना
विवासन्ति क्वयः सुयज्ञाः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वन्तं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वन्ते॥ (१९)

इन्द्रैकात्रिंशत्॥ [१८]

मरुत्वा इन्द्र वृषभो रणाय पिबा सोममनुष्वधं मदाया। आ सिंश्चस्व जठरे मध्वं ऊर्मिं त्वं
राजाऽसि प्रदिवः सुतानाम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा मरुत्वन्तं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा मरुत्वन्ते॥ (२०)

इन्द्रं मरुत्वो मरुत्वानेकात्रिंशदेकात्रिंशत्॥ [१९]

महा इन्द्रो य ओजसा पर्जन्यो वृष्टिमा इवा स्तोमैर्वध्मस्यं वावृधे॥ उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय
त्वेष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा॥ (२१)

महानेकात्रिंशतिः॥ [२०]

महा इन्द्रो नृवदा चरणिप्रा उत द्विबर्हा अमिनः सहोभिः। अस्मद्वियंग्वावृधे वीर्यायोरुः पृथुः
सुकृतः कर्तुर्भिर्भूतः॥ उपयामगृहीतोऽसि महेन्द्राय त्वेष ते योनिर्महेन्द्राय त्वा॥ (२२)

महानृवत्पड्विंशतिः॥ [२१]

कदा च न स्तरीरंसि नेन्द्रं सशसि दाशुषै। उपोपेनु मघवन् भूय इनु ते दानं देवस्यं पृच्यते॥
उपयामगृहीतोऽस्यादित्येभ्यस्त्वा॥ कदा च न प्र युच्छस्युभे नि पांसि जन्मनी। तुरीयादित्यं सवनं त
इन्द्रियमा तंस्थावमृतं दिवि। यज्ञो देवानां प्रत्येति सुभ्रमादित्यासो भवता मृडयन्तः। आ वोऽर्वाची

सुमतिर्ववृत्त्यादृहोश्चिद्वा वरिवोवित्तरासंतु॥ विवस्व आदित्यैष तं सोमपीथस्तेन मन्दस्व तेन तृप्य तृप्यास्मं
ते वयं तर्पयितारो या दिव्या वृष्टिस्तया त्वा श्रीणामि॥ (२३)

वः सप्तविंशतिश्च॥ [२२]

वाममद्य संवितर्वाममु श्रो दिवेदिवे वाममस्मभ्यं सावीः। वामस्य हि क्षयस्य देव भूरैर्या धिया
वामभाजः स्याम॥ उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा सवित्रे॥ (२४)

वामं चतुर्विंशतिः॥ [२३]

अदब्धेभिः सवितः पायुभिश्च शिवेभिर्द्य परि पाहि नो गयम्। हिरण्यजिह्वः सुविताय नव्यंसे
रक्षा मार्किर्नो अघशंस ईशत॥ उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा सवित्रे॥ (२५)

अदब्धेभिस्त्रयोविंशतिः॥ [२४]

हिरण्यपाणिमृतयै सवितारमुप ह्वये। स चेत्ता देवता पदम्॥ उपयामगृहीतोऽसि देवाय त्वा
सवित्रे॥ (२६)

हिरण्यपाणिं चतुर्दश॥ [२५]

सुशर्माऽसि सुप्रतिष्ठानो बृहदुक्षे नम एष ते योनिर्विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः॥ (२७)

सुशर्मा द्वादश॥ [२६]

बृहस्पतिसुतस्य त इन्दो इन्द्रियावन्तः पत्नीवन्तं ग्रहं गृह्णाम्यग्रा(३)इ पत्नीवा(३)ः सृजदेवेन त्वष्टा
सोमं पिब स्वाहा॥ (२८)

बृहस्पतिसुतस्य पञ्चदश॥ [२७]

हरिरसि हारियोजुनो हर्यः स्थाता वज्रस्य भर्ता पृश्नैः प्रेता तस्य ते देव सोमेष्टयंजुषः स्तुतस्तामस्य
शस्तोक्थस्य हरिवन्तं ग्रहं गृह्णामि हरीः स्थ हर्योर्धानाः सहसोमा इन्द्राय स्वाहा॥ (२९)

हरिः षड्विंशतिः॥ [२८]

अग्र आयूँषि पवसु आ सुवोर्जमिषं च नः। अरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥ उपयामगृहीतोऽस्यग्रयं
त्वा तेजस्वत एष ते योनिर्ग्रयं त्वा तेजस्वते॥ (३०)

अग्र आयूँषि त्रयोविंशतिः॥ [२९]

उत्तिष्ठन्नोर्जसा सह पीत्वा शिप्रं अवेपयः। सोममिन्द्र चमू सुतम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वोर्जस्वत
एष ते योनिर्निन्द्राय त्वोर्जस्वते॥ (३१)

उत्तिष्ठन्नेकविंशतिः॥ [३०]

तुरणिर्विश्वदरशतो ज्योतिष्कृदसि सूर्या विश्वमा भांसि रोचनम्॥ उपयामगृहीतोऽसि सूर्याय त्वा
भ्राजस्वत एष ते योनिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते॥ (३२)

तुरणिर्विश्वःशतिः॥ _____ [३१]

आ प्यायस्व मदन्तम् सोम् विश्वाभिरूतिभिः। भवां नः सप्रथंस्तमः॥ (३३)

आ प्यायस्व नवं॥ _____ [३२]

ईयुष्टे ये पूर्वतरामपश्यन् व्युच्छन्तीमुपसं मर्त्यांसः। अस्माभिरू नु प्रतिचक्ष्यांभूदो ते यन्ति ये
अप्रीषु पश्यान्॥ (३४)

ईयुरेकान्नविश्वःशतिः॥ _____ [३३]

ज्योतिष्मतीं त्वा सादयामि ज्योतिष्कृतं त्वा सादयामि ज्योतिर्विदं त्वा सादयामि भास्वतीं त्वा
सादयामि ज्वलन्तीं त्वा सादयामि मल्मलाभवंतीं त्वा सादयामि दीप्यमानां त्वा सादयामि रोचमानां
त्वा सादयाम्यजंसां त्वा सादयामि बृहज्ज्योतिषं त्वा सादयामि बोधयन्तीं त्वा सादयामि जाग्रतीं त्वा
सादयामि॥ (३५)

ज्योतिष्मतीः पट्विश्वःशत॥ _____ [३४]

प्रयासाय स्वाहाऽऽयासाय स्वाहा वियासाय स्वाहा संयासाय स्वाहोद्यासाय स्वाहाऽवयासाय स्वाहा
शुचे स्वाहा शोकाय स्वाहा तप्यत्वे स्वाहा तपते स्वाहा ब्रह्महत्याये स्वाहा सर्वस्मै स्वाहा॥ (३६)

प्रयासाय चतुर्विश्वःशतिः॥ _____ [३५]

चित् संन्तानेन भवं युक्ता रुद्रं तनिम्ना पशुपतिः स्थूलहृदयेनाग्निः हृदयेन रुद्रं लोहितेन शर्व
मतस्त्राभ्यां महादेवमन्तःपांश्चैनौषिष्ठहनः शिङ्गीनिकोश्याभ्याम्॥ (३७)

चित्तमष्टादश॥ _____ [३६]

आ तिष्ठ वृत्रहन् रथं युक्ता ते ब्रह्मणा हरीं। अर्वाचीनः सु ते मनो ग्रावां कृणोतु वृश्नुनां॥
उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनं॥ (३८)

आ तिष्ठ पट्विश्वःशतिः॥ _____ [३७]

इन्द्रमिद्धरीं वहतोऽप्रतिधृष्टशवसुमूर्षीणां च स्तुतीरुपं यज्ञं च मानुषाणाम्॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय
त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनं॥ (३९)

इन्द्रमित्रयौविश्वःशतिः॥ _____ [३८]

असावि सोमं इन्द्र ते शर्विष्ठ धृष्णवा गंहि। आ त्वां पूषन्किन्द्रियः रजः सूर्यं न रश्मिभिः॥
उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा षोडशिनं एष ते योनिरिन्द्राय त्वा षोडशिनं॥ (४०)

असावि सुसविश्वःशतिः॥ _____ [३९]

सर्वस्य प्रतिशीवरी भूमिस्त्वोपस्थ आऽधित। स्योनाऽस्मै सुषदा भव यच्छास्मै शर्म सप्रथाः॥
उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा पोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा पोडशिनै॥ (४१)

सर्वस्य षड्विंशतिः॥ [४०]

महा९ इन्द्रो वज्रबाहुः पोडशी शर्म यच्छतु। स्वस्ति नो मघवां करोतु हन्तुं पाप्मानं योऽस्मान्
द्वेष्टि॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा पोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा पोडशिनै॥ (४२)

सर्वस्य महान्यष्टविंशतिः षड्विंशतिः॥ [४१]

सजोषां इन्द्र सगणो मरुद्विः सोमं पिब वृत्रहञ्छूर विद्वान्। जहि शत्रूँ रप मृधो नुदस्वाऽथाभयं
कृणुहि विश्वतो नः॥ उपयामगृहीतोऽसीन्द्राय त्वा पोडशिन एष ते योनिरिन्द्राय त्वा पोडशिनै॥ (४३)

सजोषांस्त्रिंशत्॥ [४२]

उदु त्यं जातवैदसं देवं वहन्ति केतवः। दृशे विश्वाय सूर्यम्॥ चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य
वरुणस्याग्नेः। आऽप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगंतस्तुषुपंश्च॥ अग्ने नयं सुपथां राये अस्मान्
विश्वानि देव व्युनानि विद्वान्। युयोध्यस्मङ्गुहुराणमेनो भूर्यिष्ठां ते नम उक्तिं विधेम॥ दिवं गच्छ सुवः
पत रूपेणं (४४)

वो रूपमभ्येमि वयंसा वयः। तुथो वो विश्ववेदा वि भंजतु वर्षिष्ठे अधि नाकै॥ एतत् ते अग्ने
राध ऐति सोमच्युतं तन्मित्रस्य पथा नयतस्यं पथा प्रेतं चन्द्रदक्षिणा यज्ञस्य पथा सुविता नयन्तीब्राह्मणमद्य
राध्यासमृषिमारुषेयं पितृमन्तं पैतृमत्यं सुधातुदक्षिणं वि सुवः पश्य व्यन्तरिक्षं यतस्व सदस्यैरस्मद्वात्रा
देवत्रा गच्छतु मधुमतीः प्रदातारमा विशतानवहायास्मान् देवयानेन पथेतं सुकृतां लोके सीदत तत्रः
संस्कृतम्॥ (४५)

रूपेणं सदस्यैरष्टादश च॥ [४३]

धाता रातिः संवितेदं जुपन्तां प्रजापतिर्निधिपतिर्नो अग्निः। त्वष्टा विष्णुः प्रजयां स९रराणो यज्ञमानाय
द्रविणं दधातु॥ समिन्द्र णो मनसा नेपि गोभिः स९ सूरिभिर्मघवन्स९ स्वस्त्या। सं ब्रह्मणा देवकृतं
यदस्ति सं देवानां सुमत्या यज्ञियानाम्॥ सं वर्चसा पर्यसा सं तनूभिरगन्महि मनसा स९ शिवेन।
त्वष्टा नो अत्र वरिवः कृणो- (४६)

त्वन्तु माष्टु तनुवो यद्विलिष्टम्॥ यदद्य त्वां प्रयति यज्ञे अस्मिन्नग्ने होतारमवृणीमहीह।
ऋधंगयादृधंगुताशमिष्टाः प्रजानन् यज्ञमुपयाहि विद्वान्॥ स्वगा वो देवाः सदनमकर्म य आजग्म सवनेदं
जुपाणाः। जक्षिवा९सः पपिवा९संश्च विश्वेऽस्मे धत्त वसवो वसूनि॥ यानाऽवह उशतो देव देवान्तान् (४७)

प्रेरयु स्वे अग्ने सधस्थैः। वहमाना भरमाणा हवी९पि वसुं घर्म दिवमा तिष्ठतानु॥ यज्ञं यज्ञं गच्छ
यज्ञपतिं गच्छ स्वां योनिं गच्छ स्वाहूष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः सुवीरः स्वाहा देवां गातुविदो
गातुं वित्वा गातुमिन् मनसस्पत इमं नो देव देवेषु यज्ञं स्वाहा वाचि स्वाहा वार्ते धाः॥ (४८)

कृणोतु तानृष्टाचत्वारिंशच्च ॥ [४४]

उरु॑ हि राजा वरुणश्चकार सूर्याय॑ पन्थामन्वेत॑वा उ॑। अपदे॑ पादा प्रतिधातवेऽकृताप॑वक्ता
हृदयाविर्ध॑श्चित्॥ शतं ते॑ राजन् भिषजः सहस्र॑मुर्वी गम्भीरा सु॑मतिष्ठे॑ अस्तु। बाध॑स्व द्वेषो नि॑रुक्तिं
परा॑चैः कृतं चिदेनः प्र मुमु॑ग्ध्यस्मत्॥ अ॒भिष्ठि॑तो वरुणस्य॑ पाशोऽग्नेर॑नीकम॒प आ वि॑वेश। अपा॑ नपात्
प्रति॑रक्षत्रसूर्य॑ दमै॑दमे (४९)

सु॒मिधं॑ यक्ष्य॒ग्ने॥ प्रति॑ ते जि॒ह्वा घृत॑मुच्च॑रण्ये॒थ्समु॑द्रे ते हृद॑यम॒प्स्वन्तः॑। सं त्वा॑ विशन्त्वोष॑धीरु॒ता-
ऽऽपो॑ य॒ज्ञस्य॑ त्वा य॒ज्ञपते॑ ह॒विर्भिः॑॥ सू॒क्तवा॑के न॒मोवा॑के वि॒धेमा॑व॒भृथ नि॑चङ्कुण नि॒चेरु॑र॒सि नि॑चङ्कुणाव॑
दे॒वैर्दे॒वकृ॑त॒मेनो॑ऽयाडव॑ मत्स्यै॑र्म॒त्यकृ॑त॒मुरोरा॑ नो दे॒व रि॑प॒स्याहि॑ सु॒मित्रा॑ न॒ आप॑ ओष॑धयः (५०)

सन्तु दु॑र्मित्रास्तस्मै भूयासूर्या॑ऽस्मान् द्वेष्टि॑ यं च व॒यं द्वि॒ष्मो दे॒वीरा॑प ए॒ष वो गर्भ॑स्तं वः सु॒प्रीत॑
सु॒भूतम॑कर्म दे॒वेषु॑ नः सु॒कृतो॑ ब्र॒तात् प्र॑तियु॒तो वरु॑णस्य॑ पाशः प्रत्य॑स्तो वरुणस्य॑ पाश ए॒धोऽस्ये॑धिषी॒महि॑
सु॒मिद॑सि तेजो॑ऽसि तेजो॑ मयि॑ धेह्य॒पो अन्व॑चारिष॒ः रसे॑न॒ सम॑सृक्षमहि। पर्य॑स्वा॒ अग्न॑ आऽग॒मं तं मा॑
स॒ सृ॑ज॒ वर्च॑सा॥ (५१)

दमै॑दम॒ ओष॑धय॒ आ षट् च॑॥ [४५]

यस्त्वा॑ हृदा की॒रिणा॑ मन्य॑मानोऽम॒त्यं म॒र्यो जोह॑वीमि। जात॑वेदो यशो॑ अ॒स्मासु॑ धेहि प्र॒जाभि॑रग्ने
अमृ॑तत्वम॒श्याम्॥ यस्मै॑ त्व॒ स सु॒कृते॑ जातवेद॑ उ॒ लोकम॑ग्ने कृणवः॑ स्योनम्। अ॒ग्निन् स पु॒त्रिणं॑ वीर॑वन्तं
गोम॑न्त॒ रयि॑ न॒शते॑ स्व॒स्ति॥ त्वे सु॑ पु॒त्र शव॑सोऽवृ॒त्रन् काम॑कातयः। न त्वामि॒न्द्राति॑ रिच्यते॥ उ॒क्थउ॑क्थे
सोम॑ इन्द्रं॒ ममाद॑ नी॒थेनी॑थे म॒घवा॑न॒ (५२)

सु॒तासः॑। यदी॑ स्व॒बाधः॑ पि॒तरं॑ न पु॒त्राः सं॒मान॑दक्षा अव॑से ह॒वन्ते॑॥ अग्ने॑ रसे॑न॒ तेज॑सा जात॑वेदो
वि रौच॑से। र॒क्षोहा॑ऽमीव॒चात॑नः॥ अपो॑ अन्व॑चारिष॒ रसे॑न॒ सम॑सृक्षमहि। पर्य॑स्वा॒ अग्न॑ आऽग॒मं तं मा॑
स॒ सृ॑ज॒ वर्च॑सा॥ वसु॑र्वसुपति॒रहिक॑मस्य॒ग्ने वि॑भाव॑सुः। स्याम॑ ते सु॒मता॑वपि॑। त्वाम॑ग्ने वसु॑पतिं वसू॒नाम॑भि
प्र म॑न्दे (५३)

अ॒ध्वरे॑षु॒ राज॑त्र। त्वया॑ वाजं॒ वाज॑यन्तो जये॒माभि॑ ष्याम॑ पृथ्मु॒तीर्म॒त्याना॑म्। त्वाम॑ग्ने वा॒जसा॑तमं
वि॒प्रां वर्ध॑न्ति सु॒ष्टुत॑म्। स नो॑ रास्व सु॒वीर्य॑म्॥ अ॒यं नो॑ अ॒ग्निर्वी॑रवः कृणो॒त्वयं॑ मृधः॒ पुर ए॑तु प्र॒भिन्द॑न्।
अ॒य॒ शन्नृ॑ज्यतु ज॒रुह॑पाणोऽयं वाजं॒ जय॑तु वाज॑सातौ॥ अ॒ग्निना॑ऽग्निः समि॑ध्यते क॒विर्गृ॑हप॒तियु॑वा॑। ह॒व्यवा॑इ
जुह्वी॑स्यः॥ त्व॒ ह्यग्ने॑ अ॒ग्निना॑ वि॒प्रो वि॑प्रेण॒ सन्ध॑स॒ता। सखा॑ सख्या॑ समि॑ध्यसे॑॥ उद॑ग्ने शुच॑यस्तव॒ वि
ज्योति॑षा॥ (५४)

म॒घवा॑न॒ मन्दे॑ ह्य॒ग्ने चतु॑र्दश च॑॥ [४६]

[वा॒चः प्रा॑णाय॒ त्वा। उ॒प॒याम॑ गृहीतो॒स्यपा॑नाय॒ त्वा। आ वा॑यो वा॒यवे॑ स॒जोषा॑भ्यां॒ त्वा। अ॒यमृ॑तायु॒भ्यां
त्वा। या वा॑म॒श्विभ्या॑ मा॒ध्वीभ्या॑ त्वा। प्रा॒त॒र्युजा॑व॒श्विभ्या॑ त्वा। अ॒यं वे॒नः श॑ण्डाय॒ त्वेष॑ ते योनि॑र्वी॒रता॑

पाहि। तं मर्काय त्वैष ते योनिः प्रजाः पाहि। ये देवास्त्रिंशदग्रयणोसि विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः। उपयाम
 गृहीतोसौद्राय त्वोक्थायुवै। मूर्धानमग्र्यै त्वा वैश्वानराय। मधुश्च सꣳ सर्पोसि। इंद्राग्नी इंद्राग्निभ्यां त्वा। ओमांसो
 विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः। मरुत्वंतं त्रीणांद्राय त्वा मरुत्वंते। महान् द्वे महेंद्राय त्वा। कदाचनादित्येभ्यस्त्वा।
 कदाचनस्तरीर्विवस्व आदित्य। इंद्रꣳ शुचिरपः। वामं त्रीं देवाय त्वा सवित्रे। सुशर्मा विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यः।
 बृहस्पतिस्त्वष्टा सोमं पिब स्वाहा। हरिरसि सह सोमा इंद्राय स्वाहा। अग्न आयुगंष्यग्र्यै त्वा तेजस्वते।
 उत्तिष्ठन्निद्राय त्वोजस्वते। त्रणिः सूर्याय त्वा भ्राजस्वते। आ तिष्ठाद्याः षडिंद्राय त्वा षोडशिनै। उदु त्वं
 चित्रम्। अग्नेनय दिवं गच्छ। उरुमायुष्टे यदेवा मुमुग्धि। अग्नाविष्णू मुमुक्तम्। परा वै पंक्त्यः। देवा वै
 ये देवाः पंक्त्यौ। परा वै सवाचमै। देवासुराः कार्यमै। भूमिर्व्यतृष्यन्। प्रजापतिर्व्यक्षुध्यन्। भूमिरादित्या वै।
 अग्नि होत्रमादित्यो वै। भूमिलोकः सलोकः सुलेकः। विष्णोरुदुत्तमम्। अन्नपते पुनस्त्वाऽदित्याः। उरुꣳ सꣳ
 सृजं वर्चसा। यस्त्वा सुष्टुतम्। त्वमग्नेयुक्ष्वाहि सुष्टुतिम्। त्वमग्ने विचर्षणे। यस्त्वा विरोचसे॥

आ दंदे वाचस्पतय उपयामगृहीतोस्या वायो अयं वां या वां प्रातर्युजावयं तं ये देवास्त्रिंशदुपयाम गृहीतोसि
 मूर्धानं मधुश्चेन्द्राग्नी ओमांसो मरुत्वंतमिंद्रं मरुत्वो मरुत्वान्महान्महानृवत्कदा वाममदब्धेभिरु हिरण्यपाणिꣳ
 सुशर्मा बृहस्पतिंसुतस्य हरिरस्यग्रं उत्तिष्ठन्तरणिरा प्यायस्वेयुष्टे ये ज्योतिष्मतां प्रयासाय चित्तमा तिष्ठेद्रमसांवि
 सर्वस्य महान्सजोषा उदु त्वं धातोरुꣳ हि यस्त्वा षड्वत्वारिंशत्॥४६॥ आ दंदे ये देवा महानुत्तिष्ठन्सर्वस्य
 सन् दुर्मित्राश्चतुः पञ्चाशत्॥५०॥ आ दंदे तव वि ज्योतिषा॥]

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

देवासुराः संयत्ता आसन् ते देवा विजयमुपयन्तोऽग्नौ वामं वसु सं न्यदधतेदमुं नो भविष्यति यदि नो जेष्यन्तीति तदग्निर्न्यकामयत् तेनापाक्रामत् तद्देवा विजित्वावरुंश्चसाना अन्वायन् तदस्य सहसाऽदिध्सन्त सौऽरोदीद्यदरोदीत् तद्रुद्रस्य रुद्रत्वं यदश्वशीयत् तद् (१)

रंजतं हिरण्यमभवत् तस्माद्रंजतं हिरण्यमदक्षिण्यमंश्रुजं हि यो बर्हिषि ददाति पुराऽस्य संवत्सराद्गृहे रुदन्ति तस्माद्बर्हिषि न देयं सौऽग्निरं ब्रवीद्वायं सान्यथं व इदमिति पुनराधेयं ते केवलमित्यंब्रवचुध्रवत् खलु स इत्यंब्रवीद्यो मदेवत्यमग्निमादधाता इति तं पृषाऽऽधत्ते तेन (२)

पृषाऽऽधत्ते तस्मात् पौष्णाः पशवं उच्यन्ते तं त्वष्टाऽऽधत्ते तेन त्वष्टाऽऽधत्ते तस्मात् त्वाष्ट्राः पशवं उच्यन्ते तं मनुराऽधत्ते तेन मनुराधत्ते तस्मान्मानव्यः प्रजा उच्यन्ते तं धाताऽऽधत्ते तेन धाताऽऽधत्ते संवत्सरो वै धाता तस्मात्संवत्सरं प्रजाः पशवोऽनु प्र जायन्ते य एवं पुनराधेयस्यर्द्धं वेद- (३)

धौत्येव यौऽस्यैव बन्धुतां वेद बन्धुमान् भवति भागधेयं वा अग्निरहित इच्छमानः प्रजां पशून् यजमानस्योपं दोद्रावोद्वास्य पुनरा दधीत भागधेयं नैवेनं समर्धयत्यथो शान्तिरेवास्येषा पुनर्वस्वोरा दधीतेतद्वै पुनराधेयस्य नक्षत्रं यत्पुनर्वसू स्वायामेवैनं देवतायामाधाय ब्रह्मवर्चसी भवति दुर्भेरा दधात्ययातयामत्वाय दुर्भेरा दधात्यज्य एवैनमोपधीभ्योऽवरुध्याऽऽधत्ते पञ्चकपालः पुरोडाशौ भवति पञ्च वा ऋतवं ऋतुभ्यं एवैनमवरुध्याऽऽधत्ते॥ (४)

अशीयत् तत् तेन वेदं दुर्भेः पञ्चविंशतिश्च॥ [१]

परा वा एष यज्ञं पशून् वपति यौऽग्निमुद्वासयते पञ्चकपालः पुरोडाशौ भवति पाङ्क्तौ यज्ञः पाङ्क्तौ पशवौ यज्ञमेव पशून्वरुन्धे वीरहा वा एष देवानां यौऽग्निमुद्वासयते न वा एतस्य ब्राह्मणा ऋतायवः पुराऽन्नमक्षन् पङ्क्तौ याज्यानुवाक्या भवन्ति पाङ्क्तौ यज्ञः पाङ्क्तः पुरुषो देवानेव वीरं निरवदायाग्निं पुनरा (५)

धत्ते शताक्षरा भवन्ति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठति यद्वा अग्निरहितो नर्ह्यते ज्यायो भागधेयं निकामयमानो यदाग्नेयं सर्वं भवति सैवास्यर्धिः सं वा एतस्य गृहे वाक् सृज्यते यौऽग्निमुद्वासयते स वाचं सःसृष्टां यजमान ईश्वरोऽनु पराभवितोर्विभक्तयो भवन्ति वाचो विधृत्यै यजमानस्यापराभावाय (६)

विभक्तिं करोति ब्रह्मैव तदकरुपांशु यजति यथा वामं वसु विविदानो गूहति तादृगेव तदग्निं प्रति स्विष्टकृतं निराहं यथा वामं वसु विविदानः प्रकाशं जिगमिषति तादृगेव तद्विभक्तिमुक्त्वा प्रयाजेन वर्षद्गरोत्यायतनादेव नैति यजमानो वै पुरोडाशः पशवं एते आहूती यदभितः पुरोडाशमेते आहूती (७)

जुहोति यजमानमेवोभयतः पशुभिः परि गृह्णाति कृतयंजुः सम्भृतसम्भार इत्याहुर्न सम्भृत्याः सम्भारा न यजुः कर्तव्यमित्यथो खलु सम्भृत्या एव सम्भाराः कर्तव्यं यजुर्व्यंजस्य समृद्धौ पुनर्निष्कृतो रथो दक्षिणा

पुनरुत्थयूतं वासः पुनरुत्थूद्योऽनुज्ञानं पुनराधेयस्य समृद्धौ सप्त तै अग्रे समिधः सप्त जिह्वा इत्यग्निहोत्रं जुहोति यत्रयत्रैवावस्य न्यक्तं ततं (८)

एवैनमव रुन्धे वीरहा वा एष देवानां योऽग्निमुद्वासयते तस्य वरुण एवर्णयादोऽग्निरारुणमेकादशकपालमनु निर्वपेद्यं चैव हन्ति यश्चास्यर्णयातौ भांगधेयेन प्रीणाति नाऽऽर्तिमाच्छति यजमानः॥ (९)

आऽपराभावाय पुरोडाशमेते आहुती ततः पट्विंशच्च॥ [२]

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा उपस्थे ते देव्यदितेऽग्निमन्त्रादमुन्नाद्याऽऽदधे॥ आऽयं गौः पृथिवीमनु दध्वसे॥ आदित्या विश्वे तद्देवा वसंवश्च सुमाभरन्॥ मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु॥ बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मांदयन्ताम्॥ सप्त तै अग्रे समिधः सप्त जिह्वाः सप्त (१०)

क्रुद्धः परोवपं मन्युना यदवर्त्या॥ सुकल्पमग्रे तत् तव पुनस्त्वोर्दपयामसि॥ यत् तै मन्युपरोत्तस्य पृथिवीमनु दध्वसे॥ आदित्या विश्वे तद्देवा वसंवश्च सुमाभरन्॥ मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु॥ बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो विश्वे देवा इह मांदयन्ताम्॥ सप्त तै अग्रे समिधः सप्त जिह्वाः सप्त (११)

ऋषयः सप्त धामं प्रियाणि॥ सप्त होत्राः सप्तधा त्वां यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन॥ पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्र इषाऽऽयुषा॥ पुनर्नः पाहि विश्वतः॥ सह रय्या नि वर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया॥ विश्वस्मिन्त्रया विश्वतस्परि॥ लेकः सलैकः सुलेकस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु केतः सकैतः सुकेतस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु विवस्वा॥ अदितिर्देवजुतिस्ते न आदित्या आज्यं जुषाणा वियन्तु॥ (१२)

त्वा जिह्वाः सप्त सुकेतस्ते नस्त्रयोदश च॥ [३]

भूमिर्भूम्ना द्यौर्वरिणेत्याहाऽऽशिषैवैनमा धत्ते सर्पा वै जीर्यन्तोऽमन्यन्त स एतं कंसर्णीरः काद्रवेयो मन्त्रमपश्यत् ततो वै ते जीर्णास्तनुरपाग्नत सर्पराज्ञियां ऋग्भिर्गार्हपत्यमा दधाति पुनर्नवमेवैनमजुर् कृत्वाऽऽधत्तेऽथो पृतमेव पृथिवीमन्नाद्यं नोपानमथैतं (१३)

मन्त्रमपश्यत् ततो वै तामन्नाद्यमुपानमद्यत्सर्पराज्ञियां ऋग्भिर्गार्हपत्यमादधात्यन्नाद्यस्यावरुद्धा अथो अस्यामेवैनं प्रतिष्ठितमा धत्ते यत्त्वा क्रुद्धः परोवपेत्याहापहुत एवास्मै तत् पुनस्त्वोर्दपयामसीत्याहु समिन्ध एवैनं यत्तै मन्युपरोत्तस्येत्याह देवताभिरे- (१४)

वैनं सं भरति वि वा एतस्य यज्ञश्छिद्यते योऽग्निमुद्वासयते बृहस्पतिवत्यर्चोपं तिष्ठते ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञं सं दधाति विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधात्वित्याहु सन्तत्यै विश्वे देवा इह मांदयन्तामित्याहु सन्तत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनु दिशति सप्त तै अग्रे समिधः सप्त जिह्वा - (१५)

इत्याह सप्तसप्त वै संसप्ताऽग्नेः प्रियास्तनुवस्ता एवावं रुन्धे पुनरूर्जा सह रय्येत्यभितः पुरोडाशमाहुती जुहोति यजमानमेवोर्जा च रय्या चोभयतः परि गृह्णात्यादित्या वा अस्माल्लोकादमुं लोकमायन्तेऽमुष्मिंल्लोके व्यत्पृथ्यन्त इमं लोकं पुनरभ्यवेत्याग्निमाधायैतान् होमानजुहवुस्त आर्ध्वन् ते सुवर्गं लोकमायन् यः पराचीनं

पुनराधेयादग्निमादधीत स एतान् होमांश्चहुयाद्यामेवाऽऽदित्या ऋद्धिमाध्वेव तामेवर्णाति॥ (१६)

एतमेव जिह्वा एतान् पञ्चविंशतिश्च॥ [४]

उपप्रयन्तौ अध्वरं मन्त्रं बोचेमग्नयै। आरे अस्मे च शृण्वते॥ अस्य प्रबामनु द्युतं शुक्रं दुंदुहे अहंयः। पर्यः सहस्रसामृषिमै॥ अग्निमूर्धा दिवः ककुत पतिः पृथिव्या अयम्। अपां रेतांसि जिन्वति॥ अयमिह प्रथमो धायि धातुभिरुहोता यजिष्ठो अध्वरेष्वीड्यः। यमप्रवानो भृगवो विरुरुचुर्वनेषु चित्रं विभुवं विशेषेण॥ उभा वामिन्द्राग्नी आहुवर्ध्या (१७)

उभा राधंसः सह मादयध्वै। उभा दाताराविषां रंयिणामुभा वाजस्य सातयै हुवे वाम॥ अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतौ जातो अरौचथाः। तं जानन्नग्न आ रोहाथां नो वर्धया रयिम्॥ अग्न आयूँषि पवस् आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥ अग्ने पवस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधत्पोषं रयिं (१८)

मयि॥ अग्ने पावक रोचिषां मन्द्रयां देव जिह्वया। आ देवान् वंक्षि यक्षि च॥ स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवा इहाऽऽवंह। उपं यज्ञं हविशं नः॥ अग्निः शुचिं व्रततम् शुचिर्विप्रः शुचिः कविः। शुचौ रोचत आहुतः॥ उदग्ने शुचयस्तव शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव ज्योतींष्यर्चयः॥ आयुर्दा अग्नेऽस्यायुर्मै (१९)

देहि वर्चोदा अग्नेऽसि वर्चा मे देहि तनूपा अग्नेऽसि तनुवं मे पाह्यग्ने यन्मै तनुवां ऊनं तन्म आ पृण चित्रावसो स्वस्ति तं पारमंशोयेन्धानास्त्वा शतं हिमां द्युमन्तः समिधोमहि वयस्वन्तो वयस्कृतं यशस्वन्तो यशस्कृतं सुवीरांसो अदाम्यम्। अग्ने सपत्नदम्भनं वर्षिष्ठे अधि नाकै॥ सं त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसाऽगथाः समृषीणां स्तुतेन सं प्रियेण धाम्ना। त्वमग्ने सूर्यवर्चा असि सं मामायुषा वर्चसा प्रजयां सृज॥ (२०)

आहुवर्ध्वै रयिं मे वर्चसा सप्तदश च॥ [५]

सं पश्यामि प्रजा अहमिदंप्रजसो मानवीः। सर्वा भवन्तु नो गृहे॥ अम्भः स्थाम्भो वो भक्षीय महः स्थ महो वो भक्षीय सहः स्थ सहो वो भक्षीयोर्जः स्थोर्ज वो भक्षीय रेवती रमध्वमस्मिँल्लोकैऽस्मिन् गोष्ठेऽस्मिन् क्षयेऽस्मिन् योनाविहैव स्तेतो माऽपं गात बह्वीमै भूयास्त (२१)

संहितासि विश्वरूपीरा मोर्जा विशाऽऽगौपत्येनाऽऽरायस्पोषेण सहस्रपोषं वः पुष्यासं मयि वो रायः श्रयन्ताम्॥ उपं त्वाऽग्ने दिवेदिवे दोषावस्तर्धिया वयम्। नमो भरन्त एमंसि। राजन्तमध्वराणां गोपामृतस्य दीदिविम्। वर्धमानं स्वे दमै॥ स नः पितेवं सूनवेऽग्ने सूपायनो भव। सचंस्वा नः स्वस्तयै॥ अग्ने (२२)

त्वं नो अन्तमः। उत त्राता शिवो भव वरूथ्यः॥ तं त्वां शोचिष्ठ दीदिवः। सुप्रायं नूनमीमहे सखिभ्यः॥ वसुंरिध्वंसुंश्रवाः। अच्छां नक्षि द्युमन्तमो रयिं दाः॥ ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मां पश्यत रायस्पोषेण वः पश्यामि रायस्पोषेण मा पश्यतेडाः स्थ मधुकृतः स्योना माऽऽविशतेरा मदः। सहस्रपोषं वः पुष्यासं (२३)

मयि वो रायः श्रयन्ताम्॥ तत्संवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो नः प्रचोदयात्॥ सोमान्
स्वरं कृणुहि ब्रह्मणस्पते। कक्षीवन्तं य औशिजम्। कदा च न स्तरीरसि नेन्द्रं सश्वसि दाशुषै। उपोपेन्न
मघवन् भूय इन्न ते दानं देवस्य पृच्यते॥ परि त्वाऽग्ने पुरं वयं विप्रः सहस्य धीमहि। धृषद्वर्णं दिवेदिवे
भेत्तारं भङ्गुरावतः॥ अग्ने गृहपते सुगृहपतिरहं त्वया गृहपतिना भूयासः। सुगृहपतिमया त्वं गृहपतिना भूयाः
शतः हिमास्तामाशिषमा शांसे तन्तंवे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमा शांसेऽमुष्मे ज्योतिष्मतीम्॥ (२४)

भूयास्त स्वस्तयेऽग्ने पुष्यासं धृषद्वर्णमेकान्त्रिःशच्च॥ [६]

अयंजो वा एष योऽसामोपप्रयन्तो अध्वरमित्याहु स्तोममेवास्मै युनक्त्युपेत्याह प्रजा वै पशव उपेमं
लोकं प्रजामेव पशूनिमं लोकमुपैत्यस्य प्रबामनुद्युतमित्याह सुवर्गो वै लोकः प्रवः सुवर्गमेव लोकः
समारोहत्यग्निर्मूर्धा दिवः ककुदित्याह मूर्धान- (२५)

मेवैनं समानानां करोत्यथो देवलोकादेव मनुष्यलोके प्रति तिष्ठत्ययमिह प्रथमो धायि धातुभिरित्याह
मुख्यमेवैनं करोत्युभा वामिन्द्राग्नी आहुवध्या इत्याहौजो बलमेवाव रुन्धेऽयं ते योनिर्ऋत्विय इत्याह पशवो
वै रयिः पशून्मेवाव रुन्धे षड्विरुपं तिष्ठते षड्वा (२६)

ऋतवं ऋतुष्वेव प्रति तिष्ठति षड्विरुत्तराभिरुपं तिष्ठते द्वादश सं पद्यन्ते द्वादश मासाः संवत्सरः संवत्सर
एव प्रति तिष्ठति यथा वै पुरुषोऽश्चो गौर्जीर्यत्येवमग्निराहितो जीर्यति संवत्सरस्य परस्तादाग्निपावमानीभिरुपं
तिष्ठते पुनर्नवमेवैनमजरं करोत्यथो पुनात्येवोपं तिष्ठते योगं एवास्यैष उपं तिष्ठते (२७)

दमं एवास्यैष उपं तिष्ठते याज्ञैवास्यैषोपं तिष्ठते यथा पापीयाञ्छेयसं आहृत्य नमस्यति तादृगेव
तदायुदा अग्नेऽस्यायुमे देहीत्याहाऽऽयुदा ह्येष वचोदा अग्नेऽसि वचो मे देहीत्याह वचोदा ह्येष तनूपा
अग्नेऽसि तनुवं मे पाहीत्याह (२८)

तनूपा ह्येषोऽग्ने यन्मे तनुवा ऊनं तन् आ पृणेत्याह यन्मे प्रजायै पशूनामूनं तन् आ
पूरयेति वावैतदाह चित्रावसो स्वस्ति तै पारमशीयेत्याह रात्रिर्वे चित्रावसुरव्युष्टे वा एतस्यै पुरा ब्राह्मणा
अभेषुर्व्युष्टिमेवाव रुन्ध इन्धानास्त्वा शतः (२९)

हिमा इत्याह शतायुः पुरुषः शतेन्द्रिय आयुष्येवेन्द्रिये प्रति तिष्ठत्येषा वै सूमी कर्णकावत्येतया
ह स्म वै देवा असुराणां शततरहाः स्तुहन्ति यदेतया समिधमादधाति वज्रमेवैतच्छतघ्नी यजमानो
भ्रातृव्याय प्रहरति स्तुत्या अर्ध्वम्द्वारः सं त्वमग्ने सूर्यस्य वर्चसा गथा इत्याहैतत्त्वमसीदमहं भूयासमिति
वावैतदाह त्वमग्ने सूर्यवर्चा असीत्याहाऽऽशिषमेवैतामा शांस्ते॥ (३०)

मूर्धानं वै तिष्ठत आह शतमहः षोडश च॥ [७]

सं पश्यामि प्रजा अहमित्याह यावन्त एव ग्राम्याः पशवस्तानेवाव रुन्धेऽम्भः स्थाम्भो वो
भक्षीयेत्याहाम्भो ह्येता महः स्थ महो वो भक्षीयेत्याह महो ह्येता सहः स्थ सहो वो भक्षीयेत्याह सहो
ह्येता ऊर्जस्थोर्जो वो भक्षीये- (३१)

त्याहोर्जो ह्येता रेवती रमध्वमित्याह पशवो वै रेवतीः पशून्वाऽऽत्मन् रमयत इहैव स्तेतो माऽपं गातेत्याह ध्रुवा एवैना अनपगाः कुरुत इष्टकृद्धिद्वा अन्योऽग्निः पशुचिदन्यः संहितासि विश्वरूपीरिति वृथ्समभि मृशत्युपैवेन धत्ते पशुचितमेन कुरुते प्र (३२)

वा एषोऽस्माल्लोकाच्चवते य आहवनीयमुपतिष्ठते गार्हपत्यमुपं तिष्ठतेऽस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यथो गार्हपत्यायेव नि हुते गायत्रीभिरुपं तिष्ठते तेजो वै गायत्री तेज एवाऽऽत्मन् धत्तेऽथो यदेतं तृचमन्वाह सन्तत्ये गार्हपत्यं वा अनु द्विपादो वीराः प्रजायन्ते य एवं विद्वान् द्विपादाभिर्गार्हपत्यमुपतिष्ठते - (३३)

आऽस्य वीरो जायत ऊर्जा वः पश्याम्यूर्जा मां पश्यतेत्याहाऽऽशिपमेवेतामा शास्ते तथ्सवितुर्वरण्यमित्याह प्रसूत्यै सोमान् रुध्वरणिमित्याह सोमपीथमेवाव रुध्वे कृणुहि ब्रह्मणस्पत इत्याह ब्रह्मवर्चसमेवाव रुध्वे कदा चन स्तरीरसीत्याह न स्तरी रात्रि वसति (३४)

य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते परि त्वाऽग्ने पुरं वयमित्याह परिधिमैवेतं परि दधात्यस्कन्दायाग्रे गृहपत इत्याह यथायजुरैवैतच्छतं हिमा इत्याह शतं त्वां हेमन्तानिन्धिपीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोति तामाशिपमा शासे तन्तवे ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात् तेजस्व्येवास्य ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जायते तामाशिपमा शासेऽमुष्मे ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रो जातः स्यात् तेज एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति॥ (३५)

ऊर्जं वो भक्षीयेति प्र गार्हपत्यमुपतिष्ठते वसति ज्योतिष्मतीमेकान्नात्रिंशच्च॥ [८]

अग्निहोत्रं जुहोति यदेव किं च यजमानस्य स्वं तस्यैव तद्रेतः सिञ्चति प्रजनने प्रजननं हि वा अग्निश्चैषधीरन्तगता दहति तास्ततो भूयसीः प्रजायन्ते यथसायं जुहोति रेतं एव तथ्सिञ्चति प्रैव प्रातस्तनैनं जनयति तद्रेतः सिक्तं न त्वष्ट्राऽविकृतं प्रजायते यावच्छो वै रेतसः सिक्तस्य (३६)

त्वष्टा रूपाणि विकरोति तावच्छो वै तत्प्रजायत एष वै दैव्यस्त्वष्टा यो यजते बह्वीभिरुपं तिष्ठते रेतस एव सिक्तस्य बहुशो रूपाणि वि करोति स प्रैव जायते श्वःश्चो भूयान् भवति य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठतेऽहर्देवानामासीद्वात्रिरसुराणां तेऽसुरा यदेवानां वित्तं वेद्यमासीत्तेन सह (३७)

रात्रिं प्राविशन् ते देवा हीना अमन्यन्त तेऽपश्यन्नाग्नेयी रात्रिराग्नेयाः पशवं इममेवाग्निं स्तवाम स नः स्तुतः पशून् पुनर्दास्यतीति तैऽग्निमस्तुवन्थ एभ्यः स्तुतो रात्रिया अध्यहरभि पशून्निर्जित् ते देवाः पशून् वित्वा कामा अकुर्वन्त य एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते पशुमान् भवत्या- (३८)

दित्यो वा अस्माल्लोकादमुं लोकमैत्थोऽमुं लोकं गत्वा पुनरिमं लोकमभ्यध्यायथ इमं लोकमागत्य मृत्योरिविभेन्मृत्युसंयुत इव ह्ययं लोकः सोऽमन्यतेममेवाग्निं स्तवानि स मां स्तुतः सुवर्गं लोकं गमयिष्यतीति सोऽग्निमस्तौत्स एनं स्तुतः सुवर्गं लोकमगमयद्य - (३९)

एवं विद्वानग्निमुपतिष्ठते सुवर्गमेव लोकमेति सर्वमायुरेत्यभि वा एषोऽग्नी आ रोहति य एनावुपतिष्ठते यथा खलु वै श्रेयानभ्यारूढः कामयते तथा करोति नक्तमुपं तिष्ठते न प्रातः स हि नक्तं व्रतानि सृज्यन्तं सह श्रेयाश्च पापीयाश्चासाते ज्योतिर्वा अग्निस्तमो रात्रिर्यन्- (४०)

नक्तमुपतिष्ठते ज्योतिषैव तमस्तरत्युपस्थेयोऽग्नी(३)नोपस्थेया(३) इत्याहुर्मनुष्यायेनै योऽहरहराहृत्याथैनं याचति स इन्नै तमुपाच्छ्रित्यथ को देवानहरहयाचिष्यतीति तस्मान्नोपस्थेयोऽथो खल्वाहुराशिषे वै कं यजमानो यजत इत्येषा खलु वा (४१)

आहिताग्नेराशीर्यदग्निमुपतिष्ठते तस्मादुपस्थेयः प्रजापतिः पशूनसृजत ते सृष्टा अंहारात्रे प्राविशन् ताञ्छन्दोभिरन्विन्दद्यच्छन्दोभिरुपतिष्ठते स्वमेव तदन्विच्छति न तत्र जाम्यंस्तीत्याहुर्योऽहरहरुपतिष्ठत इति यो वा अग्निं प्रत्यङ्मुपतिष्ठते प्रत्येनमोपति यः पराङ्मु विष्वङ् प्रजयां पशुभिरिति कवातिर्यङ्मुवोपतिष्ठते नैनं प्रत्योपति न विष्वङ् प्रजयां पशुभिरिति॥ (४२)

सिक्तस्य सह भवति यो यत्खलु वै पशुभिस्त्रयोदश च॥ [१]

मम नाम प्रथमं जातवेदः पिता माता च दधतुर्यदग्ने। तत्त्वं विभृहि पुनरा मदतोस्तवाहं नाम विभराण्यग्ने॥ मम नाम त्वं च जातवेदो वासंसी इव विवसानो ये चरावः। आयुषे त्वं जीवसे वयं यथायथं वि परि दधावहे पुनस्ते॥ नमोऽग्नयेऽप्रतिविद्वाय नमोऽनाधृष्टाय नमः सम्राजै। अपाढो (४३)

अग्निर्वृहद्वया विश्वजिह्वसहन्त्यः श्रेष्ठो गन्धर्वः॥ त्वत्पितारो अग्ने देवास्त्वामाहुतयस्त्वद्विवाचनाः। सं मामायुषा सं गौपत्येन सुहिते मा धाः॥ अयमग्निः श्रेष्ठतमोऽयं भगवत्तमोऽयं संहस्रसातमः। अस्मा अस्तु सुवीर्यम्॥ मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञं समिमं दधातु। या इष्टा उपसो निम्रुचंश्च ताः सं दधामि हविषा घृतेन॥ पर्यस्वतीरोपंधयः (४४)

पर्यस्वद्वीरुधां पर्यः। अपां पर्यसो यत्ययस्तेन मामिन्द्र सः सृज॥ अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि तच्छकेयं तस्मै राध्यताम्॥ अग्निः होतांरमिह तं हुवे देवान यज्ञियानिह यान् हवामहे॥ आ यन्तु देवाः सुमनस्यमाना वियन्तु देवा हविषो मे अस्य॥ कस्त्वा युनक्ति स त्वां युनक्तु यानि घर्मे कपालान्युपचिन्वन्ति (४५)

वेधसः। पूष्णस्तान्यपि व्रत इन्द्रवायू विमृशताम्॥ अभिन्नो घर्मो जीरदानुर्यत आतस्तदग्न पुनः। इध्मो वेदिः परिधयश्च सर्वे यज्ञस्याऽऽयुरनु सं चरन्ति॥ त्रयस्त्रिंशत्तन्तवो ये वितन्त्रिरे य इमं यज्ञं स्वधया ददन्ते तेषां छिन्नं प्रत्येतदधामि स्वाहा घर्मो देवाः अप्येतु॥ (४६)

अपाढ ओपंधय उपचिन्वन्ति पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [१०]

वैश्वानरो न ऊत्याऽऽप्र यांतु परावतः। अग्निरुक्थेन वाहंसा॥ ऋतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम्। अजंस्त्रं घर्मममहे॥ वैश्वानरस्य दसनाभ्यो बृहदरिणोदेकः स्वपस्यया कविः। उभा पितरां महयंत्रजायताग्निर्घावापृथिवी भूरिरतसा॥ पृष्ठो दिवि पृष्ठो अग्निः पृथिव्यां पृष्ठो विश्वा ओपंधीरा विवेश। वैश्वानरः सहसा पृष्ठो अग्निः स नो दिवा स (४७)

रिषः पांतु नक्तम॥ जातो यदग्ने भुवंना व्यख्यः पशुं न गोपा इर्यः परिज्मा। वैश्वानर ब्रह्मणे विन्द गातुं यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः॥ त्वमग्ने शोचिषा शोशचान् आ रोदंसी अपृणा जायमानः। त्वं देवाः अभिशस्तेरमुञ्चो वैश्वानर जातवेदो महित्वा॥ अस्माकमग्ने मधवंश्च धारयानामि क्षत्रमजरं सुवीर्यम्। वयं जयेम श्रुतिनं सहस्रिणं वैश्वानर (४८)

वाजंमग्ने तवोतिभिः॥ वैश्वानरस्यं सुमतौ स्याम् राजा हिकं भुवनानामभिः। इतो जातो विश्वमिदं वि चंष्टे वैश्वानरो यंतते सूर्येण॥ अवं ते हेडो वरुण नमोभिरवं यज्ञेभिरीमहे हविभिः। क्षयन्नस्मभ्यमसुर प्रचेतो राजन्नेनांसि शिश्रथः कृतानि॥ उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधुमं वि मध्यम् श्रथाया अथा वयमादित्य (४९)

व्रते तवानांगसो अदितये स्याम॥ दधिक्राव्णो अकारिपं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः॥ सुरभि नो मुखां कर्त्तु प्र ण आयुंसि तारिषत्॥ आ दधिकाः शवंसा पञ्च कृष्टीः सूर्य इव ज्योतिषाऽपस्ततान। सहस्रसाः शतसा वाज्यवा पृणक्तु मध्वा समिमा वचांसि॥ अग्निर्मूर्धा भुवः। मरुतो यद्ध वो दिवः सुन्नायन्तो हवामहे। आ तू न् (५०)

उपं गन्तन॥ या वः शर्म शशमानाय सन्ति त्रिधातूनि दाशुपे यच्छताधि। अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यन्त रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरम्॥ अदितिर्न उरुष्यत्वदितिः शर्म यच्छतु। अदितिः पात्वंहंसः॥ महीम् पु मातरं सुव्रतानामृतस्य पत्नीमवंसे हुवेम। तुविक्षत्रामजरन्तीमुरूचीं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम्॥ सुत्रामाणं पृथिवीं द्यामनेहसं सुशर्माणमदितिं सुप्रणीतिम्। दैवीं नावं स्वर्त्रामनांगसमस्त्रवन्तीमा रुहेमा स्वस्तये॥ इमां सु नावमाऽरुहं शतारित्रां शतस्फ्याम्। अच्छिद्रां पारयिष्णुम्॥ (५१)

दिवा स संहस्त्रिणं वैश्वानराऽऽदित्य तू नोऽनेहसं सुशर्माणमेकात्रविंशतिश्च॥ [११]

[देवासुराः परा भूमिर्भूमिरुपप्रयन्तः सं पश्याम्ययज्ञः सं पश्याम्यग्नि होत्रं मम नाम वैश्वानर एकादश॥११॥ देवासुराः क्रुद्धः सं पश्यामि सं पश्यामि नक्तमुपं गन्तनैकपञ्चाशत्॥५१॥ देवासुराः पारयिष्णुम्॥]

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

सं त्वां सिश्चामि यजुषा प्रजामायुर्धनं च बृहस्पतिप्रसूतो यजमान इह मा रिषत्॥ आज्यमसि सत्यमसि सत्यस्यार्धक्षमसि हविरसि वैश्वानरं वैश्वदेवमुत्पूतशुष्मं सत्यौजाः सहोऽसि सहमानमसि सहस्वारातीः सहस्वारातीयतः सहस्व पृतनाः सहस्व पृतन्यतः सहस्रवीर्यमसि तन्मा जिन्वाऽऽज्यस्याऽऽज्यमसि सत्यस्य सत्यमसि सत्यायुः (१)

रसि सत्यशुष्ममसि सत्येनं त्वाऽभि धारयामि तस्य ते भक्षीय
पञ्चानां त्वा वातानां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि
पञ्चानां त्वर्तूनां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि
पञ्चानां त्वा दिशां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि
पञ्चानां त्वा पञ्चजनानां यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि
चरोस्त्वा पञ्चबिलस्य यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि
ब्रह्मणस्त्वा तेजसे यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि
क्षत्रस्य त्वौजसे यन्त्राय (२)

धर्त्राय गृह्णामि
विशे त्वा यन्त्राय धर्त्राय गृह्णामि
सुवीर्याय त्वा गृह्णामि सुप्रजास्त्वाय त्वा गृह्णामि रायस्पोषाय त्वा गृह्णामि ब्रह्मवर्चसाय त्वा गृह्णामि
भूरस्माकं हविर्देवानामाशिषो यजमानस्य देवानां त्वा देवताभ्यो गृह्णामि कामाय त्वा गृह्णामि॥ (३)

सत्यायुरोजसे यन्त्राय त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहं संजातेषु भूयासं
धीरश्चेत्तां वसुविदुग्रोऽस्युग्रोऽहं संजातेषु भूयास-
मुग्रश्चेत्तां वसुविदभिभूरस्यभिभूरहं संजातेषु भूयास-
मभिभूश्चेत्तां वसुविद्युनजिमे त्वा ब्रह्मणा दैव्येन हव्यायास्मे वोढवे जातवेदः इन्धानास्त्वा सुप्रजसः सुवीरा
ज्योर्जीवेम बलिहृतो वयं ते॥ यन्मे अग्रे अस्य यज्ञस्य रिष्या- (४)

द्यद्वा स्कन्दादाज्यस्योत विष्णोः। तेन हन्मि सपत्नं दुर्मरायुमेनं दधामि निर्ऋत्या उपस्थे। भूर्भुवः
सुवुरुच्छुष्मो अग्रे यजमानायैधि निशुष्मो अभिदासंते। अग्रे देवैर्द्ध मन्विद्ध मन्द्रजिह्वामत्यस्य ते होतमूर्धन्ना
जिधर्मि रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय मनोऽसि प्राजापत्यं मनसा मा भूतेनाऽऽविश वागस्येन्द्री
संपन्नक्षयणी (५)

वाचा मैन्द्रियेणाऽऽविश
वसन्तमृतूनां प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु
ग्रीष्ममृतूनां प्रीणामि स मा प्रीतः प्रीणातु

वर्षा ऋतूनां प्रीणामि ता मां प्रीताः प्रीणन्तु
 शरदमृतूनां प्रीणामि सा मां प्रीता प्रीणातु
 हेमन्तशिशिरावृतूनां प्रीणामि तौ मां प्रीतो प्रीणीता-
 मग्नीषोमयोरहं देवयज्यया चक्षुष्मान् भूयासम्-
 श्रेरहं देवयज्ययात्रादो भूयासं (६)

दधिर्ऋस्यदब्धो भूयास-
 मम् दभेयमग्नीषोमयोरहं देवयज्यया वृत्रहा भूयास-
 मिन्द्राग्रियोरहं देवयज्ययैन्द्रियाव्यत्रादो भूयास-
 मिन्द्रस्याहं देवयज्ययैन्द्रियावी भूयासं
 महेन्द्रस्याहं देवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयमग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽऽयुष्मान् यजेनं प्रतिष्ठां
 गमेयम्॥ (७)

रिष्याँत्सपन्नक्षयण्यत्रादो भूयासः५ षड्विंशच्च॥ [२]

अग्निमां दुरिंष्टात् पातु सविताऽघशंसाद्यो मेऽन्ति दूरंऽरातीयति तमेतेनं जेषः५ सुरूपवर्षवर्णं
 एहीमान् भद्रान् दुर्याः अभ्येहि मामनुव्रता न्यु शीरुषाणि मृद्वमिड एह्यदित एहि सरस्वत्येहि रन्तिरसि
 रमन्तिरसि सूनर्यसि जुष्टे जुष्टि तेऽशीयोपहूत उपह्वं (८)

तैऽशीय सा मै सत्याशीरस्य यज्ञस्य भूयादरेडता मनसा तच्छकेयं यज्ञो दिवः रोहतु यज्ञो
 दिवं गच्छतु यो देवयानः पन्थास्तेनं यज्ञो देवाः अयैत्वस्मास्विन्द्र इन्द्रियं दधात्वस्मान्नायं उत यज्ञाः
 संचन्तामस्मासु सन्त्वाशिषः सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघोनो जुष्टिरसि जुषस्वं नो जुष्टां नो- (९)

ऽसि जुष्टि ते गमेयं मनो ज्योतिर्जुषतामाज्यं विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दधातु। बृहस्पतिस्तनुतामिमं नो
 विश्वे देवा इह मादयन्ताम्॥ ब्रध् पिन्वस्व ददतो मे मा क्षायि कुर्वतो मे मोपदसत् प्रजापतेर्भागोऽस्यूर्जस्वान्
 पर्यस्वान् प्राणापानौ मे पाहि समानव्यानौ मे पाह्युदानव्यानौ मे पाह्यक्षितोऽस्यक्षित्ये त्वा मा मै क्षेष्टा
 अमुत्रामुष्मिल्लोके॥ (१०)

उपह्वं जुष्टां नस्त्वा षट् च॥ [३]

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान् भूयासं नराशंसस्याहं देवयज्यया पशुमान् भूयासमग्नेः स्विष्टकृतोऽहं
 देवयज्ययाऽऽयुष्मान् यजेनं प्रतिष्ठां गमेयमग्नेरहमुज्जितिमनूजेषः५ सोमस्याहमुज्जितिमनूजेषमग्नेरहमुज्जितिमनूजेषमग्नी-
 षोमयोरहमुज्जितिमनूजेषमिन्द्राग्रियोरहमुज्जितिमनूजेषमिन्द्रस्याहमु- (११)

ज्जितिमनूजेषं महेन्द्रस्याहमुज्जितिमनूजेषमग्नेः स्विष्टकृतोऽहमुज्जितिमनूजेषं वाजस्य मा प्रसवेनोद्वाभेणोद-
 ग्रभीत्। अथा सपत्न्याः५ इन्द्रो मे निग्राभेणार्धराः अकः॥ उद्वाभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा अवीवृधन्।
 अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मै विषूचीनान्व्यस्यताम्॥ एमा अगमन्नाशिषो दोहकामा इन्द्रवन्तो (१२)

वनामहे धुक्षीमहिं प्रजामिषम्॥ रोहिंतेन त्वाऽग्निर्देवता गमयतु हरिभ्यां त्वेन्द्रो देवता गमयत्वैतेशेन

त्वा सूर्यो देवतां गमयतु वि ते मुञ्चामि रशना वि रश्मीन् वि योक्ता यानि परिचर्तनानि धृतादस्मासु
 ब्रविणं यच्च भुद्रं प्र णौ ब्रूताद्भागधान् देवतांसु॥ विष्णोः शंयोर्हं दैवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयुः
 सोमस्याहं दैवयज्यया (१३)

सुरेता रेतौ धिषीय त्वष्टृर्हं दैवयज्यया पशूनां रूपं पुषेयं देवानां पत्नीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं
 तयोर्हं दैवयज्यया मिथुनेन प्र भूयासं वेदोऽसि वित्तिरसि विदेय कर्मासि करुणमसि क्रियासं सनिरसि
 सनितासि सनेयं घृतवन्तं कुलायिनं रायस्पोषं सहस्रिणं वेदो दंदातु वज्रिनम्॥ (१४)

इन्द्रस्याहमिन्द्रवन्तः सोमस्याहं दैवयज्यया चतुश्चत्वारिंशच्च॥ [४]

आ प्यायतां ध्रुवा घृतेन यज्ञं यज्ञं प्रति देवयज्जः। सूर्याया ऊधोऽदित्या उपस्थं उरुधारा पृथिवी
 यज्ञे अस्मिन्॥ प्रजापतेर्विभात्राम् लोकस्तस्मिंस्त्वा दधामि सह यजमानेन सदसि सन्मै भूयाः सर्वमसि
 सर्वं मे भूयाः पूर्णमसि पूर्णं मै भूया अक्षितमसि मा मै क्षेष्टाः प्राच्या दिशि देवा ऋत्विजो मार्जयन्तां
 दक्षिणायां (१५)

दिशि मासाः पितरो मार्जयन्तां प्रतीच्या दिशि गृहाः पशवो मार्जयन्तामुदीच्या दिश्याप ओषंधयो
 वनस्पतयो मार्जयन्तामूर्ध्वया दिशि यज्ञः संवत्सरो यज्ञपतिर्मार्जयन्तां विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा गांयत्रेण
 छन्दसा पृथिवीमनु वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यभिशास्तिहा त्रैष्टुभेन छन्दसाऽन्तरिक्षमनु
 वि क्रमे निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतेन छन्दसा दिवमनु वि क्रमे
 निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽसि शत्रूयतो हन्ताऽनुष्टुभेन छन्दसा दिशोऽनु वि क्रमे निर्भक्तः स
 यं द्विष्मः॥ (१६)

दक्षिणायां द्विष्मो विष्णोरेकान्नत्रिंशच्च॥ [५]

अगन्म सुवः सुवरगन्म सन्दृशंस्ते मा छिन्सि यत्ते तपस्तस्मै ते माऽऽवृक्षि सुभूरसि श्रेष्ठो
 रश्मीनामायुर्धा अस्यायुर्म धेहि वर्चोधा असि वर्चो मयि धेहीदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिवो-
 ऽस्मादन्तरिक्षादस्यै पृथिव्या अस्मादन्नाद्यान्निर्भजामि निर्भक्तः स यं द्विष्मः। (१७)

सं ज्योतिषाऽभूवमैन्द्रीमावृतमन्वावर्ते समहं प्रजया सं मया प्रजा समहं रायस्पोषेण सं मया
 रायस्पोषः समिद्धो अग्ने मे दीदिहि समेद्धा ते अग्ने दीद्यासं वसुमान् यज्ञो वसीयान् भूयासमग्न आयूँपि
 पवस् आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बांधस्व दुच्छुनाम्॥ अग्ने पवस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। (१८)

दधत् पोषं रयिं मयि। अग्ने गृहपते सुगृहपतिर्हं त्वया गृहपतिना भूयासं सुगृहपतिर्मया त्वं
 गृहपतिना भूयाः शतं हिमास्तामाशिषमा शांसे तन्त्वे ज्योतिष्मतीं तामाशिषमाशांसेऽमुष्मै ज्योतिष्मतीं
 कस्त्वा युनक्ति स त्वा विमुञ्चत्वग्रै ब्रतपते ब्रतमचारिणं तदंशकं तन्मैऽराधि यज्ञो बभूव स आ (१९)

बभूव स प्र जज्ञे स बावृधे। स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्मा अधिपतीन् करोतु व्यं
 स्याम पतयो रयीणाम्॥ गोमां अग्नेऽर्विमां अश्वी यज्ञो नृवत्सखा सदमिदंप्रमृष्यः। इडांवा एषो असुर
 प्रजावान् दीर्घो रयिः पृथुबुधः सभावान्॥ (२०)

द्विष्मः सुवीर्यं स आ पञ्चत्रिंशच्च॥ [६]

यथा वै संमृतसोमा एव वा एते संमृतयज्ञा यदंशपूर्णमासौ कस्य वाहं देवा यज्ञमा गच्छन्ति कस्य वा न बहूनां यजमानानां यो वै देवताः पूर्वं परिगृह्णाति स एनाः श्वो भूते यजत एतद्वै देवानामायतनं यदाहवनीयोऽन्तराग्नी पशूनां गार्हपत्यो मनुष्याणामन्वाहार्यपचनः पितृणामग्निं गृह्णाति स्व एवायतनं देवताः परि (२१)

गृह्णाति ताः श्वो भूते यजते व्रतेन वै मेध्योऽग्निव्रतपतिर्ब्राह्मणो व्रतभृद व्रतमुपैष्यन् ब्रूयादग्नें व्रतपते व्रतं चरिष्यामीत्यग्निर्वै देवानां व्रतपतिस्तस्मा एव प्रतिप्रोच्यं व्रतमालभते बर्हिषा पूर्णमासे व्रतमुपैति वृश्चैरमावास्यायामेतच्छ्रैतयोरायतनमुपस्तीर्यः पूर्वश्चाग्निरपरश्चेत्याहुर्मनुष्या (२२)

इत्वा उपस्तीर्णिमिच्छन्ति किमु देवा येषां नवावसानमुपास्मिञ्चो यक्ष्यमाणे देवता वसन्ति य एवं विद्वानग्निमुपस्तृणाति यजमानेन ग्राम्याश्च पशवोऽवकृष्या आरण्यश्चेत्याहुर्यद्ग्राम्यानुपवसन्ति तेन ग्राम्यानवं रुन्धे यदारण्यस्याश्नाति तेनारण्यानं यदनांश्चानुपवसेत् पितृदेवत्यं स्यादारण्यस्याश्नातीन्द्रियं (२३)

वा आरण्यमिन्द्रियमेवाऽऽत्मन् धत्ते यदनांश्चानुपवसेत् क्षोधुकः स्याद्यदंशोयाद्रुद्राऽस्य पशूनभिर्मन्येतापोऽश्नाति तन्नेवाशितं नेवानाशितं न क्षोधुको भवति नास्यं रुद्रः पशूनभि मन्यते वज्रो वै यज्ञः क्षुत्वल्बु वै मनुष्यस्य भ्रातृव्यो यदनांश्चानुपवसति वज्रैणैव साक्षात्क्षुधं भ्रातृव्यं हन्ति॥ (२४)

परि मनुष्या इन्द्रियं साक्षात् त्रीणि च॥ [७]

यो वै श्रद्धामनारभ्य यज्ञेन यजते नास्येष्टाय श्रद्धधत्तेऽपः प्र णयति श्रद्धा वा आपः श्रद्धामेवाऽऽरभ्य यज्ञेन यजत उभयैऽस्य देवमनुष्या इष्टाय श्रद्धधत्ते तदाहुरति वा एता वज्रैरेदन्त्यति वाचं मनो वावैता नाति नेदन्तीति मनसा प्र णयतीत्यं वै मनो- (२५)

ऽनयैवेनाः प्र णयत्यस्कन्नहविर्भवति य एवं वेदं यज्ञायुधानि सम्भरति यज्ञो वै यज्ञायुधानि यज्ञमेव तत्सम्भरति यदेकमेकं सम्भरति पितृदेवत्यानि स्युर्यत्सह सर्वाणि मानुषाणि द्वेद्वे सम्भरति याज्यानुवाक्ययोरेव रूपं करोत्यथो मिथुनमेव यो वै दशं यज्ञायुधानि वेदं मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते स्फ्य- (२६)

शं कपालानि चाग्निहोत्रहवणी च शूर्पं च कृष्णाजिनं च शम्यां चोलूखलं च मुसलं च दृषच्चोपला चैतानि वै दशं यज्ञायुधानि य एवं वेदं मुखतोऽस्य यज्ञः कल्पते यो वै देवेभ्यः प्रतिप्रोच्यं यज्ञेन यजते जुपन्तैऽस्य देवा हव्यं हविर्निरूप्यमाणमभि मन्त्रयेताग्निं होतारमिह तं हुवं इति (२७)

देवेभ्य एव प्रतिप्रोच्यं यज्ञेन यजते जुपन्तैऽस्य देवा हव्यमेव वै यज्ञस्य ग्रहो गृहीत्वैव यज्ञेन यजते तदुदित्वा वाचं यच्छति यज्ञस्य धृत्या अथो मनसा वै प्रजापतिर्यजमंतनुत मनसेव तद्यज्ञं तनुते रक्षसामनन्ववचाराय यो वै यज्ञं योग आगते युनक्ति युक्ते युञ्जानेषु कस्त्वा युनक्ति स त्वा युनक्तित्याह प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिनैवेन युनक्ति युक्ते युञ्जानेषु॥ (२८)

वै मनः स्फ्य इति युनक्तेकादश च॥ [८]

प्रजापतिर्यज्ञानं सृजताग्निहोत्रं चाग्निष्टोमं च पौर्णमासीं चोक्थ्यं चामावास्यां चातिरात्रं च तानुदमिमीत यावदग्निहोत्रमासीत् तावानग्निष्टोमो यावन्ती पौर्णमासी तावानुक्थ्यो यावत्यमावास्या तावानतिरात्रो य एवं विद्वानग्निहोत्रं जुहोति यावदग्निष्टोमेनोपाप्नोति तावदुपांऽऽप्नोति य एवं विद्वान् पौर्णमासीं यजन्ते यावदुक्थ्येनोपाप्नोति (२९)

तावदुपांऽऽप्नोति य एवं विद्वानमावास्यां यजन्ते यावदतिरात्रेणोपाप्नोति तावदुपांऽऽप्नोति परमेष्ठिनो वा एष यज्ञोऽग्रे आसीत् तेन स परमां काष्ठांमगच्छत् तेन प्रजापतिं निरवासाययत् तेन प्रजापतिः परमां काष्ठांमगच्छत् तेनेन्द्रं निरवासाययत् तेनेन्द्रः परमां काष्ठांमगच्छत् तेनाग्नीषोमौ निरवासाययत् तेनाग्नीषोमौ परमां काष्ठांमगच्छतां य (३०)

एवं विद्वान् दशपूर्णमासौ यजन्ते परमामेव काष्ठां गच्छति यो वै प्रजातेन यज्ञेन यजन्ते प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जायते द्वादश मासाः संवत्सरो द्वादश द्वन्द्वानि दशपूर्णमासयोस्तानि सम्पाद्यानीत्याहुर्वृथ्सं चोपावसृजत्युखां चाधि श्रयत्येवं च हन्ति दृषदौ च समाहृत्यधि च वपन्ते कृपालानि चोपं दधाति पुरोडाशं चा- (३१)

धिश्रयत्याज्यं च स्तम्बयजुश्च हरत्यग्निं च गृह्णाति वेदिं च परिगृह्णाति पत्नीं च सं नहति प्रोक्षणीश्चाऽऽसादयत्याज्यं चैतानि वै द्वादश द्वन्द्वानि दशपूर्णमासयोस्तानि य एव सम्पाद्य यजन्ते प्रजातेनैव यज्ञेन यजन्ते प्रजयां पशुभिर्मिथुनैर्जायते॥ (३२)

उक्थ्येनोपाप्नोत्यगच्छतां यः पुरोडाशं च चत्वारिंशच्च॥ [१]

ध्रुवोऽसि ध्रुवोऽहः संजातेषु भूयासमित्याह ध्रुवानेवैनान् कुरुत उग्रोऽस्युग्रोऽहः संजातेषु भूयासमित्याहाप्रतिवादिन एवेनान्कुरुतेऽभिभूरस्यभिभूरहः संजातेषु भूयासमित्याह य एवेन प्रत्युत्पिपीते तमुपांस्यते युनज्मि त्वा ब्रह्मणा दैव्येनेत्याहेष वा अग्रेयोगस्तेनै- (३३)

वैनं युनक्ति यज्ञस्य वै समृद्धेन देवाः सुवर्गं लोकमायन् यज्ञस्य व्यृद्धेनासुरान् पराभावयन् यन्मे अग्रे अस्य यज्ञस्य रिष्यादित्याह यज्ञस्यैव तत्समृद्धेन यजमानः सुवर्गं लोकमेति यज्ञस्य व्यृद्धेन भ्रातृव्यान् परां भावयत्यग्निहोत्रमेताभिर्व्याहृतीभिरुपं सादयेद्यज्ञमुखं वा अग्निहोत्रं ब्रह्मेता व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्म (३४)

कुरुते संवत्सरे पर्यागंत एताभिरेवोपसादयेद् ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति दशपूर्णमासौ चातुर्मास्यान्यालभमान एताभिर्व्याहृतीभिरेव रिष्यासादयेद्यज्ञमुखं वै दशपूर्णमासौ चातुर्मास्यानि ब्रह्मेता व्याहृतयो यज्ञमुख एव ब्रह्म कुरुते संवत्सरे पर्यागंत एताभिरेवासादयेद् ब्रह्मणैवोभयतः संवत्सरं परिगृह्णाति यद्वै यज्ञस्य साम्नां क्रियते राष्ट्रं (३५)

यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छति यद्वा विशं यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छत्यथ ब्राह्मणोऽनाशीर्केण यज्ञेन यजन्ते सामिधेनीरनुवक्ष्यन्तेता व्याहृतीः पुरस्तादध्याद् ब्रह्मेव प्रतिपदं कुरुते तथा ब्राह्मणः साशीर्केण यज्ञेन यजन्ते यं कामयते यजमानं भ्रातृव्यमस्य यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति तस्यैता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्यायां दध्याद्

भ्रातृव्यदेवत्यां वै पुरोऽनुवाक्यां भ्रातृव्यमेवास्यं यज्ञस्या- (३६)

ऽऽशीर्गच्छति यान् कामयेत् यजमानान्स्मार्वावत्येनान् यज्ञस्याऽऽशीर्गच्छेदिति तेषामेता व्याहृतीः पुरोऽनुवाक्याया अर्धर्चं एकां दध्याद्याज्यायै पुरस्तादेकां याज्याया अर्धर्चं एकां तथैनान्स्मार्वावती यज्ञस्या- ऽऽशीर्गच्छति यथा वै पर्जन्यः सुवृष्टं वर्षत्येवं यज्ञो यजमानाय वर्षति स्थलं योदकं परिगृह्णन्त्याशिषां यज्ञं यजमानः परिगृह्णाति मनोऽसि प्राजापत्यं (३७)

मनसा मा भूतेनाऽऽविशेत्याहु मनो वै प्राजापत्यं प्राजापत्यो यज्ञो मन एव यज्ञमात्मन् धत्ते वागस्येन्द्री संपलक्षयंणी वाचा मैन्द्रियेणाऽऽविशेत्याहुेन्द्री वै वागवाचमेवेन्द्रीमात्मन् धत्ते॥ (३८)

तेनैव ब्रह्मं राष्ट्रमेवास्यं यज्ञस्यं प्राजापत्यं पद्विंशच्च॥ [१०]

यो वै संसदशं प्रजापतिं यज्ञमन्वायत्तं वेदं प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद् भ्रंशतो आ श्रावयेति चतुरक्षरमस्तु श्रौषडिति चतुरक्षरं यजेति द्यक्षरं ये यजामह इति पञ्चाक्षरं द्यक्षरो वषट्कार एष वै संसदशः प्रजापतिर्यज्ञमन्वायतो य एवं वेदं प्रति यज्ञेन तिष्ठति न यज्ञाद् भ्रंशतो यो वै यज्ञस्य प्रायणं प्रतिष्ठा- (३९)

मुदयन् वेदं प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन सङ्स्थां गच्छत्या श्राव्यास्तु श्रौषड्यज्ञं ये यजामहे वषट्कार एतद्वै यज्ञस्य प्रायणमेषा प्रतिष्ठेतदुदयन् य एवं वेदं प्रतिष्ठितेनारिष्टेन यज्ञेन सङ्स्थां गच्छति यो वै सूनृतायै दोहं वेदं दुह एवेनां यज्ञो वै सूनृताऽऽश्रावयेत्येवेनामह्वदस्तु (४०)

श्रौषडित्युपावांस्त्रायजेत्युदनेषीद्ये यजामह इत्युपांसदवषट्कारेण दोग्ध्येष वै सूनृतायै दोहो य एवं वेदं दुह एवेनां देवा वै सत्रमांसतो तेषां दिशोऽदस्यन्त एतामाद्रीं पङ्क्तिमपश्यन्ना श्रावयेति पुरोवातमंजनयन्त्रस्तु श्रौषडित्यभ्रं समं प्लावयन् यजेति विद्युतं- (४१)

मजनयन् ये यजामह इति प्रावर्षयन्त्रभ्यस्तनयन् वषट्कारेण ततो वै तेभ्यो दिशः प्राप्यायन्त य एवं वेदं प्राप्ते दिशः प्यायन्ते प्रजापतिं त्वोवेदं प्रजापतिस्त्वं वेदं यं प्रजापतिर्वेदं स पुण्यो भवत्येष वै छन्दस्यः प्रजापतिरा श्राव्यास्तु श्रौषड्यज्ञं ये यजामहे वषट्कारो य एवं वेदं पुण्यो भवति वसन्त- (४२)

मृतूनां प्रीणामीत्याहर्तवो वै प्रयाजा ऋतूनेव प्रीणाति तैऽस्मै प्रीता यथापूर्वं कल्पन्ते कल्पन्तेऽस्मा ऋतवो य एवं वेदाग्नीषोमं योर्हं दैवयज्यया चक्षुष्मान् भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वै यज्ञश्चक्षुष्मान् ताभ्यामेव चक्षुरात्मन् धत्तेऽग्नेरहं दैवयज्ययान्नादो भूयासमित्याहाग्निर्वै देवानामान्नादस्तेनैवा- (४३)

ऽन्नाद्यमात्मन् धत्ते दधिंरस्यदध्वा भूयासममुं दमेयमित्याहेतया वै दध्यां देवा असुरानदभ्रुवन् तयैव भ्रातृव्यं दध्नोत्यग्नीषोमं योर्हं दैवयज्यया वृत्रहा भूयासमित्याहाग्नीषोमाभ्यां वा इन्द्रो वृत्रमहन् ताभ्यामेव भ्रातृव्यं स्तृणुत इन्द्राग्नीयोर्हं दैवयज्ययैन्द्रियाव्यन्नादो भूयासमित्याहेन्द्रियाव्यैवान्नादो भवतीन्द्रस्या- (४४)

ऽहं दैवयज्ययैन्द्रियावी भूयासमित्याहेन्द्रियाव्यैव भवति महेन्द्रस्याहं दैवयज्यया जेमानं महिमानं गमेयमित्याह जेमानमेव महिमानं गच्छत्यग्नेः स्विष्टकृतोऽहं दैवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याहा- ऽऽयुरेवाऽऽत्मन् धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति॥ (४५)

प्रतिष्ठामहदस्तु विद्युतं वसन्तमेवेन्द्रस्याऽष्टात्रिंशच्च॥ [११]

इन्द्रं वो विश्वतस्परि हवामहे जनैभ्यः। अस्माकमस्तु केवलः॥ इन्द्रं नरो नेमधिंता हवन्ते यत्पार्या युनजंते धियस्ताः। शूरो नृपाता शर्वसश्चकान आ गोमंति ब्रजे भंजा त्वं नः॥ इन्द्रियाणि शतक्रतो या ते जनैषु पञ्चसु। इन्द्र तानि त आ वृणे॥ अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्यै अनु (४६)

क्षत्रमनु सहो यज्ञत्रेन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्य॥ आ यस्मिन्मृत्युस वांस्वास्तिष्ठन्ति स्वारुहो यथा। ऋषिर्ह दीर्घश्रुतं इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः॥ आमासु पक्कमेरय आ सूर्यं रोहयो दिवि। घर्मं न सामन्तपता सुवृक्तिभिर्जुष्टं गिर्वणसे गिरः॥ इन्द्रमिद्राथिनो बृहदिन्द्रमर्केभिरकिणः। इन्द्रं वाणीरनूषत॥ गायन्ति त्वा गायत्रिणो- (४७)

उच्यन्त्यर्कमर्किणः। ब्रह्माणस्त्वा शतक्रतुवृद्धश्मिर्व येमिरे॥ अहोमुचे प्र भरेमा मनीषामोषिष्ठदाञ्जं सुमति गृणानाः। इदमिन्द्र प्रति हुव्यं गृभाय सत्याः संतु यजमानस्य कामाः॥ विवेष यन्मां धिषणां जजान स्तवै पुरा पार्यादिन्द्रमहः। अहंसो यत्र पीपरद्यथा नो नावेव यान्तमुभयं हवन्ते। प्र सम्राजं प्रथममध्वराणां- (४८)

महोमुचं वृषभं यज्ञिर्यानाम्। अपां नपातमश्विना हयन्तमस्मिन्नर इन्द्रियं धन्तमोजः॥ वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः। अधस्पदं तमो कृधि यो अस्मा अंभिदासति॥ इन्द्रं क्षत्रमभि वाममोजोऽजायथा वृषभ चरपणीनाम्। अपानुदो जनममित्रयन्तमुर्क देवेभ्यो अकृणोरु लोकम्। मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत - (४९)

आ जंगामा परस्याः। सूकश्च सशायं पविमिन्द्र तिग्मं वि शत्रून् ताढि वि मृधो नुदस्व॥ वि शत्रून् वि मृधो नुद वि वृत्रस्य हनू रुज। वि मन्युमिन्द्र भामितोऽमित्रस्याभिदासतः॥ त्रातारमिन्द्रमवितारमिन्द्रश्च हवैहवे सुहवश्च शूरमिन्द्रम्। हुवे नु शक्रं पुरुहूतमिन्द्रश्च स्वस्ति नो मघवा धात्विन्द्रः॥ मा तै अस्याश्च (५०)

सहसावन् परिष्ठावघायं भूम हरिवः परादे। त्रायस्व नोऽवृकेभिर्वरूथैस्तव प्रियासः सूरिषु स्याम॥ अनवस्ते रथमश्वाय तक्षन् त्वष्टा वज्रं पुरुहूत द्युमन्तम्। ब्रह्माण इन्द्रं मह्यन्तो अर्कैरवर्धयन्नहये हन्त्वा उ॥ वृष्णे यत् ते वृषणो अर्कमर्चानिन्द्र श्रावाणो अदितिः सजोषाः। अनुश्वासो ये पवयोऽरथा इन्द्रैषिता अभ्यवर्तन्त दस्यून्॥ (५१)

वृत्रहत्येजुं गायत्रिणोऽध्वराणां परावतोऽस्यामष्टाचत्वारिंशच्च॥ [१२]

[सं त्वां सिञ्चामि ध्रुवोस्यग्निर्मा बर्हिषोऽहमाप्यायतामगन् यथा वै यो वै श्रद्धां प्रजापतिर्यजान् ध्रुवोसीत्याहु यो वै संतदशमिन्द्र वो द्वादश॥१२॥ सं त्वां बर्हिषोऽहं यथा वा एव विद्वाञ्छ्रोषं सहसावन्नेकपञ्चाशत्॥५१॥ सं त्वां सिञ्चामि दस्यून्॥]

॥सप्तमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः॥

पाकयज्ञं वा अन्वाहिताग्नेः पशव उपां तिष्ठन् इडां खलु वै पाकयज्ञः सैषाऽन्तरा प्रयाजान्याजान् यजमानस्य लोकेऽवहिता तामाहियमाणामभि मन्त्रयेत् सुरूपवरपवर्ण एहीति पशवो वा इडां पशून्वोषां ह्वयते यज्ञं वै देवा अदुहन् यज्ञोऽसुराः अदुहत् तेऽसुरा यज्ञदग्धाः पराऽभवन् यो वै यज्ञस्य दोहं विद्वान् (?)

यजतेऽप्यन्यं यजमानं दुहे सा मे सत्याऽऽशीरस्य यज्ञस्य भूयादित्याहुष वै यज्ञस्य दोहस्तेनैवै दुहे प्रप्ता वै गौर्दुहे प्रतेडा यजमानाय दुह एते वा इडांये स्तना इडोपहूतेति वायुर्वथ्सो यरहि होतेडामुपह्वयेत् तर्हि यजमानो होतारमीक्षमाणो वायुं मनसा ध्यायेन् (२)

मात्रे वथ्समुपावंसृजति सर्वेण वै यज्ञेन देवाः सुवर्गं लोकमायन् पाकयज्ञेन मनुरश्राम्यथ्सेडा मनुमुपावर्तत तान्देवासुरा व्यह्वयन्त प्रतीचीं देवाः पराचीमसुराः सा देवानुपावर्तत पशवो वै तद्वानवृणत पशवोऽसुरानजहुर्य कामयेतापशुः स्यादिति पराचीं तस्येडामुपह्वयेतापशुरेव भवति यं (३)

कामयेत पशुमान्स्यादिति प्रतीचीं तस्येडामुपह्वयेत पशुमानेव भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वा इडामुपह्वयेत् य इडांमुपहूयाऽऽत्मानमिडांयामुपह्वयेतेति सा नः प्रिया सुप्रतूर्तिर्मघोनीत्याहेडांमेवोपहूयाऽऽत्मानमिडांयामुपह्वयेत व्यस्तमिव वा एतद्यज्ञस्य यदिडां सामि प्राश्नन्ति (४)

सामि माँर्जयन्त एतत् प्रति वा असुराणां यज्ञो व्यच्छिद्यत ब्रह्मणा देवाः समदधुर्वहस्पतिस्तनुतामिमं न इत्याहु ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिर्ब्रह्मणैव यज्ञः सन्दधाति विच्छिन्नं यज्ञः समिमं दधात्वित्याहु सन्तत्यै विश्वे देवा इह मांदयन्तामित्याह सन्तत्यैव यज्ञं देवेभ्योऽनु दिशति यां वै (५)

यज्ञे दक्षिणां ददाति तामस्य पशवोऽनु सङ्क्रामन्ति स एष ईजाऽनुऽपशुर्भावुको यजमानेन खलु वै तत्कार्यमित्याहुयथा देवत्रा दत्तं कुर्वीताऽऽत्मन् पशून् रमयेतेति ब्रध् पितृस्वेत्याह यज्ञो वै ब्रध्ना यज्ञमेव तन्महयत्यथो देवत्रैव दत्तं कुरुत आत्मन् पशून् रमयते ददतो मे मा क्षायीत्याहाक्षितिमेवोपैति कुर्वतो मे मोषं दसदित्याह भूमानमेवोपैति॥ (६)

विद्वान्याये चं प्राश्नन्ति यां वै म एकात्रविंशतिश्च॥ [१]

सश्श्रवा ह सौवर्चनसस्तुमिञ्जमोपोदितिमुवाच यथ्सत्रिणाः होताऽभूः कामिडामुपाँहथा इति तामुपाँह इति होवाच या प्राणेन देवान् दाधारं व्यानेन मनुष्यान्पानेन पितृनिति छिनत्ति सा न छिन्ती (३) इति छिनतीति होवाच शरीरं वा अस्यै तदुपाँहथा इति होवाच गौर्वा (७)

अस्यै शरीरं गां वाव तौ तत्पर्यवदतां या यज्ञे दीयते सा प्राणेन देवान् दाधारं ययां मनुष्यां जीवन्ति सा व्यानेन मनुष्यान् यां पितृभ्यो घ्नन्ति साऽपानेन पितृन् य एवं वेदं पशुमान् भवत्यथ वै तामुपाँह इति होवाच या प्रजाः प्रभवन्तीः प्रत्याभवतीत्यन्नं वा अस्यै त- (८)

दुपाँह्वा इति होवाचौपधयो वा अस्या अन्नमोपधयो वै प्रजाः प्रभवन्तीः प्रत्या भवन्ति य एवं वेदान्नादो भवत्यथ वै तामुपाँह्वा इति होवाच या प्रजाः पराभवन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवन्तीर्गृह्णातीति प्रतिष्ठां वा अस्यै तदुपाँह्वा इति होवाचेयं वा अस्यै प्रतिष्ठे- (९)

यं वै प्रजाः पराभवन्तीरनुगृह्णाति प्रत्याभवन्तीर्गृह्णाति य एवं वेद प्रत्येव तिष्ठत्यथ वै तामुपाँह्वा इति होवाच यस्यै निक्रमणे घृतं प्रजाः सञ्जीवन्तीः पिबन्तीति छिनत्ति सा न छिनत्ती (३) इति न छिनत्तीति होवाच प्र तु जंनयतीत्येष वा इडामुपाँह्वा इति होवाच वृष्टिर्वा इडा वृष्ट्यै वै निक्रमणे घृतं प्रजाः सञ्जीवन्तीः पिबन्ति य एवं वेद प्रैव जायतेऽन्नादो भवति॥ (१०)

गौरा अस्यै तत् प्रतिष्ठाऽह्वा इति विश्वतिश्च॥ [२]

परोक्षं वा अन्ये देवा इज्यन्तै प्रत्यक्षमन्ये यद्यजते य एव देवाः परोक्षमिज्यन्ते तानेव तद्यजति यदन्वाहार्यमाहरत्येते वै देवाः प्रत्यक्षं यद् ब्राह्मणास्तानेव तेन प्रीणात्यथो दक्षिणैवास्थेपाऽथो यज्ञस्येव छिद्रमपि दधाति यद्वै यज्ञस्यं क्रूरं यद्विलिष्टं तदन्वाहार्येणा- (११)

न्वाहरति तदन्वाहार्यस्यान्वाहार्यत्वं देवदूता वा एते यदृत्विजो यदन्वाहार्यमाहरति देवदूतानेव प्रीणाति प्रजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान् व्यादिशत्स रिरिचानोऽमन्यत् स एतमन्वाहार्यमभक्तमपश्यत् तमात्मन्धत्त स वा एष प्राजापत्यो यदन्वाहार्यो यस्येवं विदुषोऽन्वाहार्यं आह्रियते साक्षादेव प्रजापतिमृष्ट्यपरिमितो निरूप्योऽपरिमितः प्रजापतिः प्रजापते- (१२)

रास्यै देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत् तदसुरा अकुर्वत् ते देवा एतं प्राजापत्यमन्वाहार्यमपश्यन् तमन्वाहरन्त ततो देवा अभवन् परासुरा यस्येवं विदुषोऽन्वाहार्यं आह्रियते भवत्यात्मना परास्य भ्रातृव्यो भवति यज्ञेन वा इष्टी पक्केन पूर्ती यस्येवं विदुषोऽन्वाहार्यं आह्रियते स त्वेवेष्टापूर्ती प्रजापतेर्भागीऽसी- (१३)

त्याह प्रजापतिमेव भांगधेयेन समर्धयत्यूर्जस्वान् पर्यस्वानित्याहोर्जमेवास्मिन् पर्यो दधाति प्राणापानौ मे पाहि समानव्यानौ मे पाहीत्याहाऽऽशिषंमेवेतामा शास्तेऽक्षितोऽस्यक्षित्ये त्वा मा मे क्षेष्टा अमुत्रामुष्मिँल्लोक इत्याह क्षीयते वा अमुष्मिँल्लोकेऽन्नमितः प्रदानः ह्यमुष्मिँल्लोके प्रजा उपजीवन्ति यदेवमभिमृशत्यक्षितिमेवेन्द्रमयति नास्यामुष्मिँल्लोकेऽन्नं क्षीयते॥ (१४)

अन्वाहार्येण प्रजापतेरसि ह्यमुष्मिँल्लोके पञ्चदश च॥ [३]

बर्हिषोऽहं देवयज्यया प्रजावान् भूयासमित्याह बर्हिषा वै प्रजापतिः प्रजा असृजत् तेनैव प्रजाः सृजते नराशंसस्याहं देवयज्यया पशुमान् भूयासमित्याह नराशंसं वै प्रजापतिः पशून्सृजत् तेनैव पशून्सृजतेऽग्नेः स्विष्टकृतोऽहं देवयज्ययाऽऽयुष्मान् यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याहाऽऽयुरेवाऽऽत्मन् धत्ते प्रति यज्ञेन तिष्ठति दर्शपूर्णमासयोर- (१५)

वै देवा उज्जितिमनूदंजयन् दर्शपूर्णमासाभ्यामसुरानपांनुदन्ताग्नेरहमुज्जितिमनूजेषमित्याह दर्शपूर्णमासयोरैव देवतानां यजमान् उज्जितिमनूजयति दर्शपूर्णमासाभ्यां भ्रातृव्यानप नुदते वाजवतीभ्यां व्यूहत्यन्नं वै वाजो-

उज्जमेवावरुन्धे द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्यै यो वै यज्ञस्य द्वौ दोहौ विद्वान् यजंत उभयतं - (१६)

एव यज्ञं दुहे पुरस्ताच्चोपरिष्ठाच्चैष वा अन्यो यज्ञस्य दोह इडांयामन्यो यरहि होता यजमानस्य नाम गृहीयात् तर्हि ब्रूयादेमा अंगमन्नाशिषो दोहकामा इति सश्स्तुता एव देवता दुहेऽथो उभयतं एव यज्ञं दुहे पुरस्ताच्चोपरिष्ठाच्च रोहिंतेन त्वाऽग्निर्देवता गमयत्वित्याहुते वै देवाश्वा - (१७)

यजमानः प्रस्तरो यदेतैः प्रस्तरं प्रहरति देवाश्चैरेव यजमानः सुवर्गं लोकं गमयति वि तं मृशामि रशना वि रश्मीनित्याहुष वा अग्नेर्विमोक्तस्तेनैवैनं वि मुञ्चति विष्णोः शंयोरहं देवयज्यया यज्ञेन प्रतिष्ठां गमेयमित्याह यज्ञो वै विष्णुर्यज्ञ एवान्ततः प्रति तिष्ठति सोमस्याहं देवयज्यया सुरेता - (१८)

रेतो धिषीयेत्याह सोमो वै रेतोधास्तेनैव रेतं आत्मन् धत्ते त्वष्टरहं देवयज्यया पशूनाः रूपं पुषेयमित्याह त्वष्टा वै पशूनां मिथुनानां रूपकृत्तेनैव पशूनाः रूपमात्मन् धत्ते देवानां पक्षीरग्निर्गृहपतिर्यज्ञस्य मिथुनं तयोरहं देवयज्यया मिथुनेन प्र भूयासमित्याहुतस्माद्वै मिथुनात्प्रजापतिर्मिथुनेन (१९)

प्रजायत तस्मादेव यजमानो मिथुनेन प्र जायते वेदोऽसि वित्तिरसि विदेयेत्याह वेदेन वै देवा असुराणां वित्तं वेद्यमविन्दन्त तद्वेदस्य वेदत्वं यद्यद् भ्रातृव्यस्याभिध्यायेत् तस्य नाम गृहीयात् तदेवास्य सर्वं वृद्धे घृतवन्तं कुलायिनः रायस्पोषः सहस्रिणं वेदो दंदात् वाजिनमित्याह प्र सहस्रं पशूनांप्रोत्यास्यं प्रजायां वाजी जायते य एवं वेद॥ (२०)

दशपूर्णमासयोरुभयतो देवाश्वाः सुरेताः प्रजापतिर्मिथुनेनाऽऽप्तोत्यष्टौ च॥ [४]

ध्रुवां वै रिच्यमानां यज्ञोऽनु रिच्यते यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजा ध्रुवामाप्यायमानां यज्ञोऽन्वा प्यायते यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजा आ प्यायतां ध्रुवा घृतेनेत्याह ध्रुवामेवाऽऽप्याययति तामाप्यायमानां यज्ञोऽन्वा प्यायते यज्ञं यजमानो यजमानं प्रजाः प्रजापतेर्विभान्नामं लोकस्तस्मिंस्त्वा दधामि सह यजमानेने- (२१)

त्याहायं वै प्रजापतेर्विभान्नामं लोकस्तस्मिन्नेवेन दधति सह यजमानेन रिच्यत इव वा एतद्यद्यजते यद्यजमानभागं प्राश्नात्यात्मानमेव प्रीणात्येतावान् वै यज्ञो यावान् यजमानभागो यज्ञो यजमानो यद्यजमानभागं प्राश्नाति यज्ञ एव यज्ञं प्रतिष्ठापयत्येतद्वै सूयवसः सोदकं यद्वरुहिश्चाऽऽपञ्चेतद् (२२)

यजमानस्याऽऽयतनं यद्वेदिर्यत् पूर्णपात्रमन्तर्वेदि निनयति स्व एवाऽऽयतने सूयवसः सोदकं कुरुते सदसि सन्मै भूया इत्याहाऽऽपो वै यज्ञ आपोऽमृतं यज्ञमेवामृतमात्मन्धत्ते सर्वाणि वै भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपं यन्ति प्राच्यां दिशि देवा ऋत्विजां मार्जयन्तामित्याहुष वै दशपूर्णमासयोरवभृथो (२३)

यान्येवेन भूतानि व्रतमुपयन्तमनूपयन्ति तैरेव सहावभृथमवैति विष्णुमुखा वै देवाश्छन्दोभिरिमाँल्लोकाननप- ज्यमभ्यजयन् यद्विष्णुकृमान् क्रमते विष्णुरेव भूत्वा यजमानश्छन्दोभिरिमाँल्लोकाननपज्यमभि जयति विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहेत्याह गायत्री वै पृथिवी त्रैष्टुभमन्तरिक्षं जागती द्यौरानुष्टुभीदिशश्छन्दोभिरेवेमाँल्लोकान् यथापूर्वमभि जयति॥ (२४)

इत्येतदवभृथो दिशः सप्त च॥ [५]

अगन्म सुवः सुवरगन्मेत्याह सुवर्गमेव लोकमेति सन्दृशंस्ते मा छिंथिस्मि यत्ते तपस्तस्मै ते मा वृक्षीत्याह यथायजुरैवैतत्सुभूरसि श्रेष्ठो रश्मीनामायुर्धा अस्यायुर्म धेहीत्याहाऽऽशिषंमेवेतामा शांस्ते प्र वा एषोऽस्माल्लोकाच्च्यवते यो (२५)

विष्णुकृमान् क्रमेते सुवर्गाय हि लोकाय विष्णुकृमाः क्रम्यन्ते ब्रह्मवादिनो वदन्ति स त्वे विष्णुकृमान् क्रमेते य इमौल्लोकान् भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमं लोकं प्रत्यवरोहेदित्येष वा अस्य लोकस्य प्रत्यवरोहो यदाहेदमहममुं भ्रातृव्यमाभ्यो दिग्भ्योऽस्यै दिव इतीमानेव लोकान्भ्रातृव्यस्य संविद्य पुनरिमं लोकं प्रत्यवरोहति सं (२६)

ज्योतिषाऽभूवमित्याहस्मिन्नेव लोके प्रति तिष्ठत्यैन्द्रिमावृतमन्वावर्त इत्याहासौ वा आदित्य इन्द्रस्तस्यैवाऽऽवृतमनु पर्यावर्तते दक्षिणा पर्यावर्तते स्वमेव वीर्यमनु पर्यावर्तते तस्मादक्षिणोऽर्ध आत्मानो वीर्यावत्तरोऽर्धो आदित्यस्यैवाऽऽवृतमनु पर्यावर्तते समहं प्रजया सं मया प्रजेत्याहाऽऽशिषं- (२७)

मेवेतामा शांस्ते समिद्धो अग्रे मे दीदिहि समेद्धा तं अग्रे दीद्यासमित्याह यथायजुरैवैतद्वसुमान् यज्ञो वसीयान् भूयासमित्याहाऽऽशिषंमेवेतामा शांस्ते बहु वै गार्हपत्य्यस्यान्ते मिश्रमिव चरत आग्निपावमानीभ्यां गार्हपत्य्यमुपं तिष्ठते पुनात्येवाग्निं पुनीत आत्मानं द्वाभ्यां प्रतिष्ठित्या अग्रे गृहपत इत्याह (२८)

यथायजुरैवैतच्छ्रुतं हिमा इत्याह शतं त्वां हेमन्तानिन्धिषीयेति वावैतदाह पुत्रस्य नाम गृह्णात्यन्नादमेवैनं करोति तामाशिषमा शांसे तन्त्वे ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रोऽजातः स्यात् तेजस्व्यैवास्य ब्रह्मवर्चसी पुत्रो जायते तामाशिषमा शांसेऽमुष्मे ज्योतिष्मतीमिति ब्रूयाद्यस्य पुत्रो (२९)

जातः स्यात् तेजं एवास्मिन् ब्रह्मवर्चसं दधाति यो वै यज्ञं प्रयुज्य न विमुञ्चत्यप्रतिष्ठानो वै स भवति कस्त्वा युनक्ति स त्वा वि मुञ्चत्वित्याह प्रजापतिर्वै कः प्रजापतिनैवेन युनक्ति प्रजापतिना वि मुञ्चति प्रतिष्ठित्या ईश्वरं वै व्रतमविसृष्टं प्रदहोऽग्नें व्रतपते व्रतमचारिपमित्याह व्रतमेव (३०)

वि सृजते शान्त्या अप्रदाहाय पराङ् वाव यज्ञ एति न नि वर्तते पुनर्यो वै यज्ञस्य पुनरालम्भं विद्वान् यजते तमभि नि वर्तते यज्ञो बभूव स आ बभूवेत्याहैष वै यज्ञस्य पुनरालम्भस्तेनैवेन पुनरालम्भतेऽनवरुद्धा वा एतस्य विराड्य आर्हिताग्निः सन्नसुभः पशवः खलु वै ब्राह्मणस्य सुभेष्टा प्राडुत्क्रम्य ब्रूयाद्रोमाः अग्नेर्विमाः अश्वी यज्ञ इत्यव सुभाः रुन्धे प्र सहस्रं पशूनांप्रोत्यास्यं प्रजायां वाजी जायते॥ (३१)

यः स माशिषं गृहपत इत्याह यस्य पुत्रो व्रतमेव खलु वै चतुर्विंशतिश्च॥ [६]

देवं सवितः प्रसुव यज्ञं प्रसुव यज्ञपतिं भगाय दिव्यो गन्धर्वः। केतपूः केत नः पुनातु वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति नः॥ इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वध्यात्॥ वाजस्य नु प्रसवे मातरं महीमदिति नाम वचसा करामहे। यस्यामिदं विश्वं भुवनमाविवेश तस्या नो देवः सविता धर्म साविषत्॥ अ- (३२)

पस्वन्तरमृतमप्सु भेषजमपामृत प्रशस्तिष्वश्वा भवथ वाजिनः॥ वायुर्वा त्वा मनुर्वा त्वा गन्धर्वाः

सप्तविंशतिः। ते अग्रे अश्वमायुञ्जन्ते अस्मिञ्जवमादधुः॥ अपां नपादाशुहेमन् य ऊर्मिः ककुब्धान्
प्रतूर्तिर्वाजसातमस्तेनायं वाज१ सेत॥ विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमस्यङ्को न्यङ्कावभितो
रथं यो ध्वान्तं वाताग्रमनु सञ्चरन्तो दूरेहेतिरिन्द्रियावांन्पतन्नी ते नोऽग्रयः परयः पारयन्तु॥ (३३)

अप्सु न्यङ्को पञ्चदश च॥ [७]

देवस्याह१ संवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता वाज१ जेष देवस्याह१ संवितुः प्रसवे बृहस्पतिना
वाजजिता वर्षिष्ठं नाक१ रुहेयमिन्द्राय वाचं वदतेन्द्रं वाजं जापयतेन्द्रो वाजंमजयित्। अश्वाजनि वाजिनि
वाजेषु वाजिनीवत्यश्वांश्चस्मथ्मु वाजय॥ अर्वाऽसि सतिरसि वाज्यंसि वाजिनो वाजं धावत मरुतां प्रसवे
जयत वि योजना मिमामध्वमध्वनः स्कन्नीत (३४)

काष्ठां गच्छत वाजंवाजेऽवत वाजिनो नो धनेषु विप्रा अमृता ऋतज्ञाः॥ अस्य मध्वः पिबत
मादयध्वं तुमा यात पृथिभिर्देवयानैः॥ ते नो अर्वन्तो हवनश्रुतो हवं विश्वे शृण्वन्तु वाजिनः॥ मितद्रवः
सहस्रासा मेधसाता सन्निष्यवः। महो ये रत्नं समिथेषु जग्निरे शं नो भवन्तु वाजिनो हवेषु॥ देवताता
मितद्रवः स्वर्काः। जम्भयन्तोऽहिं वृक्१ रक्षा१सि सनैम्यस्मद्युयवत्र- (३५)

मीवाः॥ एष स्य वाजी क्षिपणिं तुरण्यति ग्रीवायां बद्धो अपिक्क्ष आसनि। क्रतुं दधिका अनु
सन्तर्वात्वत् पथामङ्कुः१स्यन्वापनीफणत्॥ उत स्मांस्य द्रवतस्तुरण्यतः पूर्णं न वेरन्तु वाति प्रगर्धिनः। श्येनस्येव
प्रजतो अङ्कुसं परि दधिकाव्णः सहोर्जा तरित्रतः॥ आ मा वाजस्य प्रसवो जंगम्यादा द्यावापृथिवी
विश्वशम्भू। आ मा गन्तां पितरां (३६)

मातरा चाऽऽमा सोमो अमृतत्वाय गम्यात्॥ वाजिनो वाजजितो वाज१ सरिष्यन्तो वाजं जेष्यन्तो
बृहस्पतेर्भागमव जिघ्रत वाजिनो वाजजितो वाज१ ससृवा१सो वाजं जिगिवा१सो बृहस्पतेर्भागे नि मृद्विमियं
वः सा सत्या सन्धाऽभूद्यामिन्द्रेण समध्वमजीजिपत वनस्पतय इन्द्रं वाजं विमुच्यध्वम्॥ (३७)

स्कन्नीत युयवन्पितरा द्विचत्वारिंशच्च॥ [८]

क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य योनिरसि जाय एहि सुवो रोहाव रोहाव हि सुवर्हं नाकुभयोः सुवो रोक्ष्यामि
वाजंश्च प्रसवश्चापिजश्च क्रतुश्च सुवंश्च मूर्धा च व्यश्जिंयश्चाऽऽन्त्यायनश्चान्त्यंश्च भौवनश्च भुवंश्चाधिपतिश्च।
आर्ययज्ञेन कल्पतां प्राणो यज्ञेन कल्पतामपानो - (३८)

यज्ञेन कल्पतां व्यानो यज्ञेन कल्पतां चक्षुर्यज्ञेन कल्पतां१ श्रोत्रं यज्ञेन कल्पतां मनो यज्ञेन
कल्पतां वाग्यज्ञेन कल्पतामात्मा यज्ञेन कल्पतां यज्ञो यज्ञेन कल्पतां१ सुवर्देवा१ अंगन्मामृता अभूम
प्रजापतेः प्रजा अभूम समहं प्रजया सं मया प्रजा समह१ रायस्पोषेण सं मया रायस्पोषोऽन्नाय
त्वाऽन्नाद्याय त्वा वाजाय त्वा वाजजित्यायै त्वाऽमृतमसि पुष्टिरसि प्रजननमसि॥ (३९)

अपानो वाजाय नवं च॥ [९]

वाजस्येमं प्रसवः सुपुत्रे अग्रे सोम१ राजानमोषधीष्वप्सु। ता अस्मभ्यं मधुमतीर्भवन्तु वय१ राष्ट्रे
जाग्रियाम पुरोहिताः॥ वाजस्येदं प्रसव आ बभूवेमा च विश्वा भुवनानि सर्वतः। स विराजं पर्यति

प्रजानन् प्रजां पुष्टिं वर्धयमानो अस्मे॥ वाजंस्येमां प्रंसवः शिश्रिये दिवमिमा च विश्वा भुवनानि सम्राटाः।
अदिथ्सन्तं दापयतु प्रजानन् रयिं (४०)

च नः सर्ववीरां नि यच्छतु॥ अग्रे अच्छां वदेह नः प्रति नः सुमनां भवा प्र णो यच्छ भुवस्पते
धनुदा अंसि नस्त्वम्॥ प्र णो यच्छत्वयमा प्र भगुः प्र बृहस्पतिः। प्र देवाः प्रोत सूनृता प्र वाग्देवी
दंदातु नः॥ अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं दानाय चोदय। वाचं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं (४१)

च वाजिनम्॥ सोमं राजानं वरुणमग्निमुन्वारभामहे। आदित्यान् विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च
बृहस्पतिम्॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां सरस्वत्यै वाचो यन्तुर्यज्ञेणाग्रेस्त्वा
साम्राज्येनाभिर्षिञ्चामीन्द्रस्य बृहस्पतस्त्वा साम्राज्येनाभिर्षिञ्चामि॥ (४२)

रयिं सवितारं पट्विरशच्च॥ [१०]

अग्निरेकाक्षरेण वाचमुदंजयदश्विनौ द्वाक्षरेण प्राणापानावुदंजयतां विष्णुस्यक्षरेण
त्रैलोकानुदंजयत्सोमश्चतुरक्षरेण चतुष्पदः पशूनुदंजयत् पूषा पञ्चाक्षरेण पङ्क्तिमुदंजयद्वाता पङ्क्षरेण
पङ्क्तनुदंजयन्मरुतः सप्ताक्षरेण सप्तपदां शक्ररीमुदंजयन् बृहस्पतिरष्टाक्षरेण गायत्रीमुदंजयन्मित्रो नवाक्षरेण
त्रिवृतं स्तोममुदंजय- (४३)

द्वरणो दशाक्षरेण विराजमुदंजयदिन्द्र एकादशाक्षरेण त्रिष्टुभमुदंजयद् विश्वे देवा द्वादशाक्षरेण
जगतीमुदंजयन् वसवस्त्रयोदशाक्षरेण त्रयोदशः स्तोममुदंजयन् रुद्राश्चतुर्दशाक्षरेण चतुर्दशः स्तोममुदंजयन्नादित्याः
पञ्चदशाक्षरेण पञ्चदशः स्तोममुदंजयन्त्रदितिः षोडशाक्षरेण षोडशः स्तोममुदंजयत् प्रजापतिः सप्तदशाक्षरेण
सप्तदशः स्तोममुदंजयत्॥ (४४)

अजयत् पट्वितारिंशच्च॥ [११]

उपयामगृहीतोऽसि नृपदं त्वा द्रुपदं भुवनसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतो-
ऽस्यप्सुपदं त्वा घृतसदं व्योमसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वोपयामगृहीतोऽसि पृथिविपदं
त्वाऽन्तरिक्षसदं नाकसदमिन्द्राय जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिरिन्द्राय त्वा॥ ये ग्रहाः पञ्चजनीना येषां तिस्रः
परमजाः। दैव्यः कोशः (४५)

समुञ्जितः। तेषां विशिंप्रियाणामिषमूर्जं समग्रभीमेष ते योनिरिन्द्राय त्वा॥ अपां रसमुद्वयसं
सूर्यरश्मिं समार्भतम्। अपां रसस्य यो रसस्तं वो गृह्णाम्युत्तममेष ते योनिरिन्द्राय त्वा॥ अया विष्टा
जनयन्कर्वराणि स हि घृणिरुर्वराय गातुः। स प्रत्युदैद्धरुणो मध्वो अग्रं स्वायां यत्तनुवां तनूमैरयता।
उपयामगृहीतोऽसि प्रजापतये त्वा जुष्टं गृह्णाम्येष ते योनिः प्रजापतये त्वा॥ (४६)

कोशस्तनुवां त्रयोदश च॥ [१२]

अन्वह मासा अन्विद्वनान्यन्वोषधीरनु पर्वतासः। अन्विन्द्रं रोदसी वावशाने अन्वापो अजिहत्
जायमानम्॥ अनु ते दायि मह इन्द्रियाय सत्रा ते विश्वमनु वृत्रहत्यै। अनु क्षत्रमनु सहो यज्ञत्रेन्द्र

देवेभिरनु ते नृषह्ये॥ इन्द्राणीमासु नारिषु सुपत्नीमहमश्रवम्। न ह्यस्या अपरं च न जरसा (४७)

मरते पतिः॥ नाहमिन्द्राणि रारण सख्युर्वृषाकपेरऋते। यस्येदमप्य९ हविः प्रियं देवेषु गच्छति॥ यो जात एव प्रथमो मनस्वान् देवो देवान् क्रतुना पर्यभूषत्। यस्य शुष्माद्रोदसी अभ्यसेता नृमणस्य म्हा स जनासु इन्द्रः॥ आ ते मह इन्द्रोत्युग्र समन्यवो यथ्समरन्त सेनाः। पताति दिद्युन्नर्यस्य बाहुवोर्मा ते (४८)

मनो विष्वद्वियुग्विचारीत॥ मा नो मधीरा भरा दद्धि तन्नः प्र दाशुषे दातवे भूरि यत् तै। नव्ये देवेषु शस्ते अस्मिन् त उक्थे प्र ब्रवाम वयमिन्द्र स्तुवन्तः॥ आ तू भर माकिरेतत् परिष्ठाद्विद्वा हि त्वा वसुपतिं वसूनाम्। इन्द्र यत् ते माहिंन् दन्नमस्त्यस्मभ्यं तद्वर्यश्च (४९)

प्र यन्धि॥ प्रदातार९ हवामह इन्द्रमा हविषां वयम्। उभा हि हस्ता वसूना पृणस्वाऽऽप्र यच्छ दक्षिणादोत सव्यात्॥ प्रदाता वज्री वृषभस्तुराषादुष्मी राजा वृत्रहा सौमपावा। अस्मिन् यज्ञे बरुहिष्या निषद्याथा भव यजमानाय शं योः॥ इन्द्रः सुत्रामा स्ववा९ अवोभिः समुडीको भवतु विश्ववेदाः। बाधतां द्वेषो अभयं कृणोत सुवीर्यस्य (५०)

पतयः स्याम॥ तस्य वय९ सुमृतौ यज्ञियस्यापि भुद्रे सौमनसे स्याम। स सुत्रामा स्ववा९ इन्द्रो अस्मे आराचिद्वेषः सनुतर्युयोतु॥ रेवतीर्नः सधमाद इन्द्रे सन्तु तुविवाजाः। क्षुमन्तो याभिर्मदम॥ प्रो प्वस्मै पुरोरथमिन्द्राय शूपमर्चता। अभीके चिदु लोककृथ्सङ्गे समथ्सु वृत्रहा। अस्माकं बोधि चोदिता नभन्तामन्यकेषाम्। ज्याका अधि धन्वसु॥ (५१)

जरसा मा ते हर्यश्च सुवीर्यस्याध्येकं च॥ [१३]

[पाकयज्ञ९ सग्ग श्रवाः परोक्षं बर्हिपोहं ध्रुवामगन्मेत्याह देवं सवितर्देवस्याहं क्षत्रस्योल्बं वाजस्येममग्निरेकाक्षरेणोऽपयाम गृहीतोऽस्यन्वह मासास्त्रयोदश॥१३॥ पाकयज्ञं परोक्षं ध्रुवां वि सृजते च नः सर्ववीरां पतयः स्यामैकपञ्चाशत्॥५१॥ पाकयज्ञं धन्वसु॥]

॥ अष्टमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे अष्टमः प्रश्नः ॥

अनुमत्यै पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति धेनुर्दक्षिणा ये प्रत्यञ्चः शम्याया अवशीयन्ते तन्नैर्ऋतमेककपालं कृष्णं वासः कृष्णतृपं दक्षिणा वोहि स्वाहाऽऽर्हुतिं जुषाण एष तैर् निरऋते भागो भूतै हविष्मत्यसि मुञ्चेममर्हसः स्वाहा नमो य इदं चकाराऽऽदित्यं चरुं निर्वपति वरो दक्षिणाऽऽग्रावैष्णवमेकादशकपालं वामनो वही दक्षिणाऽग्रीषोमीय- (१)

मेकादशकपालः हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो वही दक्षिणाऽऽग्नेयमष्टाकपालमैन्द्रं दध्यृषभो वही दक्षिणैन्द्राग्रं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुं प्रथमजो वृथसो दक्षिणा सौम्यः श्यामाकं चरुं वासो दक्षिणा सरस्वत्यै चरुः सरस्वते चरुं मिथुनो गावौ दक्षिणा॥ (२)

अग्रीषोमीयं चतुस्त्रिंशच्च॥ _____ [१]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुः सावित्रं द्वादशकपालः सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुं मारुतं सप्तकपालं वैश्वदेवीमामिक्षां द्यावापृथिव्यमेककपालम्॥ (३)

आग्नेयमष्टादश॥ _____ [२]

ऐन्द्राग्रमेकादशकपालं मारुतीमामिक्षां वारुणीमामिक्षां कायमेककपालं प्रधास्यान् हवामहे मरुतो यज्ञवांसः कर्मभेण सजोषसः॥ मो पू ण इन्द्र पृथु देवास्तु स्म ते शुभिन्नव्या। मही ह्यस्य मीदुषो यव्या। हविष्मतो मरुतो वन्दते गीः॥ यद् ग्रामे यदरण्ये यथ्सभायां यदिन्द्रिये। यच्छूद्रे यदर्य एनश्चकृमा व्यम्। यदेकस्याधि धर्मणि तस्याव्यजनमसि स्वाहा॥ अक्रन् कर्म कर्मकृतः सह वाचा मयोभुवा॥ देवेभ्यः कर्म कृत्वाऽस्तं प्रेतं सुदानवः॥ (४)

वयं यद् विंशतिश्च॥ _____ [३]

अग्नेयैर्ऋतमेककपालं निर्वपति साकः सूर्येणोद्यता मरुद्भ्यः सान्तपनेभ्यो मध्यन्दिने चरुं मरुद्भ्यो गृहमेधिभ्यः सर्वासां दुग्धे सायं चरुं पूर्णां देवि परां पत सुपूर्णा पुनरापत। वस्त्रे वि क्रीणावहा इषमूर्जः शतक्रतो॥ देहि मे ददामि ते नि मे धेहि नि तै दधे। निहारमित्रि मे हरा निहारं (५)

नि हरामि ते॥ मरुद्भ्यः क्रीडिभ्यः पुरोडाशं सप्तकपालं निर्वपति साकः सूर्येणोद्यताग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुः सावित्रं द्वादशकपालः सारस्वतं चरुं पौष्णं चरुमैन्द्राग्रमेकादशकपालमैन्द्रं चरुं वैश्वकर्मणमेककपालम्॥ (६)

हरा निहारं त्रिंशच्च॥ _____ [४]

सोमाय पितृमते पुरोडाशः षड्कपालं निर्वपति पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यो धानाः पितृभ्योऽग्निष्वातेभ्योऽभिवाच्यायै दुग्धे मन्थमेतत् तै तत् ये च त्वामन्वेतत् तै पितामहं प्रपितामहं ये च त्वामन्वत्रं पितरो

यथाभागं मन्दध्वं सुसन्दर्शं त्वा वयं मधवन् मन्दिषीमहि॥ प्र नूनं पूर्णवन्धुरः स्तुतो यांसि वशां
अनु॥ योजा त्विन्द्र ते हरी॥ (७)

अक्षत्रमीमदन्त ह्यवं प्रिया अधूपत॥ अस्तोपतु स्वभानवो विप्रा नर्विष्टया मृती॥ योजा त्विन्द्र
ते हरी॥ अक्षन् पितरोऽमीमदन्त पितरोऽतीतृपन्त पितरोऽमीमृजन्त पितरः॥ परेत पितरः सोम्या गम्भीरैः
पृथिभिः पूर्यैः॥ अथा पितृन्मुविदत्रा अपीत यमेन ये संधुमादं मदन्ति॥ मनो न्वा हुवामहे नाराशंसेन
स्तोमैः पितृणां च मन्मभिः॥ आ (८)

न एतु मनः पुनः क्रत्वे दक्षां जीवसे॥ ज्योक् च सूर्यं दृशे॥ पुनर्नः पितरो मनो ददातु
दैव्यो जनः॥ जीवं व्रातं सचेमहि॥ यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिम॥ अग्निर्मा
तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु दुरिता यानि चकृम क्रोतु मामनेनसम्॥ (९)

हरी मन्मभिः चतुश्चत्वारिंशच्च॥ [५]

प्रतिपूरुषमेककपालत्रिर्वपत्येकमतिरिक्तं यावन्तो गृह्णाः स्मस्तेभ्यः कर्मकरं पशूनां शर्मांसि शर्म
यजमानस्य शर्म मे युच्छेकं एव रुद्रो न द्वितीयां तस्थ आखुस्तै रुद्र पशुस्तं जुपस्वैष तै रुद्र भागः
सह स्वस्त्रास्त्रिकया तं जुपस्व भेषजं गवेऽश्वाय पुरुषाय भेषजमथौ अस्मभ्यं भेषजं सुभेषजं (१०)

यथाऽसति॥ सुगं मेपायं मेप्यां अवांम्ब रुद्रमदिमह्यं देवं त्र्यम्बकम्॥ यथा नः श्रेयसः
करदथां नो वस्यसः करदथां नः पशुमतः करदथां नो व्यवसाययात्॥ त्र्यम्बकं यजामहे सुगन्धिं
पुष्टिवर्धनम्॥ उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्षीय माऽमृतात्॥ एष तै रुद्र भागस्तं जुपस्व तेनां वसेनं परो
मूर्जवतोऽतीह्यवततधन्वा पिनांकहस्तः कृत्तिवासाः॥ (११)

सुभेषजमिहि त्रीणि च॥ [६]

ऐन्द्राग्रं द्वादशकपालं वैश्वदेवं चरुमिन्द्राय शुनासीराय पुरोडाशं द्वादशकपालं वायव्यं पर्यः सौर्यमेककपालं
द्वादशगवः सीरं दक्षिणाऽऽग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति रौद्रं गांवीधुकं चरुमैन्द्रं दधि वारुणं यवमयं चरुं
वहिर्नी धेनुर्दक्षिणा ये देवाः पुरःसदोऽग्निर्नैत्रा दक्षिणसदो यमनैत्राः पश्चात्सदः सवितुर्नैत्रा उत्तरसदो वरुणनेत्रा
उपरिषदो बृहस्पतिनेत्रा रक्षोहणस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो (१२)

नमस्तेभ्यः स्वाहा समूढं रक्षः सन्दग्धं रक्षं इदमहं रक्षोऽभि सं दहाम्यग्नये रक्षोग्ने स्वाहा
यमायं सवित्रे वरुणाय बृहस्पतये दुवंस्वते रक्षोग्ने स्वाहा प्रष्टिवाही रथो दक्षिणा देवस्य त्वा सवितुः
प्रसवैऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां रक्षसो वधं जुहोमि हृतं रक्षोऽवधिष्म रक्षो यद्रस्ते तद्रक्षिणा॥ (१३)

तेभ्यः पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [७]

धात्रे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपत्यनुमत्यै चरुं राकायै चरुं सिनीवाल्यै चरुं कुह्वै चरुं
मिथुनो गावो दक्षिणाऽऽग्रावैष्णवमेकादशकपालं निर्वपत्येन्द्रावैष्णवमेकादशकपालं वैष्णवं त्रिकपालं वांमनो
वही दक्षिणाऽग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपतीन्द्रासोमीयमेकादशकपालं सौम्यं चरुं बभ्रुर्दक्षिणा सोमापौष्णं

चरुं निर्वपत्यैन्द्रापौष्णं चरुं पौष्णं चरुं श्यामो दक्षिणा वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणा वारुणं यवमयं चरुमश्वो दक्षिणा॥ (१४)

निरष्टो च॥ [८]

वारुहस्पत्यं चरुं निर्वपति ब्रह्मणो गृहे शितिपृष्ठो दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालं राजन्यस्य गृहे ऋषभो दक्षिणाऽऽदित्यं चरुं महिष्ये गृहे धेनुर्दक्षिणा नैऋतं चरुं परिवृत्तये गृहे कृष्णानां व्रीहीणां नखनिर्भिक्तं कृष्णा कूटा दक्षिणाऽऽग्नेयमृष्टाकपालं सेनान्यो गृहे हिरण्यं दक्षिणा वारुणं दशकपालं सूतस्य गृहे महानिरष्टो दक्षिणा मारुतं सप्तकपालं ग्राम्ण्यो गृहे पृश्निर्दक्षिणा सावित्रं द्वादशकपालं (१५)

क्षतुर्गृह उपध्वस्तो दक्षिणाऽऽश्विनं द्विकपालं सङ्ग्रहीतुर्गृहे संवात्यौ दक्षिणा पौष्णं चरुं भागदुघस्य गृहे श्यामो दक्षिणा रौद्रं गावीधुकं चरुमक्षावापस्य गृहे शबल उद्गारो दक्षिणेन्द्राय सुत्राम्णे पुरोडाशमेकादशकपालं प्रति निर्वपतीन्द्राय होमुचेऽयं नो राजा वृत्रहा राजा भूत्वा वृत्रं वेध्यान्मैत्राबारहस्पत्यं भवति श्वेतायै श्वेतवन्ध्यायै दुग्धे स्वयं मृतं स्वयं मथित आज्य आश्वत्थे (१६)

पात्रे चतुःस्रक्तौ स्वयमवपन्नायै शाखायै कर्णाश्चाकर्णाश्च तण्डुलान् वि चिनुयाद्ये कर्णाः स पर्यसि बारहस्पत्यो येऽकर्णाः स आज्ये मैत्रः स्वयं कृता वेदिर्भवति स्वयं दिनं बर्हिः स्वयं कृत इध्मः सैव श्वेता श्वेतवन्ध्वा दक्षिणा॥ (१७)

सावित्रं द्वादशकपालमाश्वत्थे त्रयस्त्रिंशच्च॥ [९]

अग्रये गृहपतये पुरोडाशमृष्टाकपालं निर्वपति कृष्णानां व्रीहीणां सोमाय वनस्पतये श्यामाकं चरुं संवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालमाशूनां व्रीहीणां रुद्राय पशुपतये गावीधुकं चरुं बृहस्पतये वाचस्पतये नैवारं चरुमिन्द्राय ज्येष्ठाय पुरोडाशमेकादशकपालं महाव्रीहीणां मित्राय सत्यायाऽम्बानां चरुं वरुणाय धर्मपतये यवमयं चरुं संविता त्वां प्रसवानां सुवतामग्निर्गृहपतीनां सोमो वनस्पतीनां रुद्रः पशूनां (१८)

बृहस्पतिर्वाचामिन्द्रो ज्येष्ठानां मित्रः सत्यानां वरुणो धर्मपतीनां ये देवा देवसुवः स्थ त इमामाप्स्यायणमनमित्राय सुवध्वं महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानंराज्यायैष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानां राजा प्रति त्यन्नाम राज्यमधायि स्वां तनुवं वरुणो अशिश्नेच्छुर्वैर्मित्रस्य व्रत्यां अभूतामन्महि महत ऋतस्य नाम सर्वे व्राता वरुणस्याभूवन् मित्र एवैररातिमतारीदसूपुदन्त यज्ञियां ऋतेन व्युं त्रितो जंरिमाणं न आनुइ विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि॥ (१९)

पशूनां व्राताः पञ्चविंशतिश्च॥ [१०]

अर्थतः स्थाऽपां पतिरसि वृषास्यूर्ध्वपसेनोऽसि ब्रजक्षितः स्थ मरुतामोजः स्थ सूर्यवर्चसः स्थ सूर्यत्वचसः स्थ मान्दाः स्थ वाशाः स्थ शक्ररीः स्थ विश्वभूतः स्थ जनभूतः स्थाऽग्नेस्तंजस्याः स्थाऽपामोषधीनां रसः स्थाऽपो देवीमधुमतोरगृह्णूजस्वती राजसूयाय चितानाः। याभिर्मित्रावरुणावभ्यषिञ्चन्

याभिरिन्द्रमनयत्रत्यरांतीः॥ राष्ट्रदाः स्थं राष्ट्रं दत्तं स्वाहां राष्ट्रदाः स्थं राष्ट्रमुष्मै दत्त॥ (२०)

अत्येकादश च॥

[११]

देवीरापः सं मधुमतीर्मधुमतीभिः सृज्यध्वं महि वर्चः क्षत्रियाय वन्वाना अनाधृष्टाः सीदतोर्जस्वतीर्महि वर्चः क्षत्रियाय दधतीरनिभृष्टमसि वाचो बन्धुस्तपोजाः सोमस्य दात्रमसि शुक्रा वः शुक्रेणोत्पुनामि चन्द्राश्चन्द्रेणामृता अमृतैर्न स्वाहां राजसूयाय चितानाः॥ सधुमादौ द्युभिनीरूर्ज एता अनिभृष्टा अप्स्युवो वसानः। पुस्त्यासु चक्रे वरुणः सधस्थमपा९ शिशुर- (२१)

मातृतामास्वन्तः॥ क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य योनिरस्यावित्रो अग्निर्गृहपतिरावित्र इन्द्रो वृद्धश्रवा आवित्रः पूषा विश्ववेदा आवित्रो मित्रावरुणावृतावृधावावित्रे द्यावापृथिवी धृतव्रते आवित्रा देव्यदितिविश्वरूप्यावित्रोऽयमसावांमुष्यायणोऽस्यां विश्वस्मिन् राष्ट्रे महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानराज्यायेष वो भरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणाना९ राजेन्द्रस्य (२२)

वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वेध्याच्छत्रुबाधनाः स्थ पात मां प्रत्यञ्चं पात मां तिर्यञ्चमन्वञ्चं मा पात दिग्भ्यो मां पात विश्वोभ्यो मा नाष्ट्राभ्यः पात हिरण्यवर्णावुपसां विरोकेऽयं स्थूणावुदितौ सूर्यस्याऽऽरोहंतं वरुण मित्रं गतं ततश्चक्षाथामदितिं दितिं च॥ (२३)

शिशुरिन्द्रस्यैकचत्वारि९शच्च॥

[१२]

समिधमा तिष्ठ गायत्री त्वा छन्दसामवतु त्रिवृत्स्तोमो रथन्तर९ सामाग्निर्देवता ब्रह्म द्रविणमुग्रामा तिष्ठ त्रिष्टुप् त्वा छन्दसामवतु पञ्चदशः स्तोमो बृहत्सामेन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं विराजमा तिष्ठ जगती त्वा छन्दसामवतु सप्तदशः स्तोमो वैरूप९ सामं मरुतो देवता विद्वर्विणमुदीचीमा तिष्ठानुष्टुप् त्वा (२४)

छन्दसामवत्वेकवि९शः स्तोमो वैराज९ सामं मित्रावरुणौ देवता बलं द्रविणमूर्ध्वामा तिष्ठ पुङ्क्तिस्त्वा छन्दसामवतु त्रिणवत्रयस्त्रि९शौ स्तोमो शाकुरैवते सामनी बृहत्स्पतिर्देवता वर्चो द्रविणमीदृङ् चान्यादृङ् चैतादृङ् चं प्रतिदृङ् चं मितश्च सम्मितश्च सभराः। शुकृज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्मा९श्च सत्यश्चर्तपाश्वा- (२५)

त्य९हाः। अग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहा सवित्रे स्वाहा सरस्वत्यै स्वाहा पूष्णे स्वाहा बृहस्पतये स्वाहेन्द्राय स्वाहा घोषाय स्वाहा श्लोकाय स्वाहाऽऽशाय स्वाहा भगाय स्वाहा क्षेत्रस्य पतये स्वाहा पृथिव्यै स्वाहाऽन्तरिक्षाय स्वाहा दिवे स्वाहा सूर्याय स्वाहा चन्द्रमसे स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहाऽद्ध्यः स्वाहापंधीभ्यः स्वाहा वनस्पतिभ्यः स्वाहा चराचरेभ्यः स्वाहा परिप्लवेभ्यः स्वाहा सरीसृपेभ्यः स्वाहा॥ (२६)

अनुष्टुप्सर्वतपाश्च सरीसृपेभ्यः स्वाहा॥

[१३]

सोमस्य त्विषिरसि तवैव मे त्विषिर्भूयादमृतमसि मृत्योर्मा पाहि दिद्योन्मां पाद्यवैष्टा दन्दशूका निरस्तं नमुचेः शिरः॥ सोमो राजा वरुणो देवा धर्मसुवञ्च ये। ते ते वाच९ सुवन्तां ते ते प्राण९ सुवन्तां ते ते चक्षुः सुवन्तां ते ते श्रोत्र९ सुवन्ता९ सोमस्य त्वा द्युमेनाभिषिञ्चाम्यग्ने- (२७)

स्तेजसा सूर्यस्य वर्चसेन्द्रस्येन्द्रियेण मित्रावरुणयोर्वीर्येण मरुतामोजसा क्षत्राणां क्षत्रपतिरस्यति दिवस्पाहि
सुमाववृत्रघरागुदीचीरहि बुध्रियमनु सञ्चरन्तीस्ताः पर्वतस्य वृषभस्य पृष्ठे नावञ्चरन्ति स्वसिचं इयानाः॥ रुद्र
यत्ते ऋयी परं नाम तस्मै हुतमसि यमेष्टमसि। प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वां जातानि परि ता बभूवा।
यत्कांमास्ते जुहुमस्तत्रौ अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्॥ (२८)

अग्नेस्तैकादश च॥ [१४]

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्त्वयाऽयं वृत्रं वध्यामित्रावरुणयोस्त्वा प्रशास्त्रोः प्रशिषां युनज्मि यजस्य
योगेन विष्णोः क्रमोऽसि विष्णोः क्रान्तमसि विष्णोर्विक्रान्तमसि मरुतां प्रसवे जेपमाप्तं मनः समहमिन्द्रियेण
वीर्येण पशूनां मन्युरसि तवेव मे मन्युर्भूयान्नमो मात्रे पृथिव्यै माऽहं मातरं पृथिवीं हिंसिषं मा (२९)

मां माता पृथिवी हिंसीदियं दस्यायुरस्यायुर्म धेह्युर्गस्युर्जं मे धेहि युङ्क्षि वचोऽसि वचो मयि
धेह्यग्रयं गृहपतये स्वाहा सोमाय वनस्पतये स्वाहेन्द्रस्य बलाय स्वाहा मरुतामोजसे स्वाहा हुंसः
शुचिपद्मसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिपदतिथिर्दुरोणसत। नृपद्वरसदृतसद्योमसदजा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋत
बृहत्॥ (३०)

हिंसिषं मर्तजास्त्रीणि च॥ [१५]

मित्रोऽसि वरुणोऽसि समहं विश्वेर्देवैः क्षत्रस्य नाभिरसि क्षत्रस्य योनिरसि स्योनामा सीद सुषदामा
सीद मा त्वां हिंसीन्मा मां हिंसीन्निपसाद धृतव्रतो वरुणः पस्त्यांस्वा साम्राज्याय सुक्रतुर्ब्रह्मा(३)न् त्वं
राजन् ब्रह्माऽसि सविताऽसि सत्यसवो ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसीन्द्रोऽसि सत्यौजा (३१)

ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसि मित्रोऽसि सुशेवो ब्रह्मा(३)न् त्वं राजन् ब्रह्माऽसि वरुणोऽसि
सत्यधर्मेन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तेन मे रध्य दिशोऽभ्ययं राजाऽभूयसुश्चोको(४) सुमङ्गलो(४) सत्यं राजा(३)न्।
अपां नष्टे स्वाहोर्जो नष्टे स्वाहाऽग्रयं गृहपतये स्वाहा॥ (३२)

सत्यौजाश्चत्वारिंशच्च॥ [१६]

अग्नेयमष्टकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणा सारस्वतं चरुं वंशतरी दक्षिणा सावित्रं द्वादश-
कपालमुपध्वस्तो दक्षिणा पौष्णं चरुं श्यामो दक्षिणा बारहस्पत्यं चरुं शितिपृष्ठो दक्षिणेन्द्रमेकादश-
कपालमृषभो दक्षिणा वारुणं दशकपालं महानिरष्टो दक्षिणा सौम्यं चरुं बभ्रुर्दक्षिणा त्वाष्ट्रमष्टकपालं शुण्ठो
दक्षिणा वैष्णवं त्रिकपालं वाम्नो दक्षिणा॥ (३३)

अग्नेयं द्विचत्वारिंशत्॥ [१७]

सद्यो दीक्षयन्ति सद्यः सोमं क्रीणन्ति पुण्डरिस्रजां प्र यच्छति दशभिर्वंशतरीः सोमं क्रीणाति दशपेयं
भवति शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति सप्तदशं स्तोत्रं भवति प्राकाशावध्वयं ददाति स्रजमुद्गात्रे रुक्मं होत्रेऽश्वं
प्रस्तोतृप्रतिहृत्यां द्वादश पथोहीर्ब्रह्मणं वृशां मैत्रावरुणायंरुषं ब्राह्मणाच्छुं सिने वासंसी नेष्टापोतृत्यां स्थूरि
यवाचितमच्छावाकायांनङ्गाहमग्नीधे भार्गवो होता भवति श्रायन्तीयं ब्रह्मसामं भवति वारवन्तीयमग्निष्टोमसामं

सारस्वतीरूपो गृह्णाति॥ (३४)

वारवन्तीयं चत्वारिंशत्॥ [१८]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति हिरण्यं दक्षिणैन्द्रमेकादशकपालमृषभो दक्षिणा वैश्वदेवं चरुं पिशङ्गीं पथौही दक्षिणा मैत्रावरुणीमामिक्षां वशा दक्षिणा बारहस्पत्यं चरुं शितिपृष्ठो दक्षिणाऽऽदित्यां मल्हां गर्भिणीमा लभते मारुतीं पृश्निं पथौहीमश्विन्यां पूष्णे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति सरस्वते सत्यवाचं चरुं संवित्रे सत्यप्रसवाय पुरोडाशं द्वादशकपालं तिसृधन्वं शुष्कदृतिर्दक्षिणा॥ (३५)

आग्नेयं सप्तचत्वारिंशत्॥ [१९]

आग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति सौम्यं चरुं सावित्रं द्वादशकपालं बारहस्पत्यं चरुं त्वाष्ट्रमष्टाकपालं वैश्वानरं द्वादशकपालं दक्षिणो रथवाहनवाहो दक्षिणा सारस्वतं चरुं निर्वपति पौष्णं चरुं मैत्रं चरुं वारुणं चरुं क्षेत्रपत्यं चरुमादित्यं चरुमुत्तरो रथवाहनवाहो दक्षिणा॥ (३६)

आग्नेयं चतुस्त्रिंशत्॥ [२०]

स्वाद्धीं त्वां स्वादुनां तीव्रां तीव्रेणामृताममृतेन सृजामि सः सोमैः सोमोऽस्यश्विन्यां पच्यस्व सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सुत्राम्यो पच्यस्व पुनातु ते परिस्तुतः सोमः सूर्यस्य दुहिता वारोणं शश्वतां तनां वायुः पूतः पवित्रेण प्रत्यङ्मुखो अतिद्रुतः इन्द्रस्य युज्यः सखाः कुविदङ्ग यवमन्तो यवं चिद्यथा दान्त्यनुपूर्वं वियूयं इहेहैषां कणुत भोजनानि ये बर्हिषो नमोवृक्तिं न जग्मुः आश्विनं धूम्रमा लभते सारस्वतं मेषमैन्द्रमृषभमैन्द्रमेकादशकपालं निर्वपति सावित्रं द्वादशकपालं वारुणं दशकपालं सोमप्रतीकाः पितरस्तृणुत वडवा दक्षिणा॥ (३७)

भोजनानि षड्विंशतिश्च॥ [२१]

अग्नाविष्णु महि तद्वामहित्वं वीतं घृतस्य गुह्यानि नामां दमेदमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमा चरण्येत॥ अग्नाविष्णु महि धामं प्रियं वां वीथो घृतस्य गुह्या जुषाणां दमेदमे सुष्टुतीर्वावृधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुच्चरण्येत॥ प्र णो देवी सरस्वती वाजैर्भिर्वाजिनीवती धीनामंवित्र्यवतु आ नो दिवो बृहुतः (३८)

पर्वतादा सरस्वती यजता गन्तु यजम् हवं देवी जुजुषाणा घृताचीं शग्मां नो वाचमुशती शृणोतु॥ बृहस्पते जुषस्व नो हव्यानि विश्वदेव्य रास्व रत्नानि दाशुषै॥ एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधेम नमसा हविर्भिः बृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम पतयो रयीणाम् बृहस्पते अति यदयो अर्हद्दामद्विभाति क्रतुमञ्जनेषु यदीदयच्छवंस- (३९)

तप्रजात तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम् आ नो मित्रावरुणा घृतैर्गव्यूतिमुक्षतम् मध्वा रजांसि सुक्रतू प्र बाहवांसि सुतं जीवसे न आ नो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन आ नो जने श्रवयतं युवाना श्रुतं मे

मित्रावरुणा हवेमा॥ अग्निं वः पृथ्वीं गिरा देवमीडे वसूनाम्। सपर्यन्तः पुरुप्रियं मित्रं न क्षेत्रसाधंसम्॥
मक्षू देववतो रथः (४०)

शूरो वा पृथ्मु कासुं चित्। देवानां य इन्मनो यजमानं इयक्षत्यभीदयज्वनो भुवत्॥ न यजमान
रिष्यसि न सुन्वान् न देवयो॥ असुदत्रं सुवीर्यमुत त्यदाश्वश्चियम्॥ नकिष्टं कर्मणा नशन्न प्र योपन्न
योषति॥ उपं क्षरन्ति सिन्धवो मयोभुवं ईजानं च यक्ष्यमाणं च धेनवं। पृणन्तं च पपुंरि च (४१)

श्रवस्यवो घृतस्य धारा उपं यन्ति विश्वतः॥ सोमोरुद्रा वि बृहत् विपूचीममीवा या नो गयमाविवेश।
आरे बांधेथां निर्ऋतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्रमुमुक्तमुस्मत्॥ सोमोरुद्रा युवमेतान्यस्मे विश्वा तनूपुं भेषजानि
धत्तम्। अव स्यतं मुञ्चतं यन्नो अस्ति तनूपुं बद्धं कृतमेनो अस्मत्॥ सोमापूषणा जनना रयीणां जनना
दिवो जनना पृथिव्याः। जातौ विश्वस्य भुवनस्य गोपौ देवा अकृण्वन्नमृतस्य नाभिम्॥ इमौ देवो जायमानौ
जुषन्तेमौ तमारसि गृहतामजुष्टा। आभ्यामिन्द्रः पृक्मामास्वन्तः सोमापूषभ्यां जनदुस्त्रियांसु॥ (४२)

बृहत् शवसा रथः पपुंरि च दिवो जनना पञ्चविंशतिश्च॥ [२२]

[अनुमत्या आग्नेयमैन्द्राग्रमग्रये सोमाय प्रति पूरुषमैन्द्राग्रं धात्रे बाहस्पत्यमग्रये गृहपतयेऽर्थे तो देवीः
सुमिधुः सोमस्येन्द्रस्य मित्र आग्नेयः सद्य आग्नेयः हिरण्यमाग्नेयः स्वाद्वी त्वान्नाविष्णु द्वाविंशतिः॥२२॥
अनुमत्यै यथासंति देवीरापो मित्रोसि शूरो वा द्विचत्वारिंशत्॥४२॥ अनुमत्या उस्त्रियांसु॥]